

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KAKAK YAYINI

-Budur
edebiyatın
acı gerçeği...

haziran 2004 / sayı:14 2.500.000 tl. kdv dahil kakak@lemar.com.tr

Deutschland 3.40 EUR Österreich 3.50 EUR Schweiz 6.50 CHF
Niederland 3.50 EUR Belgique 3.50 EUR France 3.50 EUR

Kıbrıs 2.750.000 tl.

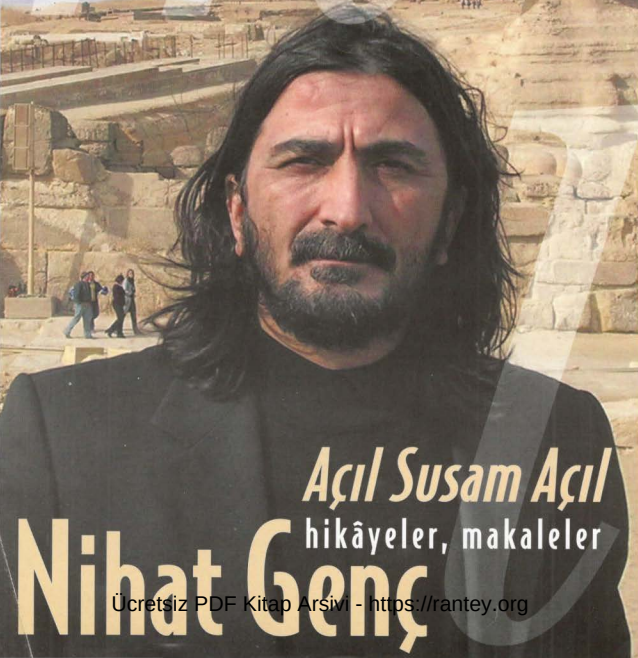
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

CA
DD
E>

Mısır, bilmeyen kum demek, ikinci hecedeki "ı"yı biz ekliyoruz. Osmanlı'dan İngiliz'e yüzyıllar boyu sömürge yönetiminde yaşad. Sömürge altında yaşamış Mısır, Pakistan, Bangladeş, Hindistan gibi ülkelerde aklalmaz yoksulluk ve zenginlik-fakirlik görüntüleri birbirinin aynısı. Okumuş yazmış herkes, aydınlar, toplumlardaki bu amaçsız gelişmeler yüzünden geçmiş sömürge çağlarına karşı bilmeyen bir öfkeyi hala nefretle tartışıyorlar. Mısır'ın son iki yüzyılının en büyük isimleri, Kavalı Mehmet Ali Paşa, oğlu İbrahim Paşa, Mustafa Kamil ve Abdülcemal Nasır. Hem İbrahim Paşa hem de Mustafa Kamil'in şehrin ana merkez meydanı el Tahrir'de heykelleri var. İki yüzyıl-lık tarih içinde iki millî isim öne çıkıyor, birincisi, Mustafa Kamil. Bizim Atatürk gibi, her şeyleri. 1907'li yıllarda ulusal bağımsızlık hareketini şekillendiriyor, İngilizler'e karşı bağımsızlığın efsane ismi oluyor. İkinci efsane isim Abdülcemal Nasır, 1950'li yıllarda tüm Arap dünyasının her şeyi oluyor, Arap dünyası birliğinin büyük lideri...

Pek yakında
çıkıyor!

Açıl Susam Açıl
hikâyeler, makaleler

Nihat Genç

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

İçindekiler

16

Paulo
Coelho

>Ötekileri seyretmek

76

>Çalan
asksa

Selin İleri
Röportaj

>filistin dosyası
05 adnan özer

>düzenli seks
Yapan ırmaklar kabilesi
küçük iskender

17

25

>Roman gibi bir
yaşamın
ilk sayfaları

kürşad oğuz

54

Robert Louis
Stevenson

Merhaba/3
Adnan Özer/4
Filistin dosyası/Adnan Özer/5
Ertuğrul; bir nazlı gemi/İskender Pala/8
Selin İleri (Röp.)/10
Ötekileri seyretmek/Paulo Coelho/16
Çevirmenlik zor zanaat/17
Tanıklıklar/Salih Bolat/23
Kabr-i Nazım'ı ziyaret/Ahmet Çelikkol/24
Kaçak Dosya/Mehmet Ergün/25
Olaylar ve şekiller/Aslan Özdemir/30
Demokratik aklın eleştirisine doğru/Oktay Taftalı/32
Pedro Shimose/34
Düş Kurgusu/Atilla Birkiye/36
Almanya Haber/Gültekin Emre/35
Kaçak Yazar/Haşim Çelebi/37
Düzenli seks yapan ırmaklar kabilesi/küçük İskender/40

Dünya Edebiyatında Hz. İsa.../Rüstem Aslan/42
Cehaletin bitirdiği yaşamlar/Nena Çalidis/47
Bremen'de aşk, daha bir aşk/Nafer Ermiş/48
Gramafonlu Kahve/Tahir Abacı/50
İzmir İmbatı/Savaş Ünlü/53
Robert Louis Stevenson/Kürşad Oğuz/54
Kütüphaneye yolunuz düşer mi?/Bülent Karakaş/58
Tozlu Raflar/Faruk Kaya/58
Berrin Karakaş (Röp.)/62
Düzce Nottarı/Sabri Özdemir/65
Fotograf ve yazı/Aslı Erdoğan/58
Yaratıcı sanatçılık ve kadın şairler/Yusuf Alper/68
(Hayatlarında) ilk kez yazdılar/70
Kaçak Aktif/72
Kanat Alıstıranlar/74
İlhan Berk/75
Kaçak şiir/Ertan Yılmaz/77
Tersten Okuma/Yahya Kebir/78

kaçakgündem

İyi seçimlerin, iyi işlerin haberini vermek keyifdir. (Ayrıca bu Kaçak okurlarının da hakkı.) Yazarımız İskender Pala İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanı oldu. Program, bütçe nedir, bilmiyoruz ama İstanbul'un kültür işleri için iyi bir seçim. Sevgili hocamızın bu görevi kabul etmesine doğrusubiz de sevinindik. Kendisini kutluyoruz. Dileriz bu "şehir-i İstanbul" da hoş bir seda bırakır. Onun bir taşına ve mülklerine feda olacağını ondan iyi kim bilecektir..

Metin Kağan senaryo yazma işini ciddiye almış durumda. Levent Kazak ile "O şimdiki Mahpus" filminin senaryosunu yazıyor. İkili bir de "yaz okulu" açmışlar, senaryo, oyun yazma teknikleri üzerine seminer veriyorlarmış. Tabii İstanbul'dan uzaklarda, sakın kafa ile. Metin Kağan da "eğitim şart" diyenlerden. Doğrusu onun verdiği seminerleri merak ediyoruz. Kağan sözel olarak da büyük anlatıcıdır.

Levent Erseven çoğumuzun gözündeki işi yapıyor, bir çiftlik kurdu, besicilik, süt inekçiliği ile meşgul. Yılların yarıncısı Erseven bu şahane kaçışıyla huzura erecekti, amayavıncılığın getirdiği belaları birtürlü yakasını bırakmıyor. Yayınladığı kitaplardan dolayı hakkında tam beşdava açılmış. Erseven geçtiğimiz günlerde sünni yem araştırması için İstan bul'daydı. Kaçak Yayın'a uğramadan geçmedi. Halkı olarak dert yandı, bu devinde böyle yasaklanalar, ceza baskıncılık işi değil. Erseven en çok yapılan kitap eleştirilerine üzülüyor. Hürriyet yazarı Sefa Kaplan'ın eleştirisi onu oldukça hüznülmüştü. Elçeye zeval olmaz.

Türk Edebiyatı'nın 20. yüzyıldakiklasiklerinden birini de Vedat Türkali'nin kaleminden okuruz. Edebiyat ka-muoyunun kan ettiği bir şeydir bu: "Bir Gün Mutlaka" adlı romanın söz ediyoruz. Duayan yazarımız son romanını bitirmek üzereyken bir talihsizliğe uğradı ve belinden rahatsızlandı. Kaçak, kendisine acil şifalar dilerken bir yandan da azanihak ettiğini biliyor çünkü büyük ustayı ziyaret edemedi. Ama onun 85. yaş kutlaması için oradaydı. Kutlamada önemli bir haber vardı. Bu yıl Vedat Türkali yılı ilan edildi. Öğretmen, Sinemacı ve edebiyatçı Vedat Türkali'nin yazarlığını keşfetmek için bu iyi bir sebep...

Pulp Fiction

Derya Sayın

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Popüler yazarın hırsızlığı

Cervantes'in döneminde piyes ve veciz yazarı Lope de Vega popülerdi. 1800 dolayında komedi ve 400 kadar da tek perdelik tiyatro yazmış olduğu söylenir.

Lope de Vega bir meşhur olarak yaşadığı meşhur olarak öldü. Şan, şöhrət, para ganiydi, ama sonraları o, rahipliği seçti. Bu zat dünyanın ilk popüler yazarıydı belki de.

Gelelim Cervantes'e; bizimki La Mancha'da vakıf binalarının kiralalarını toplayıp kiliseye teslim edeyim derken - o zamanlar böyle bir işte çalışıyordu- eşrafın gammazlamasıyla hapsi boyluyor. Şehrin ileri gelenlerini hicveden şiirler de yazmış ya... 1598 ile 1602 yılları arasında bir hücrede hapis yatıyor Cervantes. Don Quijote (Don Kişot)'yi orada tasarladığı söylenir. Neyse, tarih bu, geçelim, Don Quijote yayımları, şan, şöhrət, para gene yok. Aradan on yıl geçer, eseri ard arda altı yayınevi yayınlar. Gene yok, gene yok. Bizimki çilekçe ya, ikinci bölümü yazmaktadır, ölümünden iki yıl önce.

1614 yazında Tarragona şehrinde bir kitapçıkar, adı şu dur: "La Manchalı Asilzade Don Quijote'nin İkinci Kısımı." Yazar olarak "Alonso Fernandez de Avellaneda" adı vardır. Bu şahsın adına başka hiçbir eserde rastlanmaz. Günahını almayalım ama bu işi Lope de Vega'nın yaptığı söylenir.

Niye söylenir, çünkü üstad bu kıvrık burunlu dahiye hep kıskanmaktadır. Yaptı ya da yapmadı, biz ne İspanyoluz ne de derin edebiyat tarihçisi. Anlatmak istediğimiz şu, kahredici popülerlikte bir yazar, geleceğin çok, en çok okunacak yazarını görmüştür.

Cervantes ömrünün son aylarına kadar yoksuldu. Popüler bir yazar onun hayatını çalmıştı. Bu böyledir, popüler yazarlar başka yazarların hayatından çalarak varlık edinirler. Çocukken şu bilince ermiştim, şimdi birilerine fazla naif gelebilir, zengin çocukları sadece zengin değillerdi, bizden çalınmış bir hayatı hayatlarına katıyorlardı. Bisiklete onlar biniyor, sörfü onlar yapıyor, kızlarla onlar gezip tozuyorlardı.

Popüler yazarlar hırsızdır. Sadece edebiyatın hırsızı olsalar iyi, bizim hayatımızın da hırsızdır onlar. Bu böyledir, popülerliklerini örtmek için de yaygara yaparlar, yapmak zorundadırlar. Onlar fazla solcu, fazla cinsel, fazla ahlâkçı, meddah, küfürbaz, fazla ezik, fazla başkaldıran vs.

Ama onlar sahibi bir eserini taklid ikinci kısmını yazarlar sadece. Kitle onları sever, ayılır bayılır.

Peki bu ilgi niyedir? Onu da söyleyelim; herkesin içinde bir çalma dürtüsü vardır, başkalarının hayatından çalma. Bu en rezilane incelikli hırsızlıktır. Kitle buna tapar, kalbinden yakalanır çünkü, içindeki rezillikten yakalanır.

Peki çok satan, çok okunan tüm yazarlar böyle midir? Bir kere çok okunan yazar ile popüler yazar aynı şey değildir. Çok satan ile popüler olan yazar bile aynı şey değildir. Peki bu nasıl bir şey? Söyle bir şey: Çok okunan bir kere o, okunandır; yaygın olarak okunan yazar popüler yazar kadar kısa sürede alınıp okurda nesneleşmiş (Bu nesneleşme kavramı, popülerlik kavramı ile aynı değildir.)

yıncılığın ürünleri olan kitaplarda kalıbına sığmaz bir 'kullanım değeri' vardır; sosyal, psikolojik, modalaşma vb. Kitabı kullanırsınız, o kitabı edinmekle eriştiğiniz konumu kullanırsınız. Hava atarsınız, kendinizi yatıştırırsınız, çevreye mesaj verirsiniz, falan... Çok satan yazar da her zaman popüler yazar değildir. Kitap ile toplum arasında ihtiyacın belirlediği bir denklem vardır. Ona göre bazı yazarlar çok satabilirler. Bazı konu ve temalar yeri gelir çok satabilirler. Ama bu popülerlik demek değildir.

Peki nedir o zaman bu popülerlik?! Hasan Bülent Kahraban bu konuda epeyi kalem oynattı, sevgili arkadaşım Zeki Coşkun da, başkaları da var, kuram üstüne kuram, çözümleme üstüne çözümleme. Biz başa dönüyoruz; ha yat çalındır popüleri! Nerde aynı inançta, aynı yetenekte, aynı konseptte iki yazar varsa ve bunlardan birinin kitapları çok satıyorsa ordadır popülerlik, biri ötekini hayatını çalmıştır. Kitle bunu kan kokusu alan hayvanlar gibi hisseder. Çalınmış hayat şölenine koşar. O, kibirli, suyum buyum havasındaki yazaraptalı da zanneder ki, öbürü bir şeyleri eksik yapıyordu. Hayır, o fazladan yapıyordu. Kimse çıkıp da şunu sormaz; bütün toplumlar edebiyata karşı dekadans içindedir, daha çok eğlenceliği, kıskırtanı, maymunluk yapanı, canlı kalkan olanı, tetikçi olanı, homo ereticus olanı tercih eder, e öyleyse ne çok okunması, ne çok satması...?

Popüler yazar hırsızlığını yaparken bir karartma uygular. Vicdanları baskı altına alan bir karartmadır bu. Çok ağlar, çok güler, çok hüznlenir, çok teşhir eder, kimlik arayışını canhrasa bir hale getirir vb.

Bunu tiyatrocuların 'minimal oyunculuk' dediği empatik tarzı kullanarak yapar. Şirindir, acinasıdır, hayran edicidir, erotiktir, karizmatiktir... Ve bunlar ne ideolojik ne de pedagojiktir. Öyle sanılır.

Bir de az satan popüler yazar türü vardır. Peki o nasıl bir karartma uygular? Metin tapınıcı yaymaya çalışır o da. Diğer popülerler ile köken düşmanlığına varan kavgası vardır. Onları banal ve çekilmez bulur.

Bağdat hırsızı, gönül hırsızı deyimlerini bilirsiniz. Popüler yazar ise vicdan hırsızdır. Etrafınızdan var mı onlardan, bir bakın...

şiirle dönen dünya

*boğulduğum bir su daha var
gövde mi senin kıyına atar*

Akif Kurtuluş'un henüz
yayımlanmamış şiirinden

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranter.org>

filistin dosyası

İsrailli entellektüellerin “insanileşme” mücadelesi

Birlikte yaşama iradesinin
oluşması için belki de daha çok
kan dökülmesi gerekecek!

İsraili tarihçi İlan Pappé bir seri konferans için gittiği Amerika'da Filistin-İsrail uyuşmazlığı için ahlâki öneriler getirdi

İlan Pappé

"Birlikte yaşamaktan başka çıkış yolunun olmadığına ikna olunması için yeterli sayıda ölü verilmemiş durumda." Bu sözler İsraili tarihçi İlan Pappé'den geliyor. 50 yaşındaki tarihçi ne istiyor, daha çok ölüm mü? İsrail-Filistin uyuşmazlığında bariş ve birlikte yaşama projeleri için bile kandan bahsediliyor.

İlan Pappé İsrail hükümetini en ciddi şekilde eleştiren saygın bir isim. Hayfa Sosyal Bilimler Fakültesi'nde tarih profesörü. Pappé, *postzionist* tarihçiler okulundan geliyor. Yahudi bilim adamı bu okulun da aşılması vaktinin geldiğini söylüyor. Ona göre barış adına bile olsa geriye dönülmemeli, geride kalanlara takılıp kalınmamalı çünkü geride kan ve kinin başlangıcı var, durakları var; birinci ve ikinci *intifada* var.

İlan Pappé şu günlerde Amerika ve Avrupa'da İsrail-Filistin uyuşmazlığının çözümü için yeni bir bakış açısı gerektiğini anlatmak üzere konuşmalar yapıyor. Tarihçilerin objektif olmalarının bu dehşetli sorunda pek bir anlamı olmadığını söyleyen Pappé'ye göre, tarihçilerin ahlâki davranması gerektiğini ekliyor. Ona göre tarihte ahlâk aranmalı.

Bu İsrail'de, yeni bir bakış açısı. Bunu paylaştan küçük de olsa bir grup tarihçi var İsrail'de.

Gerçekten yeni bir bakış açısı. Bunun sorunun çö-

zümünde ne etkisi olabilir, felsefi bir bakış niyetinde, diye soranlar olacaktır. Fakat İsrail devletinin Filistin politikasını değiştirmesi için tek umut ışığı burada gibi görünüyor. Birbirine karşı katılmış, **'taş duvar olmuş'** toplumlarda objektif olmak bir işe yaramıyor, bazı konularda alttan almak, yumuşak ve sancılı davranmak da gerekiyor. İlan Pappé'nin ahlâklılıktan kastı sanıyorum ki bu; iyiniyet, güzel huy politik diplomasiye zaaf gibi görünebilir, ama olsun, geçerli tek ilke insanlıktır.

İlan Pappé'ye dönersek; iyiniyetli, sarıcı olmak üç meyve verebilir, bunlar da sorunu çözecek üç anahtardır:

1) İsraililer, 1948'in sonunda etnik temizliğin başladığını kabul edebilirler. (Bilindiği üzere İsrail devletinin kurulduğu tarihtir. Devletin kuruluşu, bir yıl sonra etnik ayrımcılığı başlatan süreçte yol açmıştır.)

2) Bu etnik temizliğin sorumluluğunun İsrail tarafından üstlenilmesi.

3) Arap ve Yahudi cemaatlerinin geleceğin Orta-Doğu'sunun bir parçası olmasının kabul edilmesi.

Dileyelim tarih alanında açılacak bir çatlak umut ışığının sızmasına yol açar.

İsraili edebiyat ve sanatçıları arasında bu 'ahlâklılık' daha önce başlamıştı. Ünlü "Getto" oyununun da yazarı olan Joshua Sobol "Büyük Sessizlik" adlı romanında sağır ve dilsiz ihtiyar bir Yahudi'nin 'gözünden', Filistin-İsrail uyuşmazlığına ve çatışmalarına bakar... İsrail devletinin politikalarına öteden beri muhalif Amos Oz, romanlarla yetinmez deneler kaleme alır. David Grossman da öyledir. Piyani besteci Daniel Barenboim, aktör ve yönetmen

Ben-Gurion, İsrail Devleti'nin kuruluşunu ilan ediyor (1948).

Guiliano Mer Hamis, akademisyen yazarlar Menehem Klein ve Edy Kaufman diğer muhalif sesler arasında önde gelirler.

Bu yazı bir inceleme yazısı olmadığından isimleri

anıp, gereken bilgileri veremiyoruz. Ama okur İsrail'de Yahudi cemaatinin içinde az da olsa insanileşme yolunda güçlü pasifist muhaliflerin olduğunu bili-meli.

Pappe konuşuyor:

"İsrail'de değişim için herhangi bir güç yok, en acı-sı işe yarayacak tek güç dışarıdan gelecek baskı. Bu baskı işgale son verecek yaptırımlar içerebilir. İsrail'in iki seçimi var: Ya intihar eylemleri ya da yaptırımlar. Ben yaptırımları tercih ediyorum. İntihar eylemlerine inanmıyorum. Yaptırımları daha çok Amerika yapmalı. Önce işgali durduracak yaptırımlar. Amerika'daki kon-fersanslarımdan birinde, Ohio'da bir imam bana şöyle dedi: "Konuşmamız on intihar eyleminden daha gü-zel, çünkü daha çok verim alınabilir.

-Boykotlar bireysel değil, kurumsal olmalı. Bu bir ceza olarak değil, mesaj olarak algılanmalı. Biliyorum ki İsrail feci şeylere hazırlanıyor; daha çok etnik te-mizlik, daha çok katletme, daha çok devlet terörü. İsrailliler öyle bir hipotez koyuyorlar ki, bir beyaz sayfa açmak istiyorlar; o da Filistin'de hiçbir Filistin-li'nin kalmadığı bir beyaz sayfa."

AMOS OZ

1939 Kudüs doğumlu Amos Oz edebiyatın, şidde-tin ve hoşgörüsüzlüğün defedilmesi için anahtar ol-duğunu söylüyor. Amos Oz birinci 'İntifa'da çocuktu. Kitaplar ona hayatta yalnızca ak ve karanın olmadı-ğını göstermiş. "Fanatizme Karşı" deneme kitabı önemli.

DANIEL BARENBOİM

1942 yılında Yahudi göçmen bir ailenin çocuğu ola-rak Buenos Aires'de doğdu. Doğumdan on yıl sonra aile İsrail'e geri döndü. Barenboim, Edward W. Said ile konser verdi. Düet yaptılar. Birlikte kitap yazdılar: "Paralellikler ve paradokslar"

Paralel sanatçı çıkışları onlara Asturiass Prensiği 2002 Ödülü'nü kazandırdı. Barenboim müzik yaparak dünyanın yeni düzenini sorguluyor.

BULUŞMA

Nisan ayı sonlarında İsrailli ve Filistinli 18 entellek-tüel Barcelona'da buluştular. Edy Kaufman, Riad Malki, Walid Salem ve Menahem Klein aralarından bazıları.

Sarsıcı belgesel 'Avna Çocukları'nın yönetmeninden acı dolu bir imge: "Ben insani intihar eylemcisiyim".

GUILIANO MER HAMİS

43 yaşındaki ünlü İsrailli aktör ve yönet-men, Filistinli çocukların yaşamlarına eğilen "Avna Çocukları" isimli belgeseli ile ülkesin-de seilmeyen adam oldu. Annesi Yahudi, babası Arap olan sanatçı, "Kamera Filistinli-lerin en güçlü silahı" diyor. Ona göre yeni İntifada kamera aracılığıyla gerçekleşecek. Hamis, filmini ekip-siz, rehbersiz çekti. Anne-sinin görevli olduğu okuldaki çocuklara çe-virdi kamerasını. El Aksa Tugayları ve İsrail askerleri arasında süren çalışma, toplam 115 saatte tamamlandı. Hamis, "Ben insani intihar eylemcisiyim," diyor.

"26 Ekim 2001 de, öğleden sonra 4 sula-rında Dubai televizyonunu izliyordum, bir çocuğun intihar eylemcisi olarak düştüğünü gördüm. Onu tanıyordum. Yenin'de, anne-min okulunda tiyatro çalışmıştı."

Amos
Oz

Daniel
Barenboim

David
Grossman

Menahem
Klein

Ertuğrul; bir nazlı gemi...

1889 yılının bahar ve yaz aylarında İstanbul sokaklarında şu türkü sık sık söylenmekteydi:
Besmeleyle Ertuğrul'un demir aldı
Hep ahâli sahillerde baka kaldı
Çoluk çocuğun feryadı arşa vardı
Hak selâmet vere şanlı Ertuğrul'a

Üç direkli fırkateyindir gemimiz
Kimimiz bekarız, evli kimimiz
Gayret edin çocuklar Capon yolumuz
Hak selâmet vere şanlı Ertuğrul'a

1864 yılında Abdülaziz Han tarafından İstanbul tersanesinde sülün gibi bir gemi inşa ettirilmmişti. Osmanlı bahriyesindeki bir gelineğe göre, inşa edilen yahut satın alınan en güzel gemilere sultanların adı veriliirdi. Bu gemiye de Osmanlı devletinin kurucusu Osman Gazi'nin atasının adını koydular: Ertuğrul.

Ertuğrul, 80 m. uzunluğunda, 18 m. genişliğinde, üç direkli, buhar makinası ve yelken ile müteharrik olup çeyrek asır Türk sularında yürekleri kabartarak dolaştı. Haliç'te demirlediği zaman ona bakanlar nazar değişsin diye Maşallah çekerlermiş. Yelkenlerini açtığı zaman suda bir ince çizgi bırakarak gidişi, hattatların keşidelerine benzetilir, o sefere çıktığında halk sahillere dökülmüş.

Ama Ertuğrul'un talihi yelkenleri kadar açık çıkmadı. Japon sularına ilk giden Türk gemisi oldu ama geri dönemedi. Hikâyesi pek hâzindir.

1887 yılında İstanbul'a bir Japon heyeti gelir. O yıllarda tıpkı bizim gibi Japonlar da bir Tanzimat yaşıyor ve bu vesile ile batıya açılmak için muhtelif ülkelere heyetler gönderiyorlardı. Sultan Abdülhamid, gelen bu heyete karşılık Japonya'ya mukabil heyet gönderme fikrindeydi. Böylece doğudaki müslüman devletlere de mesaj gönderilecek, hilâfetin gücü tazelenecek, ittihad-ı İslam fikri ihyâ olunacaktı. Bir nevi güç gösterisi olacak bu seyahati öyle bir düzenlemek gerekiyordu ki hem Rusya, hem de batılı ülkeler ses çıkaramasınlar. Bunun için o dönemde bir okul gemisi durumunda olan Ertuğrul seçildi. Ne var ki Ertuğrul da o dönemin diğer gemileri gibi uzun yıllar Haliç'te yatmış, teknesi gittikçe eskimiş, yelkenleri eprimiş, kazanı pas tutma noktasına gelmişti. Hakkında hazırlanan olumsuz raporlara rağmen zamanın bahriye nazırı Japonya'ya Ertuğrul'un gönderilmesinde ısrar etti ve damadı Miralay Osman Bey'i gemi kumandanı tayin edip hazırlıkları başlattı.

14 Temmuz 1889 günü muzıklar,

Ey gaziler yol göründü yine gamlı serime marşını çalarken, Ertuğrul'a el sallayanlar onu sevinç ve hasret gözyaşlarıyla uğurluyorlardı. Nasıl sevinilmesindi ki, gemi boyanmış, gelin gibi süslenmişti. Japon imparatoruna sunulacak hediyeler, murassa nişanlar, antika kılıçlar sandık sandık yüklenmişti. Bu, uzun yıllardır devlet gücünü temaşa etmemiş Osmanlı evlatlarında bir milli heyecanın yansımasını simgeliyordu. Gemide vazife alanların neredeyse tamamı gönüllüler arasından seçilmişti. Kaptandan, çarçıkbaşına, gemi imamından katibe, vak'ânüvisten hekime, gemide 54 subay 622 er ve erbaş ile 5 de başıbozuk olmak üzere toplam 681 kişi vardı. O gün geminin demir aldığı Cibali'den Sarayburnu'na kadar "Padişahım çok yaşa!" alkışını okuyarak gelip Ertuğrul'a el sallayanlar ne yazık ki bunlardan yalnızca 69'unun geri döneceğinden habersizdiler. Tam 621 şehid.

Ertuğrul, Ahırkapı açıklarında yelkenlerini açıp süzülerek Marmara ufuklarında gözden kaybolduğunda İstanbul kasvetli bir temmuz akşamına bürünüyordu.

Uzlatmayalım, gemiden 30 Temmuz'da gelen ilk haber hayal kırıklıklarının başlangıcı oldu. Ertuğrul Süveyş kanalını geçerken karaya oturmuş, dümeni kırılmıştı. Eylül sonlarına kadar Süveyş'te havuzlanıp 15 Kasım'da Singapur'a vardı. Burada Miralay Osman Bey mirilvâliğe (tuğamiral) terfi ettiğini öğrendi, ama buna pek sevinemedi. Çünkü bu defa da geminin kazanı anızanmıştı. Kış Singapur'da geçirilerek 7 Haziran 1890'da Yokohama limanına varılabildi. Osman Paşa Tokyo'ya buradan trenle gidip imparator tarafından kabul edildi ve padişah adına ona murassa Osmanlı imtiyaz nişanını taktı.

Ertuğrul Japonya'da üç ay kaldı. Her yerde büyük ilgi görüyor, o yıllarda batı karşısında aynı kaderi paylaşılan Japonların dost bakışlarıyla selamlanıyordu. Türk-Japon dostluğu tesis edilmişti.

Geri döne zamanı gelmiş de geçiyordu. İstanbul'dan Amiral Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa kesin dönüş emrini vermişti. Japon yetkililerin Osman Paşa'ya, Eylülde Japon sularının tekin olmadığını, fırtınaların ard arda yaşandığını bildirmeleri, hatta bir tayfunun yaklaşmakta olduğunu söylemeleri kâr etmedi ve emir demiri kesti.

Günlerden 15 Eylül idi. Yokohama'dan Bismillah vira denildi. Ertesi gün geminin grandi direği (baştan ikinci direk) çöktü, çarmıklar boşaldı, derken körükler su almaya başladı. Hiç vakit kaybetmeden bir limana demir atmak gerekiyordu. Ya geri Yokohama'ya dönülecek, yahut eşit uzaklıktaki Kobe'ye sığınılacaktı. Onlar ikinci yolu seçip iki gün denizle mücadele ettiler. Ümitleri, Oshima adasının güneyindeki Kashinozaki fenerini dönerek Kobe'ye varmaktı.

18 Eylül Perşembe günü fırtına daha da şiddetlenmişti. Akşama doğru geminin makına dairesi tamamen su içinde kaldı ve makinalar stop edip gemi burna doğru sürüklenmeye başladı. Artık yapacak pek bir şey kalmamıştı. Gecenin karanlığı gemiyi yutmaya hazırlanıyordu. Tekbir ve şehadet sesleri göklere yükselirken fırtına ve yağmur gemideki canları bastırıyor, göz açtır-

miyordu. Sürüklenen gemi saat 21 sıralarında bütün şiddetiyle kayalara çarpıp parçalandı. Ortada Ertuğrul'dan hiç bir iz kalmamıştı. Kayalıklar sahile yakın olmakla birlikte buradan sağ çıkmak ancak Esirgeyen'in takdiriyle olabilirdi. Japon köylülerinin sahile koşup kurtarma çabaları da sonuç vermedi ve ertesi gün ancak 150 şehidin cesedi bulunabildi. Allah hepsine rahmet eyesin

Sağ kalan kazâzedeler Japon hükümetinin iki savaş gemisiyle ancak 2 Ocak 1891'de İstanbul'a gelebildiler ve büyük bir törenle karşılandılar.

Zaman içerisinde Japon hükümeti geminin battığı buruna Türk-Japon dostluğunu simgeleyen bir anıt yaptırdı. Sultan Abdülhamid Han da Yıldız Yokuşu'nda Ertuğrul şehitleri için şirin bir tekke ve cami inşa ettirdi. Bugün o semt Ertuğrul adını taşır. Japonya'daki anıt da bilâhare Türk müzesine dönüştürülür. Japonya'daki Türkler 18 Eylül'de burayı ziyaret edip Ertuğrul şehitlerinin ruhuna Fatihâ okurlar. Ama maalesef İstanbul'da bizler, onların anısını yaşatmak için Ertuğrul Camii'ne uğramayı hâlâ irtica falan zannederiz. Hatta bu semte neden Ertuğrul adı verildiğini bile unutmuşuzdur.

KARGA KOROSU KAMİL KARLIDAĞ

İyiliği öldürebilirsiniz, ama
saflığı asla...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Selim İleri

Yarın Yapayalnız isimli kitabıyla edebiyat ortamında ses getiren Selim İleri Kaçak Yayın'a konuştu...

Yarın Yapayalnız'ı okuduğumda kalbimin tam ortasına bir bıçağın saplandığını, okumaya devam ettikçe de çevrildiğini hissettim. Soprano Handan Sarp ve terzi kız Elem'in aşkını anlatan bu kitabı okurken, iki kadın aşkını değil, evrensel dilde aşk okuduğunuzu hissediyorsunuz. Bu aynı zamanda yazarın da kendisiyle girdiği bir iddia; işte bu nedenle ne kitabın arka kapağında, ne de tanıtımında eşcinsel bir aşk içerdiğine dair hiçbir ipucu yok...

Her romanına bir öncekinin 'olmadığı' gerekçesiyle başlayan Selim İleri'yi yazmakla ilgili merak ettiğim her konuda soruya boğdum. Kendi sorularına kendim cevap verdim. O sadece gerekli yerlerde müdahale etti. En sonunda bir an önce yazar olup bir an önce ünlü olmak fikrimden utandım. Yazmak emek, ama en çok sabır istiyor...

Bizim derginin konsepti gençlerin önünü açmak, onları edebiyata kazandırmak olduğundan, size genel olarak sizinle ve sen kitabınızla ilgili düşüncelerimi söylemek ve bir edebiyatçı olarak görüş ve önerilerinizi sormak istiyorum.

Öncelikle "Yarın Yapayalnız" benim kalbimi ağrıttı. Defalarca kitabı terk etmek, okumamak istedim ama sonra kendimi tutamayıp yeniden geri döndüm. Siz yazarken bu yazdığım kalp ağrıttır diyebiliyor musunuz?

Evet. Çünkü siz nasıl zaman zaman okumak istemedinizse, ben de zaman zaman bazı sabahlar kalktığım vakit yine bu kadını yazacağım, yine bu kadar acının içinde boğulacağım duygusunu duydum. O kadar ki, çok uzun yıllardan beri gece çalışmıyorum. Geceyi daha rahat şartlarda ve huzurlu geçirmek istiyorum. Ancak bu kitabın dörtte üçüne gece çalıştım. Çünkü en çok kaçamadığım zaman gece oluyordu, gündüz yine bir bahane bulup kaçıyordum. Birkaç kez bırakmayı düşündüm. Kitap bitmişti. Düzeltisi de bitmişti. Bir ara

dedim bunu yayınlamamalıyım. Bu çok acı verici bir şey. *Ama sonra sizlerden "acı duydum" gibi tepkiler gelince mutlu oldum. En azından o acının paylaşılması beni mutlu kıldı. Bundan sadistçe mutlu olduğumu itiraf etmeliyim.*

Daha önce nerede okuduğumu hatırlamıyorum, yanlış da hatırlayabilirim, şimdiden özür dilerim. Hatırladığım kadıyla siz bu kitabı önce yaşlı bir adam ve terzi küçük kız aşkı olarak yazmayı düşünmüşsünüz, ancak sonra bundan vazgeçmişsiniz..

Evet doğru, Adam Sanat dergisindeki röportajda söylemiştim. Kız aynıydı, yine bir terzi kızdı. Hayatın başında bir kızdı. Adam evli ve yaşça ondan büyük biriydi. Ama bu roman kadar acı verici olmayacağını düşündüm. Sonuçta birtakım koşullar değişirse toplumun garipsemeyeceği bir şey olacaktı. Kısacası bir tarafı eksik kalacaktı. *Aşk öyle acı olmalıydı ki bir taraftan bireysel tarafıyla acı olmalıydı, diğer taraftan toplumun o aşka yaklaşımından da bir acı duyulmalıydı.*

Bunu değiştiren ikinci bir faktör ise; benim çok gençlik yıllarımda yazdığım bir senaryo vardı. Zeki Ökten yönetmişti: Bir Demet Menekşe. Aşağı yukarı oradaki konuyu da aynıdır. Gerçi o arada Kartal Tibet ve Hale Soygazi arasında büyük bir yaş farkı yoktur ama konu yakındır. Biraz da o ürküttü beni. Beni gerçekten seven, biraz da okumuş olan birkaç kişiyle konuştuğum vakit Bir Demet Menekşe'nin tekrarı olmayacak mı dediler.

İnanamıyorum, o senaryo sizin mi? Benim yazmakta olduğum kitabın içinde uzun uzun bahsediliyor o film den.

Ne diyorsunuz, o kitabı hemen görmek isterim.

Yaymınlarsa gönderirim. Kitabı yazarken ve yazdıktan sonra iki kadının aşk hikayesi belli bir kitleye gider, diğerlerinin işisini çekmez gibi bir endişeniz oldu mu? En büyük merakım buydu. Endişeden çok kendimle olan bir iddialaşma... *Yazdığım, aşkta cinslerin pek fazla önem taşımadığı, kimseler arasında olursa olsun aşk olarak kalacağı düşüncesi idi.* Bu iddiayı da kaybetmediğimi düşünüyorum. Çünkü kitabı çoğu insan iki kadın diye okumadı.

Zaten bence tanıtımı da bu şekilde yapılmadı. Ben iki kadın olduğunu bilsem kadın olduğum için alırdım ama...

Ondan özellikle uzak durduk Esra. Yayıneviyle aramızda son derece dostane bir ilişki oldu. Ben bu kitabın

iki kadın olarak lanse edilmesinden inanılmaz derecede tedirginlik duyacağımı söyledim. Onlar da bunu çok büyük bir anlayışla karşıladılar.. **Arka planda kitabın amacı, çoğunluğun hoş görüszüzlükle yaklaştığı kişilerle ilgili bir insanlık olduğunu anlatmaktı,** bu yüzden doğru bir şey yaptığımı düşünüyorum.

Bir noktada sizinle aynı fikirde olamıyorum. Ben bunu bir aşk romanı olarak göremiyorum. Bildiğimiz aşklara zaten benzemiyor. İki kadın olmasıyla alakalı değil tabii ama...Kadının bir aşk coşkusu yok. Okurken madem böyle şikayetçi ve mutsuzsun, git o zaman dediğim oldu. Kızı da bırak git. Gidememesinin sebebinin aşk olduğunu düşünmedim. Bu kadının sevgiye ihtiyacı var. Bunun şefkate ihtiyacı var dedim.

Kadının bir ayrılık coşkusu var. Zaten kız kadına o sevgiyi gösterdi. Kadın kompleks bir kadın herhalde. **Zaten kadını yazarken beni en çok rahatsız eden şey böyle bir karakterin peşine düşmüş olmamdı. Çok rahatsız etti.** Yaradılış olarak bende çok fazla olan bir taraf değil insanları böyle hor görmek... Ama onun her açından böyle olmasını istedim. Neydi bu dürtü tam bilmiyorum. Eleştiride ya da ince-

leme yazısında biling tam olarak harekete geçebiliyor. Ama sanat eseri bir yerden sonra sizi yönlendiriyor. Siz onu belki kuruyorsunuz ama kurduğunuz şey bir süre sonra sizi esir alıyor. Ve o karakter kendini size yazdırıyor. Neydi, ben de tam kestiremiyorum. Ama bunun pekişmesi için ayrıca kadını bizim toplumca en az bildiğimiz bir sanat alanının temsilcisi yaptım. Opera sanatçısı. Yani orada bile uzaklık, aykırılık, mesafe olsun istedim.

Ben yazdığımda o karakteri ille de yönlendirmek istiyordum. Ben yazsam o kadını öyle serbest bırakamazdım. Bununla yaşamak nasıl bir duygu?

Şöyle oluyor, gençsiniz. Gençlikte insan yaratmaya çalıştığı kişileri kendi yönlendiriyor. Hatta onlar bir son bile biçiyor. Ama belli bir yaştan sonra yazı öne geçiyor. Yazı size neyi yazdırtırsa onun artık esiri oluyorsunuz.

Teknik mi, tecrübe mi, neyin sonucu bu?

Teknikten uzaklaşıyorsunuz bir anlamda, belki tecrübe ağır basmaya başlıyor. Teknik zaten sizin bilinçaltınıza yerleşmiş oluyor artık, teknikle uğraşmıyorsunuz. Teknik var, bir bölüm nasıl başlar, nasıl biter ne kadar uzun, ne kadarı sarkıyor artık onları biliyorsunuz. Ama buna mukabil yazı ve kişi size diyor ki bana kendini bırak. Birtakım şeyler var ki kurguluyorsunuz ama bazı şeyler var ki asla kurgulanmıyor.. **Başında kısa geçtik. Genelde mesai biçimde mi çalışırsınız?**

Bu kitabı özellikle mesai şeklinde çalışmaya çalıştım. Günde iki sayfadan fazla yazmadım. Çünkü genelde benim bugüne kadar yazdığım üslubun dışında bir üslup aradım. Daha kısa cümleli, sanki bir teybe okunmuş ve oradan deşifre ediliyormuş gibi... Sözel tarafı ağır basan bir yazı olsun istedim. Onu için fazla yazmıyordum. 3-4 sayfaya çıktığım vakit kendi alışık olduğum üslubuma hemen geri dönüyordum. Havası kaçıyordu. Bir kez daha yazmak zorunda kalıyordum. Belli bir zamandan sonra günde iki sayfa ya hatta bazen bir sayfayı geçmemeye çalıştım. Normalde daha uzun yazarım.

Karakterlere geleceğim. Kitabı yazmaya başlamadan evvel oturup planlıyor, karakter analizlerini yapıyor ve sonra mı yazıyorsunuz. Mesela beni etkileyen Gelengül, o bir prototip, onu tanıyorum.

İşte söylediginizi gibi siz gayet iyi yanıtla-dınız. Yaşamınızdaki çeşitli Gelengüller'i, kadın ya da erkek karşılığı ile tanıyor-sunuz. Onlar sizin gerek dünya görüşünüze gerek ruhsal duyularınızın dışında olma-

lariyla, birer kaya gibi onlara çarpıyorsunuz. Onlar sizin tosladığınız kişiler oluyor. Bütün o kişilerin bileşkesinden yola çıktım. Handan Sarp ne kadar düşsel birisiyse Kaya ya da Gelengül o kadar gerçek yaşamdan esinlendiğim kişiler. Yılların gözlemi, onları gözlemiş ve dinlemiş olmak, o birikimlerin yansıması olarak çıktı. O kadar tuhaftır ki kitapta en kolay yazdığım bölüm Gelengül'dür. **Fakat çok ilginç, bu kitapla ilgili epey bir söyleşi yapıldı, Gelengül'e ilk temas eden sizsiniz. Kimse üzerinde durmadı ama o kitabın çok üzerinde durulması gereken bir kişisi.**

Kitaptaki iki kadın arasında sınıf farkından doğan bir uçurum var. Sınıf farkı ve aşk, yıllardır malzeme oluyor ve olmaya devam edecek mi?

Sınıflar devam ettiği sürece ister lezbiyen aşk olsun, isterse toplumların normal kabul ettikleri türden aşklar olsun, dünyada o aşka sınıfların gölgesi düşecek diye düşünüyorum. İnsan ne kadar inkâr ederse etsin kendi sınıfının değerleri bir hortlak gibi karşısına çıkıyor. Han-

dan Sarp kendi sınıfının değerlerine bağlı biri değil, hatta bundan kaçıyor ama buna rağmen kitapta bir hardal meselesi var. Hardalı buzdolabına koymadığı için sürekli Elem'e sinirleniyor, fark ediyor ki bu kızın sofrası kültüründe hardal yok, ama bunu anlayınca kadar onu içten veya dıştan epey küçümsemiş, horlamış, üzmüş de oluyor. Bizim atasözlerini sevmek gerekir mi bilmiyorum ama mesela "dengi dengine" sözü asırlar boyunca gelmiş. Biz şimdi bunun sınıf olduğunu anlıyoruz. İki ayrı sınıftan insanın ilişkisi ister aşk ister dostluk olsun ne yazık ki bir çıkmazla yüzyüze gelebiliyor. Ancak üst sınıfta olan kendini tümüyle o sınıftan koparabilmiş duyuş olarak, ama aynı zamanda yaşam biçimi olarak, belki bir çıkış yolu olabilir.

Alt sınıftakinin sınıf atlama ihtimali..

O çok tehlikeli geliyor bana. Ben sınıf atlamanın toplumlara ve hatta toplumlara değil kişilere de zarar getireceğine inanıyorum. Benim dünya görüşüm bu. Ancak sınıfsızlığa yaklaşılabilmiş olduğu zaman bir

noktaya gelinebileceğini düşünüyorum. **Yoksa bir üst sınıfa özenmek, onun için de her yolu mübah saymak, ama yine milyonlarca geriye kalan ezilen kalabalığa ihanet etmek kötü.**

Bir yazının malzemesi biter mi diye düşünüyorum bazen

Bitmiyor. Marguerite Duras seksene yakındı. Son denemesi zannediyorum. Kendi evi, bir sonbahar, evdeki tüm sinekler ölmüş bir tek sinek kalmış, onun ölümünü bekliyor. Ve onu yazıyor. Asla bitmeyen bir şey. Bakıyorsunuz seksen, doksan yaşında, bilinçleri yerinde olan kişiler yazmayı kesmiyorlar. Bazen de şaheser yaratıyorlar. Peride Celâl'in seksen beş yaşında yayınladığı Deli Aşk romanını büyük bir hayranlıkla okudum.

Ben de. Kendime sordum "Nasıl olabilir o yaşta bir kadın. Bu zamanın sorunu aşkını yazabilmiş. Çünkü onun gençliğinde olaylara bu şekilde bakılmıyordu, hiç değilse edebiyat eserlerinde bu şekilde yansıtılmıyordu"

Gerçek bir yazarda iki şey yok: yaş ve cinsiyet. Zaten o yaşlarda o çağının ötesinde oluyor, bu çağı herkes-ten daha iyi anlamış oluyor böylece. Son yıllarda yazılmış en iyi Türkçe romandır.

İnsan bunu okumadan ölmemeli dediniz...

Romancı olarak bizim edebiyatımızdan Tanpınar mutlaka, Tahsin Yücel, Leyla Erbil, Atilla İlhan, Peride Celal, Sait Faik, Sabahattin Ali, (ilk akıma gelenleri sayıyorum tabii) şair olarak Behçet Necatigil, Necip Fazıl, Nazım Hikmet, yine Atilla İlhan, Oktay Rıfat, Edip Cansever, Ahmet Oktay bizim çok zengin bir edebiyatımız olduğuna inanıyorum. Halikarnas Balıkcısı ve Abdülhak Şinasi'yi de unutmamak lazım.

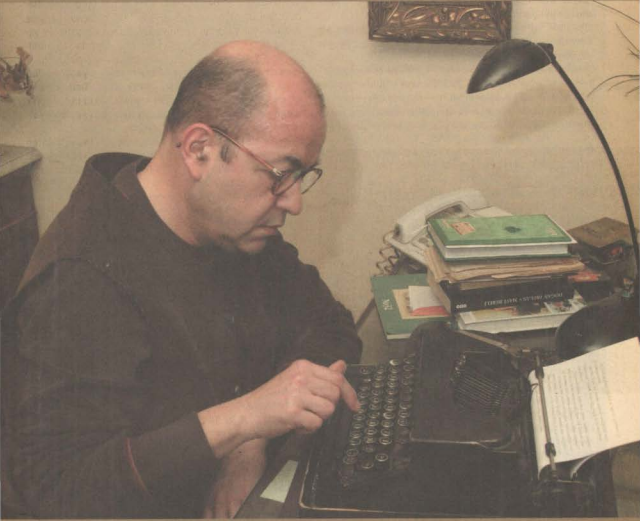
Tolstoy'dan Anna Karenina, Dostoyevski'nin hepsi, Virginia Wolf, özellikle Mrs. Dalloway ve Deniz Feneri, Konrad'ın Zafer kitabı çok etkilendiğim bir kitap; Fransız edebiyatı çok fazla sevmem ama Mme. Bovary; Kafka, çok sade olmasına rağmen Stephen Zweig, özellikle biyografileri... Muhakkak çok eksik bir liste bu ama defalarca geri dönüp okuduğum kitaplar bunlar.

Yenileri okuyor musunuz?

Daha çok hikayecileri takip ediyorum. Sevdiğim hikayeciler var. Hikayenin önünün çok açık olduğunu düşünüyorum. Biz tabii yaş itibarı ile elliye aşmış bir kuşağız, bizi yetiştiren bir kuşağı ne yazık ki yitirdik. Bizi yetiştiren kuşakla bizim aramızda bir gönül bağı, devamı olan bir edebiyat zinciri var. **Bugünkü edebiyatımızda şiir ve romanda bunu göremiyorum. Şiir ve romanda çok başka bir şey yapılıyor. Türk olmayan bir şey, ille Türk olmak zorunda mı, asla değil, sanki başka bir ülkede yaşanıyor gibi.** Sinemada da aynı şey var. Türk filmi Türk filmi değil, ele aldığı meseleler Türk insanın meselesi değil. Tabii özgürdür sanatçı, bana inandırıcı gelmiyor. Hikayede ise bizi yetiştiren kuşağın devamı gibi... Hikayeciler arasında çok önemli çabalar olduğunu düşünüyorum.

Romancı olmak hikayeci olmaktan daha mı önemli...

Bir tek bizim edebiyatımızda. Oldu bitti var bu saplantı ve yanlışlık. **"Hikayeden sonra romana geçti, hatta**

Eleştiride ya da inceleme yazısında bilinç tam olarak harekete geçebiliyor. Ama sanat eseri bir yerden sonra sizi yönlendiriyor....

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

öyle bir yaklaşım ki bu, olgunluk çoğunu bekle- di, hikâyede kalemini bile di, ama şimdi roman yozuyor." Böyle bir şey yok tabii, iki çok ay- nı iki sanat. Yani hangisi daha zor, hangisi da- ha kolay diye bir şey yok. Ciddiyetle yapmaya kalkışsınız ikisinde de problemlerle karşıla- şırsınız. Ne var ki şöyle bir şey söylenebilir.

Roman daha sabır ister, hikaye daha yoğun- luk ister. Aslında yirmibirinci yüzyılda bütün türlerin birbirine karıştığını, iç içe geçtiğini dü- şünüyorum. Belki de yazı diye bir şeyden bah- setmemiz lazım. Artık sadece yazının iyi olup olmadığına bakmak lazım. İnsanın da yazar- ken bunun ille de hikaye mi, roman mı, şiir mi, yoksa günce mi diye düşünmeden yazma- sı lazım... Bunların modası geçmiş. Okuduğum şey bana bir edebî tat veriyor mu? Düşüncem- de, duyuşumda bir açılım, bir zenginleşme, benim yelpazeme başka bir şey katıyor mu? Bu beni ilgilendiriyor. İlle roman mı, roman ne: Anna Karenina çapında bir şey düşünüyor- sak nasılsa yazamayacağız hiç birimiz. Yazıl- mış bitmiş o olay.

Edebiyatta rekabet durumu nasıl? Lig gibi mi? mesela bunlar birinci lig, bunlar ikinci lig şek- linde...

Yaratılmış ligler olduğunu söylemek mümkün. Ama bu ligler futbolda olduğu gibi gol sayıla- rıyla bilmem neleriyle mi ölçülüyor, yoksa başka türlü mü oluşturuluyor, bilmiyorum. Ne yazık ki yaratılmış olduklarından dolayı pek de inandırıcı olmayan, kim ne zaman küme düştü, küme aştı, onun pek anlaşılmadığı lig- ler. Bir de başka bir şey var. Giderek bozulan bir anlatım var. Sentaksı değişiyor dilin. Aynı yaş grubunda olan yazar ve okur aynı bozuk sentaks içinde olduklarından birleşebiliyorlar. Onu yeni fark ettim. Bazı şeylerin geri planda kalması, anlaşılamaması hâlâ bilinen Türk- çe'yle yol almaya çalışanların yeni okurlar ta- rafından anlaşılamamalarından kaynaklanıyor. Eskiden bu kadar çok kitap çıkmazdı. Kitap sanayileşmemişti. Eskiden bir kitap yayınlam- mak için senelerce beklenirdi. Özellikle otuzlu kırklı yıllarda. Bu aşıldı Türkiye'de, bu iyi ve kötü. Zamanla durulur. Kesinlikle durulur. **Bu- gün artık kimsenin okumadığı varsayılan kalı- cı değerlere bir şey olmaz. Gürültü patırtı di- ner, çok müthiş gelen bazı şeylerin izi kalmaz. Otuz yedi yıldır bu işin içerisindeyim, ne kendi döneminin starlarını gördüm, isim veremeye- ceğim, odanın kitabını basmıyorlar o okunur mu diye.**

Handan Sarp kötü bir kadın

İyi bir kadın olduğunu söylememiz mümkün değil zaten. Ama yine Sait Faik'in sözüne dön- mek istiyorum. "Kötülüğün kalkmasını istiyor- sak iyilik diye bir şey de olmamalı."

"Yazdığım, aşkta cinslerin pek fazla önem taşımadığı, kimler arasında yaşanırsa yaşansın aşk olarak kala- cağı düşüncesiydi..."

‘Ez ji te hez dikim’ın başka anlamları da var

Seni seviyorum cümlesi dünyanın birçok yerinde güzel duygular ifade edebilir, ancak Kürtlerde o cümle duyguların vahşileşmesi anlamına geliyor ne yazık ki.

Devlet Bakanı Abdullatif Şener, Diyarbakır Büyük Şehir Belediye Başkanı Osman Baydemir'e protokolde yer verilmediğini öğrendiğinde, Baydemir'e: "ez ji te hez dikim" (seni seviyorum) demiş. Bu haberi gazetelerden okuduğuma aklıma Tudo'nun hikayesi geldi. Ağrı'nın Diyadin İlçesi'nde yıllar önce yaşamış, iki metre otuz santim boyunda, yüz elli kilo ağırlığında tabiri caiz ise insan azmanı o adamın hikayesi aklıma geldi. Ez ji te hez dikim, yani Kürtçe seni seviyorum cümlesinin başka anlamlarının da olduğunu dilim döndüğünce anlatacağım.

Kürtçe "ez ji te hez dikim" (seni seviyorum) cümlesi, başka dillerdeki seni seviyorum cümlesine benzemiyor ne yazık ki. Yıllarca süren ve yüzlerce insanın öldürüldüğü kan davalarının, göçün, sefaletin başlıca nedenlerinden biri "ez ji te hez dikim" cümlesi olmuştur. Çünkü bu cümle söylendiğinde geri dönüşü olmayan bir yola girmek ya da ateşten gömlek giymek gibi bir şeydir. Bedelli oldukça ağırdır ve cezası çoğu kez ölüm olmuştur. Kürtlerin en büyük destanı Memê Alan'da da Mem, Zîn'e "ez ji te hez dikim" dediği için ölüme cezalandırıldı, öyle ki başlarına musallat olan Bekoyê Ewan onların sonsuza dek bir birlerine kavuşmaması için öldüğünde bile iki aşığın arasına girmiştir. Kürtlerin param parça olmasının, bir birlerine karşı güvenlerini yitirmesinin bir nedeni de "ez ji te hez dikim" cümlesidir; ki en büyük ihanetlerin sebebi de yine bu cümledir. Bu cümlenin (ez ji te hez dikim) anlamı Kürt destanlarında da, hikayelerinde de, şarkıların da da, romanlarında da ne yazık ki hep yıkıcı, ölümcül acı verici bir anlama geliyor. Belki başka halklar için de seni seviyorum cümlesinin yıkıcı sonuçları olmuştur ama bu cümlenin Kürtlerin duyguları dünyasında olduğu gibi hiçbir yerde vahşi ve ölümcül sonuçları olmadığı kanatındeyim. Federico Garcia Lorca'nın Kanlı Düşün'ünü yok saydığımı düşünmeyin. Lorca, tam bir dehşet manzarası sunuyor, ancak Kürtlerde Lorca'nın anlattığı Kanlı Düşün gibi binlerce düşün yaşanmıştır ve halen de yaşanıyor. Seni seviyorum cümlesi dünyanın her yerinde güzel duygular ifade edebilir, ancak Kürtlerde bu cümle duyguların vahşileşmesi anlamına geliyor ne yazık ki.

Tudo'nun hikayesine dönersek: bin dokuz yüz yirmilerin sonunda, baş gösteren Kürt isyanlarını başarıyla bastıran yeni cumhuriyet, bir daha benzeri isyanlarla karşı-

laşmamak için ciddi tedbirler alır. Kürt gençlerinin askerlik çağı gelir gelmez askere alınması, köylerin sürekli denetim altında tutulması gibi bir çok önlem alınır. Tudo da yirmi yaşına geldiğinde onu askere götürmek için jandarmalar köye gelir. Askere gitmek istemeyen Tudo dağa çıkmak zorunda kalır, bir süre sonra "ez ji te hez dikim" dediği kız başka biriyle evlendirilince, bu Tudo'yu bir ölüm makinesine dönüştürür, köye inip sevdiği kıızı ve ailesini vahşice katl ettikten sonra yeniden dağlara döner. Birkaç yıl sonra Tudo Doğubeyazıt'ın bir köyünde jandarmalarca bir evde kısırlılır ve kaçınılmaz son gelir.

Ez ji te hez dikim cümlesi Kürt coğrafyasında bir birine kavuşamamak, şiddet ve gözyaşı olduğu gibi son derece 'tehlikeli' bir cümledir de. Bu cümleyi öyle ulu orta kullanmamak gerektiğini düşünüyorum, aksi durumda dehşet sonuçlar doğurduğu ortada!!!

Seni seviyorum cümlesinin yerine, A. Latif Şener ve Osman Baydemir arasında örneğin şöyle bir konuşma olabilir:

Baydemir:

- Birê wezir hun bi xer hatin bajarê me. (Sayın bakan şehrimize hoş geldiniz)

Şener:

- Sipas, keremke em rûnin. (Teşekkürler, buyurun oturalım)

Şener:

- Min bihîst di protokolê de cih nedane te bibore. (Duyduğum protokolde size yer vermemişle, üzüldüm)

Baydemir:

- Em birayê hevin divê tiştên bi vî rengi cardin çênebin.

(Biz kardeşiz bu türden şeylerin bir daha olmamasını temenni ediyorum)

- Belê em li ser vê axê dijîn, birayê hevin, raste divê tiştên bi vî rengî çênebin.

(Biz bu topraklar üzerinde yaşıyoruz, kardeşiz, bu türden şeyler bir daha olmamalı)

....

Böylece belki seni seviyorum cümlesini aşip başka Kürtçe cümleler de kullanma cesaretinde bulunur devlet erkanı...

Ötekileri seyretmek

Kopakabana'daki yaşlı kadın

Atlantica Caddesi'nin yayalara ayrılan bölümünde elinde bir gitar ve el yazısıyla "Birlikte şarkı söyleyelim" yazılmış bir notla duruyordu.

Kendi kendine çalmaya başladı. Sonra bir şarhoş, ardından da bir başka yaşlı kadın yanına yaklaştı, birlikte şarkı söylemeye başladılar. Bir süre sonra küçük bir kalabalık hep bir ağızdan söylüyordu, bir başka küçük kalabalık ise her şarkıdan sonra alkışlayan seyirciyi oluşturdu.

"Bunu neden yapıyorsunuz?" diye sordum ona iki şarkı arasında.

"Yalnız olmamak için" dedi, "Hayatım çok yalnız, bütün yaşlıların gibi."

Keşke herkes problemlerini böyle çözebilseydi.

Sidney'deki arkadaşım

"Bazen insanlar filmlerde gördükleri şeyleri o kadar benimsiyor ki, sonunda gerçek hikayeyi unutuyorlar" diyor arkadaşım; birlikte ayakta dikilmiş Sidney Limanı'nı seyrediyoruz; "On Emir filmindeki büyük sahneyi hatırlıyor musun?"

Elbette hatırlıyorum. O anda Musa - Charlton Heston oynuyordu - elini havaya kaldırır, su ikiye ayrılır ve İsrail'in çocukları içinden yürüyüp geçerler.

"İncil'de olay başkadır" diyor arkadaşım; "Orada Tanrı Musa'ya 'İsrail'in çocuklarına ileriye doğru yürümelerini söyle' der. Ancak ondan sonra Musa'ya elini kaldıрма-

sını emreder ve ancak o zaman Kızıl Deniz ikiye ayrılır. O yolu açan asıl şey cesarettir."

Katolik ve Müslüman

Katolik bir rahip ile sohbet ediyordum ve genç bir müslüman da ögle yemeğinde oradaydı. Garson yemek servisi yaptığında hepimiz başımızın çaresine baktık, karnımızı doyurduk. Sadece müslüman genç yemedi çünkü Kuran'da bahsedilen dini gereklerden birini yerine getiriyordu, oruç tutuyordu.

Yemek bittikten sonra insanlar yavaş yavaş dağılırken konuklardan biri dayanamadı: "Görüyorsunuz değil mi, bu müslümanlar ne kadar fanatik! Siz katoliklerin onlar gibi olmamasına çok memnunuz."

"Ama öyleyiz" dedi rahip, "O da tipki benim gibi tanrıya hizmet ediyor. Uyguladığımız yöntemler arasında pek az fark var."

Ve devam etti: "İnsanların sadece onları birbirinden ayıran farklılıkları görmesi ne kadar acı. Eğer daha sevgiyle baksaydınız ortak noktaları görürdünüz, o zaman dünyanın sorunlarının yansı da çözüldü."

Üvey babam Christiano Oiticica

Ölümünden hemen önce üvey babam bütün ailesini yanına çağırdı:

"Ölümün sadece uzun bir yolculuk olduğunu biliyorum ve bu yolculuğu üzülmeyen yapmak istiyorum. Endişe etmemeniz için bu hayatta başkalanna yardım etmiş olmanın her şeyi değişimini gösteren bir işaret yollayacağım size."

Ölümünden sonra yakılmayı istedi, külleri ise teyp ten en sevdiği müzik çalınırken Arpoador Sahili üzerine serpiştirilecekti.

İki gün sonra öldü. Bir arkadaş São Paulo'daki kreasyon işlemlerini ayarladı ve Rio'ya döndüğümüzde elimize teybi, kasedi ve küllerinin bulunduğu kavanozu alıp hemen sahile gittik. Denize vardığımızda kavanozun kapağının fena halde sıkılmış olduğunu fark ettik. Açma çabalarımız boşunaydı.

Cıvardaki tek kişi bir dilenciydi, gelip bize "Sorun nedir?" diye sordu.

Üvey kardeşim: "Bir tornavidaya ihtiyacımız var" dedi "Ancak bu sayede babamın küllerini kavanozdan çıkarabiliriz."

"Çok iyi bir adam olmalı, bunu az önce buldum" dedi dilenci.

Ve bize bir tornavida uzattı.

Çevirmenlik zor zanaat

Dil emekçilerinin
durumu

Kitapları başka
dilde var edenler
konuşuyor

Okuduğunuz çeviri eserden keyif alıyorsanız eğer, kitabın üzerinde yazan 'çevirmen' adına dikkat etmenizi öneririz -tabii keyif almıyorsanız da-... Yabancı dillerde yazılan eserler ile okur arasında 'bağlantı'yı çevirmenler kuruyor; eserdeki anlatının tonunu, duygusunu, kurgusunu dilimize çeviriyorlar. Bu bir tür aktarım: Kitabın özüne, üslûbuna, içeriğine zarar vermeden bir başka dile aktarmak... Neresinden bakarsanız bakın -okur olarak çok farkında olmasak da- zor bir iş... Konuştuğumuz çevirmenler bu konuda ortak düşünüyor: "Zor ama zevkli, keyifli ve tatmin edici bir iş..."

Şükran Yücel:

“ÇEVİRİ YAPMAK BİR ESERİ EN İNCE AYRINTISINA KADAR ÇÖZÜMLEMEKTİR”

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak gibi mi?

Edebi bir eseri veya bir tiyatro oyununu çevirmek bir anlamda yeniden yazma sürecini de gerektiriyor. Özellikle tiyatro oyunlarında oyuncuların diyaloglarını anlamlı bir biçimde söyleyebilmeleri için metnin Türkçe'sinin akıcı ve konuşma diline uygun olması gerekir. Bu da ilk taslaktan sonra asıl metni bir kenara koyarak yeniden yazmayı gerektiriyor. Tabii aslına ihanet etmeden.

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş...Ne dersiniz? Ya da neden çeviri yapıyorsunuz, diye sorsam.. Çeviriyi çok sevdiğim için yapıyorum. Çeviri yapmayı, bir eseri en ince ayrıntısına kadar çözümlemenin üst aşaması olarak görüyorum. Bir yapıtın anlamını çözümlmek bilmece çözmek gibidir. Ben özellikle kelime oyunlarını çok kullanan, söz cambazlığı yapan yazarları çevirmeyi eğlenceli buluyorum. Bilmeceyi çözüp bir de onu Türkçe'de en iyi şekilde ifade etmenin yolunu bulduğumda, bundan büyük bir keyif alıyorum. Bazen kafamda Türkçe karşılığını bulamadığım bir in-

gilizce deyimle günlerce dolaştığım oluyor, sonra bir anda kafamda bir şimşek çakıyor, “buldum” diye. Bazen çok farklı yapılarıdaki diller arasında bile büyüleyici bir bağ olduğuna inanıyorum. Sanki bu yabancı kelimeler Türkçe'deki karşılıklarına kavuşmak için bekliyorlar. Haftalarca, aylarca bir eserle yaşamak, sürekli kelimelerle cebelleşmek benim hayatta bulduğum en heyecan verici ve eğlenceli ‘oyun’.

Bugüne kadar neler çevirdiniz? Hangi eserleri çevirmeyi düşünüyor ya da hayal ediyorsunuz?

Sam Shepard'ın *Toplu Oyunları*'nı (Dost Y.), Ingmar Bergman'ın “Pazar Çocuğu” (Afa) ve “İyi Niyetler” adlı romanlarını, “Tom Stoppard'ın *Toplu Oyunları*’nı, Roy Lewis’in “Evrin Adamı” ve “Kral Ludd’un Saltanatı”; “Maymun Davası”nı ve başka oyunları da çevirdim. En çok oyun çevirmeyi seviyorum. Yeniden üretim sürecini yeniden yaratıma dönüştürmeyi gerektirdiği için. Kelimelerle oynamayı seviyorum. Çevirmek istediğim oyunlar var, ama tiyatrolar yazık ki entelektüel oyunlarla ilgilenmiyor, yayınevleri de oyun basmak istemiyor..

Canan Kim:

“SEVİLMEDİĞİ TAKDİRDE YAPILMASI ZOR OLAN BİR İŞ...”

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak mı demek?

Hayır. Edebi bir eser olduğu için elbette birebir çeviri söz konusu değil, ama ‘yeniden yazmak’ çok iddialı bir söylem. Eseri tekrar yazmak değil; özüne, üslubuna, içeriğine zarar vermeden bir başka dile aktarmak söz konusu.

Çeviri yöntemleriniz neler? Sanıyorum genel çeviri yöntemleri var?

Kitap elime geçtiğinde öncelikle baştan sona okuyorum. Böylece çeviri esnasında konuya ve gelişmelere daha iyi hakim olabiliyorum. Okurken bir yandan da çeşitli kelimelerin karşılığında neler yazabileceğimi düşünüyorum. Daha sonra çeviriye cümle cümle başlıyorum. Başlangıçta hiç bitmeyecekmiş gibi görünse de, bitiyor neyse ki... Bunun dışında uyguladığım bir yöntem yok.

Hiç kolay olmadığı muhakkak. Sevilmediği takdirde yapılması daha da zor olan bir iş çeviri... Ben işimi seveyerek yapıyorum. Kitapları basılmış halde görmek, hele olumlu eleştiriler almak, çekilen tüm sıkıntıları unutturuyor ve insana müthiş bir tatmin duygusu veriyor.

Bugüne kadar neler çevirdiniz? Hangi eserleri çevirmeyi düşünüyor ya da hayal ediyorsunuz?

Bugüne dek “Stephan King - Kara Ev”, “Judith Krantz - Lanetli Mücevher”, “Wilbur Smith - Mavi Ufuklar”, “Stephen King - Buick 8”, “Stephan King - Kara Kule 5, Calla'nın Kurtları”nı Türkçeye çevirdim. Öncelikle “Kara Kule” serisinin son iki kitabını çevirmeyi umuyorum. Serinin beşinci kitabının çevirisi çok kolay olmamakla birlikte oldukça keyifli bir çalışmaydı. Çevirmeyi hayal ettiğim bir kitap yok. Ancak mesleğime dair bir hayalim var; o da, insanların bir kitabı eline alıp çevirmenin Canan Kim olduğunu görünce “Bu kitabın çevirisi mutlaka iyidir,” diye düşünmeleri...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“En iyi çeviri
aslının ancak ikiz
kardeşi olabilir”

Octavio Paz

Gülcay Tekiner:

“DİL GERÇEKTEN CANLI BİR VARLIK...”

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak mı demek?

Neredeyse evet, ama burada yeniden yazmak “yeni bir şey yazmak ya da yaratmak” demek değil... Edebi eser hangi amaçla yazılmışsa çevrildiğinde de aynı amaca hizmet etmeli... Bu da anlamı yeni bir dile taşımak demek... Zaten yeni bir şey yaratmak için yazar olmak gerek, çevirmen değil.

Çeviri yöntemleriniz neler? Sanıyorum genel çeviri yöntemleri var?

Genelgeçer çeviri yöntemlerinin olması bir yana, her çevirmenin de kendine özgü yöntemleri var... Ben kısaca, yabancı dildeki bir eseri kendi bilinç evrenimde çözümleyip anadilime aktarıyorum, diye düşünüyorum. Yani bir yazar, sahip olduğu esesine bir elbise giydiren okuyucuya sunuyorsa, ben o elbiseyi alıp anadilime uygun hale gelinceye kadar yeniden biçimlendiriyorum. Önce eseri okuyorum, okurken metni çözümlemeye çalışıyorum, sonra bilgisayarın (çeviri işindeki ortamının-yoldaşının) başına geçerek çevirmeye başlıyorum ve olaylar gelişiyor...

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş...

Zaman zaman önce gerçekten kafayı çizmek sonra da cümlelerin altını çizmek gerekiyor! Çoksatar (bestseller) denilen bir kitabı yakalayamadığınız süreç (ki yayınevinin oltasına öyle bir balık varsa bile oltaya size

vurmuyabiliyor) fazla da kazandırmıyor. Çevirmen olarak yaşamak zor. Ben neden mi bu işi yapıyorum? Çünkü seviyorum; çünkü dilin benim yaşamımda yeri büyük; çünkü edebiyat -resim-müzik-sinema, yani kısaca sanatın herhangi bir biçimi (“tezahürü” daha doğru bir kelime ama fazla mı küllü ne?) olmadan insan olarak eksik kalacağımıza inanıyorum... Ben öğrendikçe büyüyorum. Öyle ya da böyle hepimiz okuyor, bir şekilde hissediyor, birbirimizle iletişim kuruyoruz. Benim yaşam yolumda çeviri yapmak, dil öğrenmek, daha çok okumak var. Bundan sıkılmıyorum, edebiyat ve dil o kadar devingen kavramlar ki sıkılacağımı da hiç sanmıyorum.

Bugüne kadar hangi kitapları çevirdiniz? Çevirmeyi hayal ettiğiniz kitaplar var mı?

İlk çevirilerim “Kahuna Şifacılığı” ve “Güle Güle Cid Kız”dı. İki tane henüz yayımlanmamış olan çevirim var, biri Adolfo Bioy Casares’in “Bir Fotoğrafının La Plata Maceraları”, diğeri ise Ralph Sonny Barger’ın “Ridin’ High Livin’ Free” adlı kitabı. Michael Moorcock’ın fantastik “Hawkmoon” serisinin son iki kitabını çevirdim, yayımlandı. Halen Tad Williams “Diğer Diyar” serisi (bu serinin de ilk iki kitabı “Komşu Evren” ve “Kızıl Kral”ın Düşü adlarıyla çıktı) ile Constance Bressford-Howe’un “The Book Of Eve” adlı kitabı üzerinde çalışıyorum. Tolkien ya da Douglas Adams çevirebilmeyi isterdim ama artık çok geç sanırım... Fantastik kurguya ve bilim kurguya devam, diye düşünüyorum.

Petek Demir:

“ÇEVİRİ YAPMAK SABIR İŞİ...”

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak mı demek?

Bu konuyu abartanlar da var. Bana göre, başka dildeki bir eseri Türkçe'ye çevirmek ne kadar zor olursa olsun bir eseri yaratmakla kıyaslanamaz. Bir hikayeyi kurgulamak, onu yaratmak bambaşka bir şey; girişi, gelişmesi, sonucu hazır olan bir şeyi yeniden yazmak bambaşka... Ama işin zahmeti, zihin yorgunluğu açısından kıyaslanırsa, yazarın çevirmenden daha avantajlı olduğunu söyleyemiyim. Konunun nereye gideceği, hangi kelimeyi kullanırken ne demek istediğini gayet iyi biliyor yazar. Biz çevirmenler, yazarın yaptığı kelime oyunlarını, deyimleri, iki anlama gelen ve eser içinde her iki anlamda da kullanılan kelimeleri bazen oturup günlerce düşünmek durumunda kalıyoruz. Bazen, özellikle “Da Vinci Şifresi” gibi kitaplarda, kelimelerin aslına sadık kalmak imkansızlaşıyor. Bu gibi durumlarda, aynı sonuca gidecek bambaşka kelimeleri konuyu tarif etmek durumunda kalıyorsunuz ve tabii bu da eserin bazı kısımlarını yeniden yazmak anlamına geliyor.

Çeviri yöntemleriniz neler? Saniyorum genel çeviri yöntemleri var?

Her çevirmenin kendine özgü çeviri yöntemi vardır. Ben kitabı çevirmeden önce hızlıca okuyup daha sonra çevirmeye başlıyorum. Etrafımda mümkün olduğunca bol sözlük bulunduruyorum, çoğunlukla ansiklopedilerden ve internetten bilgi topluyorum. Bir insanın her konuda bilgi sahibi olması elbet-

te imkansız. Bilgimin ve elimdeki kaynakların yetmediği durumlarda akademisyenlere, kiliselere, askerlere, tarihçilere, pilotlara, kaptanlara, mühendislere ve sporculara vs. başvuruyorum.

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş...Ne dersiniz? Ya da neden çeviri yapıyorsunuz, diye sorsam...

Sorun! Çeviri yapmak güçlükten çok sabır işi. Ama değişiyor. Aslında işletme mezunuyum ve mezuniyetten sonra bir dönem bankacılık, bir dönem de ithalat-ihracat yaptım. Bu mesleklerde başarılı olduğum ve terfi ettiğim halde, kalıcı ve daha yaratıcı bir şeyler yapmak istedim. Tüm zahmetinden sonra kitap yayımlandığında ve üstünde adımdı gördüğümde, iyi bir iş yaptığımı hissediyordum. “Evet,” diyorum, “Kalıcı bir iş yaptım. Emeğim uçup gitmedi.”

Bugüne kadar neler çevirdiniz? Hangi eserleri çevirmeyi düşünüyor ya da hayal ediyorsunuz?

“Akıl Oyunları”, “Buz Ateşi”, “Da Vinci Şifresi”, “Yukarı Ütke”, “Matrix Avcısı”, “Ayakta Kalanlar”, “Melekler ve Şeytanlar”, “Türk Dış Politikası”, “İlluminati”, “Kendini Arayan Dünya” ve üstünde isminin yazılmadığı birkaç kitap daha çevirdim. Amerika’da basılan ve kadınların ilgisini çekeceğini düşündüğüm bazı kitaplar var, bunları yayınevime götür, onaylar ve telif hakları alınırsa çevirmek isterim. Asıl hayalim kendi başladığım kitabı bitirebilmek...

Uygar Abacı:

“EDİTÖRÜMÜN BENİ İKNA EDEBİLECEĞİ HER ŞEYİ ÇEVİRİRİM”

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak gibi mi?

Hayır, tam olarak değil. Çeviri eylemine, özellikle bazı dil filozoflarının etkisiyle (Wittgenstein, Quine gibi), gereğinden fazla bir anlam yüklediğini düşünüyorum. Aslında bazen, yaptığım işin entelektüel değerinden bile şüphe ediyorum. Ama bu söylediklerim daha çok düz metinlerde geçerli. Edebi eserlerde durum biraz daha farklı tabii, anlatının tonunu, duygusunu, kiplerini ve yer yer kurgusunu da oradan alıp buraya taşımak gerekiyor. Ama yine de “yeniden yazmak” nitelemesinin abartılı olduğunu düşünüyorum. Sonuçta sınırlı bir özgürlüğünüz var; iyi bir edebiyat çevirmeninin yaratıcı olması gerektiği doğrusu da, yaptığı iş hayal gücünden çok kalifiye bir emek gücüne dayalı... Çevirmenleri bu kadar şımartmayın.

Çeviri yöntemleriniz neler? Sanıyorum genel çeviri yöntemleri var?

Sorunun ikinci kısmına sağlıklı bir yanıt veremem. Çevirmenin yöntem açısından çok fazla seçim şansı olduğunu düşünmüyorum, ama başkalarının nasıl yöntemler kullandığını da pek bilmiyorum. Ama bir ön okuma ve kısa bir araştırma her zaman yararlıdır. Bir tür strateji, kitapla boğuşmak için bir yordam kafanızda oluşuyor. Sonradan başka bela olabilecek kavramları tespit edip, onlara yaklaşıp bir yandan da düşünme fırsatı buluyorsunuz. Ben daha çok düz bir hatta, başlangıçtan sona doğru atlamadan gitmeye çalışıyorum. Ama yazarın, yazım sürecinde atlamalar yaptığını hissedersen, bunu da takip etmeye çalışıyorum. Geri kalanı iş disipliniyle, çalışma saatleriyle ilgili. Çeviri, öyle saatlerce masa başından kalkmadan yapılabilecek bir şey de değil. Çok yorucu olabiliyor.

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş... Ne dersiniz ya da neden çeviri yapıyorsunuz diye sorsam..

Evet, dediğim gibi bazen hamallık yaptığımı hissediyorum, özellikle de kitaba çok inanmıyorsam. Kendi adıma, galiba zevk aldığım için yapıyorum, zaten ekonomik olarak çok tatmin edici bir iş değil.

Bugüne kadar hangi kitapları çevirdiniz? Çevirmeyi hayal ettiğiniz kitaplar var mı?

Peter Burke’un “Avrupa’da Rönesans”, Mary Journazi’nin “Umut”, Terry Eagleton’ın “Kuramdan Sonra” ve ekonomik zorunluluklar yüzünden çevirdiğim birçok teknik metin, akademik makale vs. var. En son, bir arkadaşımın “Qua vadis Avrupa” diye AB hukuku ile ilgili bir kitap çevirdik. Editörümün beni ikna edebileceği her şeyi çeviririm. Kendi adıma çevrilmesi gerektiğini düşündüğüm çok sayıda kitap var, ama bu tek başına çevirmene bağlı değil. Pek romantik bakmıyorum meseleye yani...

Bir yapıtın anlamını çözmek bilmece gibidir.

Şükran Yücel

Yeni bir şey yaratmak için yazar olmak gerek, çevirmen değil.

Gülcey Tekiner

Evet, diyorum, kalıcı bir iş yaptım. Emeğim uçup gitmedi.

Petek Demir

Edebiyat çevirmeninin yaptığı iş hayal gücünün çok kalifiye bir emek gücüne dayalı.

Uygar Abacı

Kitapları basılmış halde görmek insana müthiş bir tatmin duygusu veriyor.

Canan Kim

Aylin Gergin

Önemli olan anlam bütünlüğünü göz önünde bulundurmak

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak mı demek?

Edebî çeviride bir bakıma öyle sayılabilir, aslına bağlı kalarak yeniden biçimlendirmek gibi bir durum söz konusu...

Çeviri yöntemleriniz neler? Genel çeviri yöntemleri var değil mi?

Genel çeviri yöntemleri var, evet. Benim aklıma gelen, kabaca okuru yazara ya da yazarı okura götürmek... En azından okulda böyle öğrendim. Ama çeviri yaparken *"Hangi yöntemi kullanmalıyım?"* diye düşünmüyorum. Edebî çeviride eseri okuyacak kişinin işini mümkün olduğunca kolaylaştırmaya ve yazarın ne anlattığını anlamasını sağlamaya çalışıyorum. Bu da, her dil kendi kültürünü yansıttığı için birebir çeviri mümkün olmuyor. Bana göre, önemli olan anlam bütünlüğünü göz önünde bulundurmak.

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş...Ne dersiniz? Ya da neden çeviri yapıyorsunuz, diye sorsam..

Her şeyden önce sadece çeviriyle geçinmek çok zor; bu yüzden ek işler de yapıyorum. Evde rahat bir çalışma ortamı hazırlamak gerekiyor ve disiplin de şart. *'Bugün şununla ilgileneyim de yarın çok çalışırım'*, dersiniz, bu alışkanlık haline gelebiliyor. Zaman daraldıkça da stres başlıyor ki bu da çeviri kalitesini düşürüyor. Neden çeviri işini seçtiğime gelince; kendimi çevirinin içinde buldum... Üniversitede okurken bir yayıncının ricasıyla bazı metinler çevirmiştim; o zaman merak sardım, sonra da bırakamadım. Manevi bir tatmin sanırım.

Bugüne kadar hangi kitapları çevirdiniz? Çevirmeyi hayat ettiğiniz kitaplar var mı?

Sağlıkla ilgili kitaplar çevirerek başladım. Siyasetle ilgili ortak bir çeviri yaptım. İlk edebî çevirim *"Lena Goldnadel'in Aşkları"*. Şu anda *"Anadolu'dan Masallar"*ı çeviriyorum. Sevdığım yazarların çoğu çevirdi maalesef... **Doris Dörrie, Ingrid Noll ve Bernard Schlink'i** çevirmeyi çok isterdim, ama tüm kitapları Türkçe'ye çevrilmediğine göre hâlâ bir şansım var sanırım. Diğerlerini açıklamayı tercih ediyorum.

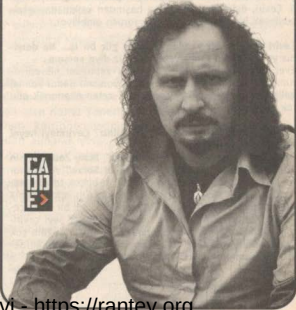

Her dil kendi kültürünü yansıttığı için birebir çeviri mümkün olmuyor.

ÖTEKİ AŞK NAFER ERMiŞ

O hep sözünü ettikleri aşk,
bu aşk mı, benim
yaşadığım aşk mı?

>Yayınevi edebiyat düşmanı

Kaçak Yayın'ın Mayıs 2004 sayısında, Adnan Özer'in, "Roman Edebiyata Düşman" başlıklı bir yazısı yer alıyor. Özer yazısında, İspanyol romancı Rafael Chirbes'in, "roman edebiyata düşman" sözünden yola çıkarak, edebiyat-roman-piyasa-yazar ilişkilerini tartışıyor ve önüne gelenin roman yazdığı bir ortamda, herkesi bu konu üzerinde düşünmeye çağırıyordu. Özer'in yazısının başlığı, bana Cemal Süreya'nın ünlü yazısının başlığını anımsattı: "Folklor Şiire Düşman" Şimdi ben daha ileriye giderek, şu başlığı kullanıyorum: Yayınevi Edebiyata Düşman! Bakınız, şiirin, edebiyatın düşmanları, başlangıçta ne kadar masum bir nitelik gösterirken, şimdi ne kadar tehlikeli bir evrimleşme göstermiş. Peki yayınevi niçin edebiyata düşman?

Radikal gazetesinin 9 Mayıs 2004 günlü sayısının ilk sayfasında yayın ve edebiyat dünyasını çok yakından ilgilendiren bir haber yer alıyordu. Söz konusu haberde, Ahmet Altan'ın bir kitabının Alkim yayınevi tarafından 250 bin adet basıldığını noter tarafından tespit edildiği, yazara da 250 bin dolar ödenmediği belirtiliyordu. Haberin fotoğrafında da yer alan yayıncı, amaçlarının kâr etmek olmadığını vurguluyordu. Demek yayınevi çok ulvî bir amaç uğruna, yalnızca bir yazar için yaklaşık 500 milyar TL'yi gözden çıkarabilecek finans gücüne sahipti. Finansın kaynağı bizi ilgilendirmez. Ama gerçekten kültürel yaşam adına kutlanmaya değer bir davranış sergileyen yayınevinin bu politikası karşısında insan bazı sorular da sormadan edemiyor: Acaba bu kadar büyük bir paranın ödenmediği yazarın, bu paraya ihtiyacı var mıydı? Yayımlanan eser bu kadar büyük para ödemeye değer miydi? Ülkemizdeki işlevsel okuma-yazma oranının düzeyi, birçok nitelikli yazarın ve şairin ekonomik sıkıntı içerisinde olduğu, emekçi sınıfın kişi başına geliri göz önüne alınınca, bir yazar bu kadar paranın ödenmesi, etik açıdan nasıl değerlendirilebilir? Yayınevinin bu davranışı, gerçekten de kitap satarak gelir elde etmek gibi bir beklentisinin olmadığı gösteriyordu. O zaman edebi değeri tartışılır bir kitap için, bir yazara bu kadar büyük para ödemek yerine, edebi değeri konusunda belli bir uzlaşmaya varılmış en az yirmi kitabın yazara paylaşılmak, daha inandırıcı değil mi? Örneğin, şair Ali Yüce, Fazıl Hüsni Dağlarca, Vüs'at O. Bener, evet, otuz yıldır edebiyatla uğraşan ve üniversitede hocalık yapan biri olarak hâlâ bir evi bile olmayan ben ve bir yığın başka yazar ve şair sayılabilir. Söz konusu yayınevi, birtakım yazarlar tarafından ertki

olduğu ve satış şansının kalmadığı öne sürülen şiir kitapları da yayımlıyor. Bu da kutlanmaya değer bir tutum. Ne var ki, yayımladıkları şiir kitapları gereksiz bir lüks içinde ve pahalı. Ülkemizdeki şiir okurunu genellikle üniversite öğrencisi olan genç kesimin oluşturduğu göz önüne alırsa, yayınevinin şiir yayını politikası, yangına körükle gitmek gibi oluyor.

Günümüzde edebiyatın meta değeri kazandığı ortada. Böyle olmasa, büyük şirketler, bankalar kitap yayıncılığı işine yatırım yapmazlar. Bu gelişme edebiyat adına olumlu gibi görünse bile, gerçekte tehlikeli bir sürecin gelişmekte olduğunun da göstergesi. Artı değer elde etmek temeline dayanan kapitalist ekonomik sistem, bu artı değer elde edilebilmesi için sürekli üretilen malın sürekli tüketilmesini gerektiren bir mekanizmayla çalışır. Oysa edebiyat eserleri olan roman, şiir, öykü, bir makama gibi, tüketici tarafından tüketilmeyi değil, okur tarafından yeniden üretilmeyi gerektirir. Böyle olunca, edebiyat eserlerinin kapitalist yatırım açısından ekonomik değeri olmadığı ortada. Öyleyse bu edebiyat eserlerini tıpkı makarna, otomobil, ayakkabı gibi tüketilen bir mal biçimine getirmek gerekir. İşte burada edebi eserler açısından önemli bir denklem devreye giriyor: Satış şansının yüksekliliği = edebi değersizlik. Bu denklemin doğruluğunu sınamak için, herhangi bir kitapçıya girip, "en çok satanlar" bölümündeki kitapları bir göz atmanız yeterli. Tüketmek için yazılmış, yeniden üretmeyi gerektirmeyen kitaplar. Zaten popüler kültürün en önemli özelliklerinden biri de, anti-estetik özelliğidir. Çünkü estetik, bir eserin sanat tarihi içindeki yerini, geleneklerle ilişkisini, düşünsel arka planını ve daha başka kaygıları eserde görmek isteyen bir sürectir. Konumuz edebiyat olduğuna göre, bir yazarın ya da şairin, estetik değer kazanması, eserlerini bir eleştiri ortamına sokmakla başlar. Bunun başlıca yolu da edebiyat dergileridir. Bir yazar ya da şair, kitap yayımlamadan önce, genel olarak dergilerde olgunlaşır, kendini geliştirir, eleştiriden payını alır. Yani edebiyatın piyasası, borsası dergilerdir. Oysa bugün bakıyorsunuz, hiçbir dergide yer almadan, "ben yazdım oldu" biçiminde yeni yeni yazarlar, şairler çıkıyor ve büyük roman ya yayınevlerinde kitapları yayımlanıyor.

Bugün edebiyat kapitalist ekonomik ilişkilerin kültürel karşılığı olan popüler kültürün alanına indirgenmektedir. Popüler kültürün temel özelliklerine bir göz atarsak, insanların nasıl bilinsizleştirilmeye, değersizleştirilmeye çalışıldığı görülecektir: Popüler kültürün en önemli özelliği, kitle kültürü olmasıdır. Bireysellik ve toplumsallık gibi organik yapıların yerini şekilsiz, anlamsız, geçiren olmayan kitle almaktadır. Popüler kültürün başka bir önemli özelliği, endüstri kültürü olmasıdır. Seri üretim, standartlaşma gibi özellikler, özgünlük, yaratıcılık gibi özelliklerin yerini almaktadır. Konuya bu açıdan yaklaşınca, herhangi bir yayınevinin belli bir kitabı çok sayıda yayımlayarak, ucuz satıp, sürümden kazanmak istemesi, popüler kültür üretimine katkıda bulunma şansını de beraberinde getirir. Bizden söylemesi!

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://rante.org>

Yayımlarından çıktı. Şiirlerini sevenlere ve sevmeyenlere duyurulur.

"Kabr-i Nazım'ı Ziyaret"

Hiç eğitimi olmayan, ancak halk okullarında gördüğü eğitimle hem eski hem yeni yazıyı çat-pat okuyabilen annem, aklına geldikçe ezberinden okurdu "Kabr-i Fikret'i Ziyaret" şiirini. Yazarının Rıza Tevfik olduğunu çok sonra öğrenmiştim.; "Dediler ki ıssız kalan kabrinde / Vahşi güller açmış derme-ye geldim."

Çocuk kulağında yıllarca yankılanmıştı bu şiir.. Türk aydınlarının kilometre taşlarından Tevfik Fikret'e kadirbilmezliğimiz için yazılmıştı.

Moskova'ya indiğimizde, gece yarısı olmasına rağmen ortaklık aydınlık sayılırdı. Hem 31 Aralık'ta her tarafın karla kaplı olması yüzünden, hem Moskova'nın bizim alıştığımız enlemin hayli kuzeyinde bulunuşundan. Görmeyi çok istediğim kente ulaşmış olmanın heyecanından sanıyorum, gece yarısı soğuğunu hissetmiyorduk, bizi havaalanından alane minibüs hayli köhne ve ısıtmasız olmasına rağmen.

Rehberle iki sorum vardı, "Nazım'ın mezarını ziyaret edecek miydik?", "Lenin Mozolesi'ni ziyaret edip mummyasının önünden geçecek miydik?" İkinin yanıtı da "evet"ti ve beni çok heyecanlandırmıştı. Nazım, Türkçe'nin şiir çınarı; Türkçe'nin en güzel şiirlerini yazmasına rağmen, burada yatıyordu. Onun için heyecanlanmışım. Lenin, marksizme kendi görüşünü ekleyerek Marksist-Leninist kuramın kurucusu ve eylemci. Kurduğu devlet şu günlerde ortadan kalkıyordu ve mozolesinin kapatılacağı, en azından mummyasının kaldırılacağı söyleniyordu. Demek görecektim, onun için heyecanlanmışım.

Kente girerken ertesi günün programı dağıtıldı: "Sabah: Lenin Mozolesi, öğle: Kızıl Meydan, Öğleden Sonra: Mezarlığı Ziyaret, gece: Kızıl Meydan'da yılbaşı kutlaması." Moskova'da başka ne istersiniz?

Lenin uzanmış, dingin, huzurlu uyuyordu, öldüğü andaki gibi. Kızıl Meydan, tarihin en önemli anlarının yaşandığı, tarihin yazıldığı Kızıl Meydan, Kremlin duvarlarının önünde sessiz, sakindi ve çok soğuktu. Acele ile, fiatına bile bakmaksızın eski Rus müjikerinin giydikleri papaklardan edindik, gözlerimiz dışında kullaklarımızı, burunlarımızı, her bir yerimizi örttük.

Sonra * mezarlığı. Rehber, burada önemli kişilerin yattığını, bir tür devlet mezarlığı olduğunu söyledi. Biraz içimiz ısındı, en azından herhangi bir mezarlığa gömülmemişti Nazım.

Mezarlık boyunca yürürken üşümüşümüz iyice arttı. Bir ayıbı kapatmak istercesine, rehberin önünde, ondan hızlı yürüyorduk. Sonunda belleğimizde kazılı mezar taşlarıyla karşılaştık. Rehberin göstermesine gerek kalmadan bulmuştuk. Üzerine * ekler bırakılmış.

ti, bir kısmının yeni bırakıldığı belli oluyordu. Taze fakat soğuktan donmuş çiçekler, Beyaz karın örtüğü kara toprak üzerinde kırmızı, beyaz çiçekler.

Fotoğraf sevdalıyım. Hele bu anda, makineme sarıldım. Birinci fotoğraf, tık; ikinci fotoğraf, tık; üçüncü fotoğraf, ses yok. İlk defa başıma geliyordu. Makinenin pili bitmişti. Ama nasıl olur, böyle bir geziye pili film almadan çıkar mıyım? Sabah takımı taze pili makineme. Ama oldu işte, yapacak bir şey yoktu, çektiğim iki fotoğrafla yetinmek zorundaydım. Şu önemli arımda fotoğraf çekemiyorum, kendi tarihçemi en önemli anlarımdan birinde.

Bir tür refleks, saatime baktım. Bilir misiniz, insanlar kendilerince önemli anlarda saatlerine bakarlar. Zلزله oldu günde bir yandan can derdine düşerler, bir yandan saatlerini bakar insancıklar. Bakın nikah daresinde, imzayı atma anında damat saatine göz atıyordur. Ben de öyle yaptım, saatime baktım; saatimin durduğunu fark ettim. Fotoğraf makinemle birlikte saatim de durmuştu. O zaman anladım. Soğukta her türlü kimyasal reaksiyon yavaşlar, hatta durur. Piller, kimyasal değişimlerle elektrik üretirler. Soğukta kimyasal reaksiyonlar çok yavaşlamış, belki durmuştu. Pili buzdolabının dipfirizine koysanız ne olacaksa o olmuştu. Sıcaklık, daha doğrusu soğukluk -20, belki -30 olmalıydı. Mezarlığın taş zemininden ağırlık yumuşak toprak zemine bastığımızda toprağın donup taş kesildiğini anlıyorduk.

Nazım bu toprağın altında uyuyordu. Kabri ıssız kalmamıştı, vahşi güller açmamıştı. Güzel ve anlamlı bir taşın altında yatıyordu; sık sık ziyaret edildiğini gösteren taze çiçekler konmuştu. Ama toprağı buz kesiyordu. Fotoğraf makinem, saatimi donduracak kadar buz kesiyordu

* Çok zaman geçtiği için ayrıntıyı, isimleri hatırlamıyorum. 1940'lı yıllarda bir üniversite öğrencisi bir şiir yazar. Sadece bir dizesini hatırlıyorum. "Üstü açık kalmış Atam üşümüş" Atatürk'ün hem kendisine, hem ulusuna yaraşır görkemde bir Anıt Kabir inşası, biraz da ikinci dünya savaşının zorlukları yüzünden gecikmiştir. Etnoğrafya müzesinin büyük salonunda alı bayrak altındaki katafalk içinde uyumaktadır. So nuçta, genç şairimizin Ata'sına duygularını yarıtsan şiiri yazdığı sırada bitmemiş olan Anıt Kabir bitirilir ve Ata toprağa verilir.

"Kabr-i Nazım'ı ziyaret"imde bunları hatırladım. Bir de şiirini: "BENİ BİR ANADOLU KÖYLÜSÜNÜN YANINDA GÖMÜN, KÜÇÜK BİR DE TAŞ OLSUN, BAŞKA BİR ŞEY İSTEMEZ HANLI."

kacak dosya

RESİMLİ AY

*Savulun
Geliyorum*

Mahkemede

ROMAN GIBİ BİR YAŞAMIN
İLK SAYFALARI
1930

BİZİM DAVAMIZIN

MUHAKEME TAFSİLÂTI

Mart, Nisan

No: 1-2

Mehmet Ergün yazdı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Fiatı: 25 Kuruş

"Eğer her kullandığımız kelimeden her kafaya göre ne mânâ çıkar diye düşüneceksek ve bilhassa bunu ilim sahasında yapacaksak, o vakit yazı yazmağa hiç hacet yok... O zaman geniş geniş kendimizi kanaat ve tevekküle emanet edebiliriz."

SABİHA SERTEL

"Sabîha Zekerîya Hanım Neşriyat Yüzünden Mahkemeye Sevkedilen İlk Türk Kadınıdır."

Resimli Ay'ın Şubat 1930 tarihli 12. sayısında yayımlanan "Resimli Ay Mahkemede" başlıklı "haber-yazı"ya ilişkin açıklama tuncesi bu. Amaç, "haber-yazı"ya konu olan "olay"ın "özellik"ine dikkat çekmek. İnsanların "neşriyat yüzünden mahkemeye sevk edil"meleri alışılmış, dahası kanıklanmış bir şey. Ama bu kezki onlardan ayrıyor. Bir "özellik" var: İlk kez bir "Türk kadını", "neşriyat yüzünden mahkemeye sevk edil"iyor çünkü. Kahramanı ise, Sabiha Sertel. Toplum açısından göğüs kabartacak, toplumca övülecek nitelikte olmasa bile, bir "ilk"e imza atılıyor yani!

Evet, Sabiha Sertel, "neşriyat yüzünden mahkemeye sevk edilen ilk Türk kadınıdır." Ama "neşriyat yüzünden mahkeme"yle ilk yüz yüze gelişi değil bu. Ondan yaklaşık beş yıl kadar önce de, dolaylı olarak, böyle bir olaya taraf olmuştu. Dolaylı olarak, çünkü o zaman sanık kendisi değil, eşi Zekerîya Sertel'di. Ama payına düşen sıkıntıları yaşıyarak, "neşriyat yüzünden mahkemelik olma"nın ne demek olduğunu öğrenmişti.

"Neşriyat yüzünden mahkemeye sevk edilen ilk Türk kadını"nın, Sabiha Sertel'in kişiliğini kavramak için dolaylı olarak taraf olduğu bu olaya ve bu olay nedeniyle yüz yüze geldiği sorunlarla, onları aşmak için verdiği kavgaya bakmak gerekiyor.

"BÂB- İ ÂLİ CANGİLİ" NDA BİR YALNIZ KADIN

Henüz Halikarnas Balıkcısı olarak yeniden doğmamış olan Cevat Şakir'in Hüseyin Kenan takma adı ile Resimli Hafta'da yayımlanan bir öyküsü ile başlayan serüven: "Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler?" (13 Nisan 1925 / 1925 tarihli 35. sayı)... Şeyh Sa- it İsyanı nedeniyle çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu'nun yürürlükte ve istiklâl Mahkemeleri'nin görev başında olduğu o netameli günlerde, insanlık açısından bile olsa, "asker ka- çaklarının asılmaları"nı konu edinen bir öykünün kazaya uğramasını yadırgamamak gerekir. Nitekim Ankara İstiklâl Mahkemesi, kısa sürede, öykü hakkında kovuşturma açar. Cevat Şakir'in yanı sıra, derginin sahibi olarak Zekerîya Sertel de Ankara İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanır. Sonuç, üç yıl süreyle Sinop'ta "kalebentlik"...

Biri iki, diğeri yedi yaşlarında iki çocukla ortada kalan Sabiha Sertel'e, ağabeyi Celal Deriş, "Çocuklarını al, Si- nop'a git. Zekerîya dönünceye kadar ben sizin geçinmeniz için gereken parayı veririm. O geldikten sonra ödersiniz." önerisinde bulunur. Ama Sabiha Sertel, öneriyi geri çevirir: "Hayır, ben çalışarak geçinirim. Benim için bir kuru-

mayacağı anıyan Celal Deriş, yine de uyardı. "Yapamazsın. Bu Bâbîlî'deki kurtlar seni yerler." Sabiha Sertel'in yanıtı ikirciksizdir: "Kurtlara av ol- mamaya çalışacağım."

Celal Deriş, haksız çıkmaz. Öteki ortak Sudi Bey, Zeke- rîya Sertel'in tutuklanmasını fırsat bilir. Dergiyi kapatıp ser- mayenin tümüne el koymaya kalkışır. Gerekçesi ise şu: "Mahkum bir adam dergi çıkaramaz. İmtiyaz sahibi olamaz. Bundan başka böyle bir durumda bayiler para göndermez. Zararın neresinden dönlürse kârdır." Sabiha Sertel'in ya- mıtı yine ikirciksizdir: "Sahibi imtiyaz bulunacak... Bayiler de para gönderecek Sudi Bey." Dedigi gibi de olur: "Sah- bi imtiyaz bulunur"; "bayiler de para gönderir."

Sudi Bey, ilk raundu yitirmiştir. Ama tasarısından vazgeç- meye niyeti de yoktur. Bu kez devreye "yalan" sokar. "Ba- yilerden para gelmiyor" diyerek Sabiha Sertel'e para ver- memeye başlar. Sabiha Sertel güç duruma düşer. O gün- lerini şöyle anlatır anılarında:

"...İş böyle bir hale geliyor ki, ben evin kirasını ödeyemiyor- um. Çocuklarını geçindiremiyorum. (...) Aldığım parayı eve, çocuklara bırakıyor, gündüzleri peynir eklemek yiyorum."

Amaç Sabiha Sertel'i "bıktırmak, dergiden atmak, işe (...) sahip olmaaktır." Bu durum karşısında Sabiha Sertel, hesaplar- ın incelenmesini ister. Sudi Bey, bu kez, "Bayilerden pa- ra gelmiyor, elde döndürecek sermaye yok. Buraya serma- ye eklemek gerek. Salih Münir Bey sermaye vermeğe hazır. Onu da ortak edelim." der. Ama Sabiha Sertel, hesapların incelenmesinde ısrarcı olunca, "Salih Bey göksü(n)e ta- ban- ca(sını) dayar ve "Eğer beni dergilere ortak etmezseniz, bu tabancayı başında patlatırım." diye Sabiha Sertel'i tehdit eder.

Sabiha Sertel, çıkan sorunlarla bir başına boğuşmak zo- rundadır. Eşini haberi etse, bulunduğu yerden ayrılmaya ola- nâğından yoksun birini boşuna üzmüş olacaktı. Ağabeyine söylese, onu doğrulamış olacak ve Sinop'a gönderilmeye karşı çıkamayacaktır. Bu nedenle de "Bâb- İ Âli Cangili"nin "kurtlar"na karşı bir başına kavgaya etmek durumundadır.

Sonunda Resimli Ay'ın mahkemelik olur. Mahkemenin ata- dığı "naipiler heyeti" incelenmek üzere her şeye el koyar. Sabiha Sertel de, Resimli Ay'ı kendi adına çıkarmaya karar verir. Ancak mahkemelik olduğu için derginin adını kulla- namayacağı ortaya çıkar. O da aile dostu Neblaze Ham- di'ye yeni bir imtiyaz aldırarak yoluna Sevimli Ay adıyla devam eder. "Bâb- İ Âli Cangili"nin "aç kurtlar"na "av ol- mamayı" başarırl!

Gördüğü gibi Sabiha Sertel, dolaylı olarak "neşriyat yü- zünden mahkeme"yle ilk yüz yüze gelişinin ürünü olan olaylar karşısında inatçı, kararlı, ödün vermez, kısacası ve tek sözcükle "savaşkan" bir portre çiziyor.

"SAVULUN GELİYORUM"

Sabiha Sertel, Resimli Ay'ın Kânunuevvel 1929 tarihli 10. sayısında yayımlanan "Savulun Geliyorum" başlıklı yazı ne- deniyle "mahkemeye sevk edil"ir. Yargılama sırasında söy- lediklerinden, yazının bir Amerikan dergisinden "nakledil- miş" olduğu anlaşılıyor. Konu, "liderlik"; "liderin taşıması gereken nitelikler". Ancak yalnızca dar anlamda "siyasal li- derlik" ve "siyasal liderin taşıması gereken nitelikler" üze- rinde değil, yanı sıra yaşamın öteki alanlarında da "lider- lik" in olmazsa olmaz koşulları üzerinde duruluyor. Nitekim yazının bir yerinde şöyle deniliyor:

"Galile eski astronomların yolunda yürümedi, Colomb her gemicinin geçtiği denizi beğenmedi, Luther, Darwin, Newton, Karl Marks, kendinden evvel gelenlerin yolundan çıktılar, dünyayı yeni bir hedefe götürecek yeni yollar aç-

Kervanın gittiği, asırların aşındırdığı ilim, fikir, hayat yolları bu geniş ruhlu ve şuurlu kafalara dar geldi, cihanın istikametini başka bir mecraya çevirdiler."

Yazıda "lider", ("Leader" olarak İngilizcesini kullanıyor Sabiha Sertel.) "vasat (ortalama) insan"a göre konumlandırılmaya çalışılıyor. "Vasat insan"la anlatılmak istenen "halden ve kendinden memnun", "memnun olmasa dahi boyun eğen, kendini düşünen", "ne ferde, ne mensup olduğu kitleye, ne dünyaya kendinden bir şey vermek, yaratmak istemeyen", "hayat yolunda, hedefsiz, prensipsiz, kör dövüş gibi hayat yolunu aşasının sesine göre tayin eden", "buldu(ğu) yolda gide(n), hayat ve hadisat adımlarına başka bir istikamet vermek isterse (...) kuvveti yetmeye(yip) yolun yarısında kal(an), (...) bastığı yerden oynamamak için tepin(en), yeni yolun salaklıkları cıdale gire(n)" insan oluyor. Özellikle Şark'ın bu tür insanla dolu ve "halden memnun, adımlarına başka bir istan"a göre durumu, hem de ona karşı takınması gereken tutum belirlenmeye çalışılıyor.

Yazıya göre, "lider"ın taşıması gereken nitelikler şöyle:
* "Bir cemaat veya millete rehberlik edecek adama göre bir yola girmek kolay, fakat çıkmak zordur. (...) Onun, yeni bir hedefi var. Bu hedefe herkesin gittiği yoldan gidilmez... O yolunu kendi açar, bu yolun üstüne devrilen kavalırları o temizler, kıvrıntıları o düzeltir, hendekleri o doldurur, bir karnancanın bile geçemeyeceği yolu, o insan ayaklarına düz bir satıh eder."

* "...O her zaman cesurdur... Ölümü iradesi içinde eriten adamın lügatinde, korku kelimesi yoktur. En tehlikeli uçurumun başında bile hayattan memnundur."

* "Yolu aşmak کافی değil. (...) Hüner, bu sürüyü yeni yola geçirmektedir..."

* "Kükük işlerle tatmin edilmek, bir tereddüt değildir, fakat sürünün adamı olmak demektir. Leader bu sürünün önüne geçmek için doğmuştur."

* "...İnsanları tatmin etmeyen hayata yeni bir seyir vermek, istikbale giden yolu göstermek, sürüyü eskinin çıkamazından çıkarmak, vasat adamın fevki'ne çıkmak leaderin işidir."

* "Her devirde hayatın şeraitine göre kitleler arasında iktisadî, içtimai bir huzursuzluk var... Rehber bu huzursuzluğu sezen, bu sistemi yeren, kitleyi şuurlu bir şekilde yeni mecraya sevkeden adamdır, bu huzursuzluğu ızale için cihanın leaderlerine ihtiyacı vardır."

* "Gözünün iki bebeği, ateş gibi kızgın bir hedefe dikilmiş, bu ateşle gözbebeği arasında maziye çizen eski yolları ateşte demir gibi eriten çelik bir irade, ılmayan, korkmayan, durmayan, bıkmayan, önüne yarıdağlar yıkılsa yine koşan, koşan, koşan, geliyorum savulun diyen adam!... İşte leader..."

* "Onun değişmeyen bir seciyesi var: Kitlenin uşağıdır."
Yine yazıya göre bir "lider"ı "lider" olmaktan çıkartan eğilimler de şunlar:

* "...Leader kitlenin ıstırabını duyamayacak hale gelmişse, rehberlik karakterini kaybetmiş demektir. Gurur ve azametinin Leader psikolojisinde yer yoktur."

* "İstibat, Leaderin seciyesini öldüren ilk mikroptur. Leader hâlin önünde yürürse, o halkın arasında yüzer, ve yeni açtığı yolda koşar. O ölünceye kadar gayeye sadıktır."

Sözkonusu nitelikleri kende toplanan ve sıralanan eğilimlerden kaçınan bir "lider"ı bekleyen "ööl" ise, yazıya göre, şu:

"Leaderin bu çetin mücadelenin sonunda alacağı mükâfat bir 'hiç'tir. Ferdiyet ve şahsiyetinin yola kıktığınız günden, muvaffakiyet gününe kadar ne işence çekmişse, kancanızı odur... Yalnız bir tek mükâfatınız var... Yürüdüğü

nüz yolun uzandığını, ve geçtiğiniz yolda bir iz bıraktığınızı görmek... Beraber yürüdüğünüz adamların aşkı ve sadakatı da ikinci mükâfatınızdır. İhtirasla yürüyen leaderler hedefe varsalar bile, bir gün kendilerini ilâh gibi yükselten kitlenin, ertesi gün leşini sokakta sürüdüğünü görürler."

Sabiha Sertel'e "neşriyat yüzünden mahkemeye sevk edilen ilk Türk kadını" olma onurunu (!) kazandıran "Savulun Geliyorum" un içeriği böyle. Yazıdaki "vasat insan" ve "liderlik" anlayışı; "lider"- "kitle" ilişkisinin "cöban"- "sürü" düzlemine ele alınması sorgulanabilir kuşkusuz. Ama bunu yapmaya kalkışmayacağım burada. Nasıl bir değerlendirmenin öznesi olduğu için Sabiha Sertel'in "mahkeme"ye sevk edilmesine" yol açtığı ele almakla yetineceğim.

İçeriğini yukarıda sergilediğim bu yazı için "İstanbul Cumhuriyet Müddei Umumiği (...) Türklüğü tahkir ve Reiscumhur Hazretleri'ni tahkir mütaazzaman neşriyatta bulunmak maddelerinden" dava açılması isteğinde bulunuyor. Sabiha Sertel de, İstintak Hakimliği'nce İstanbul Ağırceza Mahkemesi'ne sevk ediliyor. "Mustantik Kararnamesi"nde suçlamalar şöyle dile getiriliyor:

"...sarâhaten isim ve şahıs tayin edilmeyerek İma ve telmih taşıyarak milletin rehber ve necat ve istiklâl ve terakkî ve inkişafının yegâne saiki olan (...) Gazi müşarünleyle hazretlerinin mübeccel ve muhterem şahsiyetlerine matuf hakaret ve tecavüzatta bulundukları ve yine mezkur makalede (...) ırkımızı (Neme lâzım)diyen bir kitle olarak tavsif etmek suretiyle Türklüğü de tahkir eyledikleri..."

"...BÖYLE BİR MÂNÂ ÇIKABİLECEĞİNİ..."

İlk duruşma 1 Şubat 1930'da yapılıyor. Kimlik belirlemesinden sonra Savcı soruyor:

"Savulun Geliyorum" makalesini ne maksatla neşrettiniz?"

Soru ile amaçlanan, "Mustantik Kararnamesi"nde savlatıldığı gibi "İma ve telmih taşıyarak (...) Gazi müşarünleyle hazretlerinin mübeccel ve muhterem şahsiyetlerine matuf hakaret ve tecavüzatta bulun"ulup bulunulmadığını yazarın ("nakledenin") ağzından duymak. Şöyle yanıtıyor Sabiha Sertel:

"İlimi makaleler hiçbir kastı mahsus ile yazılmaz. Bu makale darülfünun genci, doktor, muallim, Anadolu'ya yayılan bir köy cemaatından itibaren bir gün millete dahî rehber olabilecek gençlere liderin ne demek olduğunu, başlarında bulunacakları bir kitleyi ne suretle idare edeceklerini, ne gibi evsafı sahip olmaları icap ettiğini göstermek fikrile yazılmıştır."

Savcının bir diğer sorusu da şu:

"Savulun Geliyorum makalesinin başında 'halden memnun olmak, kanaat, tevekkül, işte Şark'ı donduran ve öldüren âmil' diye başlanıyordu. Bu Şark kelimesinde biz de dahil miyiz?"

Bu soru ile de "Türklüğü tahkir" niyetinin güdülüp güdüldüğünü, yine yazarın ağzından duymak amaçlanıyor. Yanıtı şöyle oluyor Sabiha Sertel'in:

"Şark kelimesinin ifade ettiği hudut coğrafyaca tespit edilmeyen, Bu hudut dahilinde bulunan her millet tabii dâhildir."

Bundan sonra yazıda sergilenen düşünceleri tek tek ele alıyor Savcı; onlarla ne denemek istendiğini soruyor. Sabiha Sertel de yanıtıyor. Ama asıl ilginç sorusu şu oluyor Savcı'nın: "Bu yazıdan böyle bir mânâ çıkabileceğini düşündünüz mü?" Çıkma olasılığından söz edilen "mânâ" ise, "Mustantik Kararnamesi"ndeki savlar. Onu da şöyle yanıtıyor Sabiha Sertel: "Hayır! Bu yazıyı yazarken kendimi Abdülhamid devrinde farzetmedim. O zamanlar 'ENCÜM dersen YILDIZdır. Yıldız Abdülhamid'in oturduğu yer demektir. Sen Abdülhamid'i kastettin" derlermiş. Ben kendimi böyle bir devirde farzetmedim."

TANIKLARIN SABİHA SERTEL’İ

8 Şubat 1930’daki ikinci duruşmada, “Sabiha Zekeriya Hanım’ın vekili Sami Bey’in müstacel iş zımında Edime’ye gittiği bildirilerek muhakemenin diğer bir güne taliki(nin) rica edil’mesi Mahkeme Heyeti’nce kabul edilir. Bu arada Resimli Ay’ın sorumlu müdürü Behçet Bey’in avukatı İrfan Emin Bey de (Kösemihal), “mazunların müdafaa şahitleri ikame etmelerine müsaade edilmesini iste’r. Savcı’nın karşın çıkmasına karşın, Mahkeme Heyeti, “müdafaa şahitlerini ikame edilmesinde bir mahzur gör’mez. Söz konusu tanıklar, bir sonraki, 15 Şubat 1930 tarihli üçüncü duruşmada dinlenirler. “Darülfünun müderrislerinden” Muslihiddin Adil Bey şöyle der: “Sabiha Hanım’ı yazılarıyla ve şahsen tanı- rım. Zevci talebemdir. İyi tahsil görmüştür. Yazıları çok ateşli, fakat vatanperveranedir. Mevzuu bahsolan makale ilmi bir mevzuudur.”

Sadri Etem Bey’in görüşü şöyle: “Sabiha Hanım’ı mütare- ke senelerinden beri tanırım. Cumhuriyet idaresinin ilk kuv- vetli kadın muharriridir. Demokrasiyi ifade eden yazıları va- tanperveranedir.”

Peyami Safa Bey, şöyle diyecektir: “Sabiha Zekeriya H. içtimaiyatla meşgul ilk mütefekkir Türk kadınıdır... Sabiha Hanım’ı yüksek bir ilim kürsüsünde görmek isterken mazun mevkîinde görmek bütün fikir âlemini müteessir etmiş- tir.”

27 Şubat 1930 tarihli son duruşmada, önceki duruşmaya kailamayan “İstanbul Darülfünunu Ruhیات müderrisi Şekip Bey” (Mustafa Şekip Tunç), “Sabiha Hanım’ın içtimai mev- zular üzerinde salâhiyetle yazı yazan ilk Türk kadını oldu- ğunu” belirtir. Yine “müdafaa şahitlerinden” olan “Giresun mebusu ve Vakıf gazetesi sahibi Hakkı Tank Bey’in mektu- bu okun’ur. Hakkı Tank Us, mektubunda, “Sabiha Hanım’ı gerek yazılarıyla ve gerek şahsi temaslarla tanıdığını, kud- retli ve kıymetli bir muharrir olduğunu, mecmuada çıkan makaleyi okuduğunu, fakat orada aranan cürmü bulama- dığını (...) bildiriyordu.”

“İDDİA” VE “SAVUNMA”

Sabiha Sertel’i “sanık sandalyesi”ne oturtan, yazının Mustafa Kemal’i hedef aldığını düşünülmesi. “Müddei Umumi muavini Cemil bey”, şöyle diyecektir:

“...Türkiye’de bir lider vardır: O da büyük inkılâbı yapan Gazi Hzidir. Bizde pek yeni olarak kullanılan lider kelime- sine büyük Gazi tevsiim edilmiştir. Halkın ittilâna arzedi- len bu gibi makalelerde okuyacakların zihninde hasıl etti- ği intibâ daima nazarı dikkate almak mecburiyetindeyiz ki, bu intibâ suçun ruhunu ve esasını teşkil eder. Halk bir nahiye müdürünü veya bir öğretmeni lider olarak tanıma- mıştır. Lider denilince halk Gazi Hzini tanır. Büyük Gazi- ‘yi lider olarak bilen her vatandaşı bu makaleyi görünce bundan Reiscumhurumuz’un kastedildiğini anlamakta te- reddüt etmez. Kanunu cezamız hakaretin her zaman sarîh olmayacağına, belki tecavüz olunan kimsenin ismi saraha- ten zikredilmesi veya isnat üstü kapalı geçirilmesi olsa bi- le eğer mahiyetinde tecavüz edilenlerin şahsına matufiye- teti tereddüt edilmeyecek derecede karinelere varsa, hem isim zikredilmiş, hem de uzviyet tasrih kılınmış gibi mu- amele olunacağına bize göstermektedir. Makalenin kelime kelime, cümle cümle tahlilinde bu hakaret pek bariz olma- yabilir. Fakat tahrik edilennin şahsına matufiyetle her şeyi halî üzere terketmesine rağmen halinden memnuni- yet gösterdiğini ve dünyaya kendinden bir şey vermek ve yaratmak istemeyen hasta bir adam olduğunu zikrile ırkı- mızı neme lâzım diyen bir kitle olarak tasvir etmek sure- tile Türk’lüğü de tahkir etmiştir.”

Görüldüğü gibi Sabiha Sertel’in “Romangibi” yazı-

neltiği suçlamalardaki tek dayanağı, bir “ön kabul”dür: Türkiye’de “lider” denince akla yalnızca Gazi Mustafa Ke- mal gelir. Bu nedenle de “lider” ve “liderlik”e ilişkin yazı- lacak her yazı, söylenecek her söz ister olumlu isterde olumsuz olsun, doğrudan ya da dolaylı olarak ona yapılmış bir göndermedir!

Sabiha Sertel, savlananları tek tek ele alıp yanıtladıktan sonra sözü düşünce (düşünme ve düşündüklerini iletme) özgürlüğüne getirir:

“Bu yazıda vehmîle bir hakaret ve tecavüz aramak, yazı yazarken bizi düşünmeğe sevkeder ki, bu endişeli kaleme- den çıkan yazılarla, bu sakat ilim ve irfanile terakki kerva- nına katılamayız. Terakkinin en büyük âmillerinden biri ser- bestîi fikir, serbestîi kelâm, serbestîi matbuattır. (...)”

Biz Teşkilâtî Esasiye kanununun bize verdiği en basit hakkımız istinat ederek bu memleketin kapıları ilme açık olduğuna inanıyoruz. Memleketin etrafına seddi çin çevril- memiştir. İlim, irfan, terakki, her şey buraya girebilir. (...)Bu makaleyi, dolayısıyla sahibini mahkûm etmek, ilmi mahkûm etmek demektir. Hürriyeti kelâm,hürriyeti fikir hudutlarını daraltmak demektir.Yazı yazarken ilmin cihana müsellem hakikatlerini memleketimize getirirken düşündüsek, bu memleket kapılarını ilme kapamış demektir. Biz yazı yazar- ken ufuklar açtık ve açık olmalıdır. Eğer her kullandığımız kelimeden her kafaya göre ne mânâ çik diye düşünecek- sek ve bilhassa bunu ilim sahasında yapacaksak, o vakit yazı yazmağa hiç hâcet yok... O zaman geniş geniş kendi mizi kanaat ve tevekküle emanet edebiliriz.”

DAVAMIZI KAYBETMEDİK!

Mahkeme, “Savulun Geliyorun”u mahkûm eder. Sabiha Sertel’in, “iki ay hapis, otuz lira ağır cezaı naktille mah- kümiyetine” karar verilir. Ama “Türk’lüğü tahkir ve Reisi- cumhur Hazretleri’ni tahkiri mutazzamın neşriyatta bulun- mak maddelerinden” değil, “aslısız neşriyat”la ilgili madde- den! Sabiha Sertel, bu karara duyduğu tepkiyi, “Mahkeme- de Kaybettik Fakat Davamızı Kaybetmedik” başlıklı bir ya- zı ile ortaya koyar: “...ben davamı kaybettigime kani de ği- lim. Bu sebeple hiç müteessir de ğilim. (...) Teşkilâtî esasiye- nin bize verdiği en esaslı hak, fikrin ve kelâmın hürriyeti dir. Biz bu hürriyetimize dayanarak her ilmi ve fikrî yazıyı yazabilir ve nakledebiliriz. Liderin psikolojisini tercüme ederken bunun bir dava mevzuu olabilece ği, bir vehime kurban gidece ği akıl ve hayalimize bile gelmemiştir. Bu da va Müddei Ummünün evhami üzerine açılmış bir davadı. Nasıl ki mahkeme kararında bu yazıların ne Türk milletine ne de muayyen bir şahsiyete hakaret olmadığını kabul et- tikten sonra aslısız neşriyat olduğunu ileri sürerek bizi mahkûm etti. İlmi bir mecmuadan, leaderin psikolojisine ait bir yazının nakli aslısız neşriyat olabilece ğini benim bir sa- niye için bile havsalam almaz. İlmi bir yazı yanlış bir fara- ziye olabilir, fakat aslısız olamaz. Psikoloji denen bir ilim ya vardır ya yoktur. Varsa bu yazının aslısız olduğunu id- dia etmek, bu ilmin, mahiyetini inkâr etmektir.(...) Vazifesini yapan adam mahkûm olursa, bu onun için mağlubiyet de ğilil, zaferdir.”

“Romangibi” bir yaşamın “ilk sayfaları” böyle.

Sonrakiler mi?

Kendi içinde tutarlı bir dünya kurmayı başarmış hangi usta romancı, canı iledi diye söz konusu tutarlılığı bir yana bırakıp “kahraman”ın kişili ği ve yazgısı ile oynamıştır.

Sabiha Sertel, “usta” bir romancı!

Bugün bile güreşin gelmiş geçmiş en büyük pehlivanı olarak kabul edilen **Koca Yusuf** 1857 yılında doğdu. 4 Haziran 1889'da vefat etti.

Baktığı davalarla boğuşmaya başlayarak güreşe ilk adımı atmış oldu. Türkiye'deki en ünlü pehlivanları yendi. Dünyanın bir çok yerinde güreşti. Amerika'da ve Avrupa'da sergilediği performansla dünyanın en ünlü pehlivanlarını dize getirdi. Amerika müsabakaları sırasında milyon bir kadın Koca Yusuf'a aşık olmuştu. Bu kuvvet ilahından çocuk sahibi olmak istiyordu. Yusuf bunu duyduğu zaman, **"Ben buraya damızlık gelmedim"** diye kükremişti.

Avrupa ve Amerika'daki güreşlerinden 800 altın kazanmıştı Koca Yusuf. Bunları kemerine yerleştirip Fransız bandıralı bir gemi ile yurda dönerken bindiği gemi Atlas Okyanusu'nda sis yüzünden başka bir gemiyle çarpıştı. 721 yolcunun bulunduğu gemi bir kaç dakika içinde sulara gömlüvermişti. Denizin içinde bir panik başlamıştı. Denize dökülenler, filikalara atlayıp canlarını kurtarma telaşındaydılar. Koca Yusuf da can havliyle bir filikanın kenarına yapıştı. Filika'da bulunanların onun heybetli vücudu ile sandalı devirmesinden korktular. Önce yüzüne, kafasına kürekle vurmayı denediler. Fakat dev yapılı adamın çelik pençeleri sanki filikaya kilitlenmişti. Yanlar kafasından ve suratından akan kanlar bıyıklarından aşağı iniyordu. Onun bu hali filikada bulunanlara daha büyük bir dehşet vermişti. İçlerinden canavar ruhlular bir tanesi filika içinde bulunan ve ipleri kesmek için kullanılan ufak bir baltayı kapattığı gibi o çelik pençelere vahşi bir şekilde vurmaya başladı. Bileklerinden kesilip kopan o çelik pençeler gevşedi ve Koca Yusuf'un o dev vücudu Atlantik Okyanusu'nun derinliklerine ru gümlülüp gitti

Çimen kokularına boğulmuş tepelerin birinde yaşlı bir zeytin ağacı vardı. Etrafındaki bitkilerde doğanın her tonu, her nefesi hayat bulurdu. O görkemli gövdesinin dibinde çiçekler açar, çevreye ışık ve dirilik saçan türlü otlar biterdi. Bu çayırılar yağmuru içerken yaşlı ağaç anlayan gözlerlesüzerdi etrafındasüren cümbüşü, hayvanlar katırdı sonra bu şenliğe ve lezzetli çimenlerin doyurganlığına. Ve ağaç dallarının yapraklarla dolmasına, küçük avuçlar gibi gökyüzüne açılıp güneşi içmelerine sevinir, gönenirdi. Yarattığı geniş gölgeyle şükrederdi parçası olduğu doğaya.

Geçen uzun ve dışardan durgun görünen, ama yaşama mücadelesiyle dopdolu yıllar sonunda, tepelerin en saygı duyulan ağacı haline gelmişti. Aşağıya doğru süzülerek inen sevinçli yağmur suları, irili ufaklı ağaçlara onun varlığından sözetti. O yemyeşil yapraklarıyla gökyüzüyle barışık, kalın ve canlı kabuğuyla güneşle dosttu. Dökülen yapraklarını süpüren rüzgârlar, çok uzun zamandır arkadaşları.

Bir gün insanlar o yeşil tepeleri keşfetti. O hayat dolu ve gümrah çimenleri ezmeye başladılar. Bitkilerin kokusu azaldı ve giderek duyulmaz oldu. Ezilen çimenler seyreldi ve azaldı. Bir süre sonra çevresindeki canlı toprak, insanların gidip geldiği tozlu bir yola dönüştü.

Çok geçmeden ağaç hayata küstü. Sırtını döndü bu yeni hayata. Yaşama sevincini kaybetti, yoruldu. Tabiata, ait olduğu yere dönmeye çalıştı son bir çabıyla. Ama ağaç olmanın yazgısıyla, yerini değiştiremez, bırakıp gidemezdi. Sonunda kabukları dökülmeye, dalları kurumaya yüz tuttu ve yapraklarını özlediği yaşama doğru eğdi. Başını eğen bir ağaç olarak, kederli ve yalnız, bir fotoğraf karesine sığındı sonunda.

(Fotoğraf, Adnan Özer'in arşivinden tırtıklanmıştır.)

Yeni Kuşak Köşe Yazarları

Son zamanlarda çizgi film ağzıyla, çocuk diliyle yazan köşe yazarları türedi. Öyle ki en acıklı konuları yazarken bile sevimliliklerinden hiç taviz vermiyorlar. Bu türü yazan yazarlar genelde kadınlar ve gay'lerden oluşuyor. *Hani her şirketin bir sakatı veya bir eski başkaları çalıştırma zorunluluğu var ya onun gibi bir şey mi bu?*

Acaba memlekette yeni bir dil devrimine gidildi de bu Doğulu kardeşiniz mi kaçtırdı.

demokratik akıl eleştirisine doğru

Bizler, birey olarak kendimizi, bizim doğumumuzdan önce, hakkımızda her şeyin, bize sorulmaksızın belirlendiği bir dünyada buluruz. Hayatın kuralı budur. İnsanın, ne içinde doğduğu kültür ve medeniyet çevresini, ne zaman dilimini, ne de coğrafyayı önceden seçme ve belirleme imkanı yoktur. Bu durum, ister ilahi kaderimiz olsun, isterse evrensel kaos içindeki bir rastlantının sonucu hepimiz için geçerlidir. Ve çoğunlukla, insan kendi belirlemisi dışında, kendisine sunulan şartlardan hoşnut olduğu sürece, bu dünyada sayılı yıllarla sınırlı misafirliğini, görece olarak mutlu geçirme şansına sahiptir.

Öyle ki, ezici çoğunluğumuz, ana dilimizden, dini inançlarımızdan, ailemizden, ailemizin bize koyduğu isimden, cinsiyetimizden, doğduğumuz ülkemizden, kültürümüzden ve ait olduğumuz milletten hoşnutuzdur. Bunun böyle olması son derece doğal ve insanı bir durumdur. Aksi takdirde belirecek bir hoşnutsuzluk, mutluluğumuzun temel dayanaklarından birisini yaralayacaktır. İnsanın ailesinden, kendi isminden, konuştığı ana dilden, ait olduğu medeniyet ve kültürden vs. hoşnut olmaması, bireysel hayatında ciddi bir mutsuzluk nedeni olabilir. Gerek yakın çevremizde, gerekse yeryüzünde, bu türlü mutsuzlukları yaşayan yeterince insanın mevcut olduğundan da dem vurulabilir. Ancak bu durum, mutluluğa eğilimli insanlığın, doğası bakımından bir istisnaya, bir azınlık kesime ait olsa gerektir.

Fakat öyle görünüyor ki, bugün kapitalist Batı Medeniyeti'nin dayattığı sözümona "evrensel" değerlerin dışında kalan veya bu değerlerden nasibini yeterince almayan ülkelerin haklarında derin bir mutsuzluk dalgası yayılmaktadır. Batılı gibi üretmemek / tüketmemek, batılı gibi "özgür ve adaletli" yaşayamamak, batılı gibi demokratik yönetilememek ve batılı anlamda demokratik haklardan payını alamamak, kapitalist Batı Medeniyeti'nin dışında kalan veya bu medeniyet tarafından dışlanan toplumları adeta bunalımtadır veya bizlere dayatılan yaygın propaganda, bu izlenimi doğurmaktadır. Yine aynı Batı medeniyetinin, kendi kültür şövenizmi uyarınca, dünyaya pompaladığı sahte cennet tasarımları, bu cennetin uzağında yaşayan toplumların bireylerinde, derin bir aşalık kompleksinin oluşmasına yol açıyor. Anadilini küçümseyen, içinde doğduğu toplumun insanlarıyla, kendisi arasına bir kalite farkı koymaya çalışan, yerel ve yöresel olanı hiçe sayıp, sözde evrensel olanı amaç edinen, bilimden, sanatta, ekonomi ve siyasette, bütün başarılarını batılı ölçütlerle değerlendirmeyi, ille de Batı tarafından tanınmayı, kabul edilmeyi, alışkanlık haline getirmiş kuşaklarla karşı karşıyayız. Veya yaygın propaganda yöntemleriyle, hep bu kuşakların temsilcileri toplumun vitrininde örnek olarak boy gösteriyorlar. Örneğin: ABD üniversitelerini kazanan gençlerle yapılan söyleşiler gazetelerde baş sayfalara taşınırken, "Ücretsiz PDF Kitap Arşivi" <https://ranteey.org>

sınıf mevkiler edinebilen ecnebileşmiş beyaz Türkleri, basınızdır, her fırsatta bir gurur vesilesi olarak öne sürüyor.

Standartlarını Batı'nın belirlediği ve Kuzey Afrika çöllerinden, Asya bozkırlarına kadar evrensel bir değer biçiminde pazarladığı demokrasi kavramı da, böylesi bir değerdir. Bu "mübarek" değere ulaşamayan "geri ve ilkel" toplumların mutsuzluğu her geçen gün artmaktadır. İşte Somali örneği, Irak ve Afganistan örneği bunun için vardır.

Bizim ülkemizde de yaygın kanı, demokrasinin gelişmesiyle ortalığın güllük gülistanlık olacağı yönündedir. Çoğu gitti azı kaldı, hesapta AB üyeliği bu konuda son noktayı da koyacaktır. İnanç ve eğilim görünüşte bu yönde. Ancak, genel inanç ve eğilimlerin hakikati içermek konusundaki zaafını, kimi kuşaklara da yol açmasını doğal karşılamak gerekmez mi? Öyleyse nedir şu özlemle beklenen demokrasi? Yakın çekimde bir göz atmakta yarar var

DEVLET BİÇİMİ OLARAK DEMOKRASİ

Bilindiği gibi halk (demos) yönetimi anlamındaki demokrasi kavramı, yaklaşık olarak İ.Ö. VIII. yy. da Atina'da ortaya çıkar. İ.Ö. 549. ünlü Solon kanunlarının gündeme geldiği dönemde Atina'da kadın ve çocuklar dahil 90.000 özgür yurttaş vardı. Bunun yanı sıra, yurttaşlık haklarından kısıtlı olarak yararlanılan ve serbest kalmış nüfus 45.000 civarındadır. Ancak nüfusun ezici çoğunluğunu sayıları 365.000 dolayında olan, kadın ve erkek köleler oluşturur. (Bkz. F. Engels, *Alenin devletin ve özel mülkiyetin kökeni*.) Bu dönemde Atina demokrasisi, mülkiyet haklarının yeniden düzenlenmesi dolayısıyla derin çalkantılar içindedir. Ancak kısa süre sonra demokrasinin Atina'da asıl yıldızının parladığı zaman dilimi İ.Ö. V.yy. ortalarına denk düşer. O sıralarda Pers saşlarından galibiyetle çıkan Atina, gerek bu savaşların getirdiği, gerekse gelişim kaydeden ticaret ve denizcilik nedeniyle belli bir zenginlik ve refah dönemi yaşamaktadır. Yönetime katılma yetkisi olan yaklaşık (kadınlar ve çocuklar hariç) otuz bin dolayında yurttaş ve bunun on misli kölenin yaşadığı Atina'da, doğrudan demokrasi uygulanmaktadır. Yani yurttaşlar, kendileri hakkında alınacak her kararda, doğrudan söz sahibidirler. Bugünkü gibi temsilcilerden, vekillerden oluşan bir karar mekanizması söz konusu değildir. Yurttaşların doğrudan yasama yetkisine sahip olmaları, onların bu yetkeyi doğru kullanabilmeleri için, iyi bir eğitim almaları gereksinimini doğurur. Bu gereksinimi karşılamak üzere başta Protogoras, Gorgias, Antipon, Hippias, Trasy-machos gibi sofist tabir edilen bilgele, yurttaşları para karşılığı eğitime ilme girişirler. Yurttaşlar başta konuşma sanatı olmak üzere, hukuk, ahlâk, siyaset, toplum ve aile yaşamı gibi konularda, sofistlerden dersler almakta ve yasama yetkilerini bu bilgiler ışığında uygulamaktadırlar. Bizzat imparator Perikles de, ünlü sofist Protogoras'ın öğrencisidir, ondan hukuk, siyaset ve belâgat dersleri almaktadır. Öyle ki, olimpiyat oyunlarında, bir cirrit müsabakası esnasında, ciritin yanı sıra Pharsalos'lu Epitimos'a rastlayıp, onu öldürmesi üzerine, imparator Perikles, kimin suçlu olduğu konusunda Protogoras'a gün boyunca danışır. Ciritin mi, ciritçinin mi, yoksa hakemin mi suçlu olduğuna karar verebilmek için, bizzat imparator, bir bilgeyle birlikte saatlerce mantık meselesi yapar.

Doğal olarak toplam nüfusun neredeyse beşte birinin yurttaş sayıldığı ve geri kalan kölelerin insan sayılmadığı bir toplumun, bir demokrasiye dönüşmesi mümkündür. Ama ne

dense bugün otuz bin nüfuslu bir kasabada bile, böylesi bir demokrasi örneğine rastlarımyoruz. Demek ki tarihin o dönemi ve dönemin koşulları yine yalnızca o coğrafyada böylesi bir imkanı sunmuştur. Ve çok kısa süren bu dönemin ardından İ.Ö. V. yy. sonlarında Atina demokrasisi ciddi bir yozlaşmaya uğramış ve başta Platon, Aristoteles gibi siyaset bilgesi filozofların bütün kuramsal çalışma ve önerilerine rağmen, bir daha öylesi parlak bir döneme geri dönüşlemedi. Yasama yetkisinin temsile dayanmayan, doğrudan bir çimde kullanıldığı Atina demokrasisinde çoğunluğun aldığı kararların geçerli olması dolayısıyla, bu demokrasi çoğunluğun azınlığı yönetmesi anlamına geliyordu. Yani doğrudan uygulanmasına rağmen, Atina demokrasisi bile, herkesi memnun etmekten uzaktı. Aslında ister temsili azınlığın dolaylı, isterse çoğunluğun doğrudan yönetimi biçiminde olsun, demokrasi her halükarda nüfusun bir kesimini baskı altında tutmak zorundaydı. Yani ille de birileri birilerine boyun eğecekti, azınlık ve çoğunluk meselesi için nicel ve göreceli tarafını oluşturmaktadır.

Bu nedenle Marks'a göre salt demokrasi yoktur ve olmaz. Ona göre, her türlü demokrasi eninde sonunda, bir sınıf egemenliğine dayandığı için, öteki sınıfları baskı altında tutmanın bir aracı olacaktır. Aynı doğrultuda Lenin: devletin insankil silinmesiyle demokrasisinde ortadan kalkacağını vurgular. Ancak tarihin, toplumsal bir ilerleme süreci olduğu kanaatindeki bu ilk filozof açısından da, demokrasi, tarihsel olarak ileri aşamayı temsil eden bir devlet biçimidir. Alman demokrasi tarihinin ve sosyal demokrasisinin önde gelen ismi Karl Kautsky demokrasi ve diktatörlük kavramlarını birbirinin alternatifi olarak görür. Ona göre diktatörlükten demokrasiye geçiş ileri bir aşamadır. Buna karşın Lenin, demokrasi ve diktatörlük ikilemini, burjuva demokrasi-burjuva diktatörlük ile proleter demokrasi - proleter diktatörlük biçiminde sınıfsal özellikleri temelinde ele alır. (Bkz. V.J. Lenin, Proleter Devrimi ve Dönek Kautsky)

Dolayısıyla, tarihi, kültür ve medeniyeti ile Batı ve bu olgular kapsamında Batı'ya ait olan Rusya açısından, böylesi tartışmalar son derece doğaldır. Ve demokrasisinin oluşumunda Batı yüzlerce yıl bu meseleleri kendi içinde tartışmış, amansızca bunun kavgasını vermiştir. Demokrasi denildiğinde Batı'da iki tür demokrasi anlayışı, tarihin derinliklerinden beri büyük bir çatışmayı bugüne taşımaktadır. Bu çatışma Hellenistik dönem Atina'sında çoğunluğun azınlık üzerindeki baskısı (köleler çoğunluğu oluşturmakla birlikte yok sayılırlar) biçiminde ortaya çıkarken, günümüz Batı'sında da azınlığın çoğunluk üzerindeki baskısı biçiminde ortaya çıkmaktadır. Buna itiraz eden yukarıda andığımız batılı düşünürler, bu olguyu ters çevirmenin yollarını aramışlardır. Nitekim tüm bu olgu ve çatışmalar, Batı'da demokrasi kültürü denilen geleneği oluşturlar.

Bu tarihsel çatışmalardan doğan birikim ve gelenekleri Batı ile birlikte yaşamayan, Batı'nın içinde bulunduğu şartlarda yaşamamış, öteki coğrafyaların kavimleri açısından batılı demokrasi nasıl taklit edilebilir? Şimdi demokrasi kavramının oluşumu açısından Batı'da cereyan eden siyasi, ekonomik ve fikri çatışmaların kültür ve birikimine sahip değilseniz, bu iş nasıl olacaktır? İsterseniz Birleşik Arap Emirlikleri kadar servetiniz olsun, eğer bu işin tarihsel bir geleneği ve kültürü yoksa, güdük bir imkan olarak dahî demokrasiyi beceremezsiniz.

Yukarıda Lenin'den örnek vermemizin nedeni, bugün özelenen ve pek çok kez örnek gösterilen Alman Demokrasi'sinin, Karl Kautsky ve Lenin arasındaki polemikte ifade bulan fikirlere çok şey borçlu olmasından kaynaklanmaktadır. Ama bu tartışmaların yasaklandığı ve böylesi bir tartışma ve çatışma geleneğinin olmadığı ülkelerde demokrasi ve hele he-

le sosyal demokrat, hristiyan, liberal demokrat taklidi yapmaz, zaten başlı başına bir komikliktir. Kaldı ki demokrasi nin, değil taklidi, bizzat aslı bile, nasıl bir muammadır, nasıl bir düşünürdür?

DEMOKRASİNİN FİYATI

Bugün demokrasi konusunda yürütülen propagandaya bakarsanız, sanırsınız ki, Batı iki bin yıldır bir yeryüzü cennetinde yaşamaktadır. Oysa bugünkü uygulama biçimiyle demokrasinin veya yine batılı bir tanımla, burjuva demokrasi sinin Batı'daki yaygın uygulaması, bu ülkelerin özel durumları ile yerel ve dünya savaşlarındaki kesintiler gözönüne alındığında, taş çatlasa yetmiş yıllık bir bütünlük ve süreklilik ya gösterir ya göstermez.

Marks'a göre tarihte, bir devlet biçimi olarak burjuva demokrasi, ilk kez, gelişmiş deniz aşırı ticareti ve sermaye birikimi sayesinde, Hollanda'da ortaya çıkmıştır. Ama aynı dönemde Almanya, İngiltere, Fransa gibi ülkelere burjuva demokrasiyi bir yana, ortalıkta kan gövdeyi götürmektedir. Sözümüne demokrasi nin beşiği İngiltere'nin, burjuva demokrasi ni finanse edecek birikime ulaşması, ancak uzun savaşlar ve didişmeler ertesinde 1713 ve 1763'lerde Hollanda ve Fransa'yla yaptığı anlaşmalar sonucu, deniz ötesi ticareti tekeline almaya imve kazanır.

Bu ülkelerin kendi sınırları içinde, burjuva demokrasi ni ve hukukunu ciddi kesintilerle bile olsa finanse edilebilir, Afrika, Orta Doğu ve Uzak Asya gibi coğrafyaların kavimleri tiri yağma ve kıymdan geçirmeleriyle mümkün olabilmis tir.

Buradan ve tarihi perspektiften bakınca özlenen, batılı demokrasiyi gerçekleştirmenin koşulları özette şu biçimde belirlir: a) Toprak mülkiyetine ve köylülüğe dayalı feodal üretim ilişkilerinin, sermaye birikimine sahip burjuvazi eliyle, aşağıdan yukarı tasfiye edilerek, yerine kapitalist üretim ilişkilerinin ikame edilmesi, b) sonraki aşamada, siyasi iktidarı sermaye ve ticaret burjuvazisinin ele geçirmesi, c) kapitalist üretim ilişkileri nedeniyle özelde işi sınıfının ortaya çıkması ve genelde üretici güçlerin gelişmesi d) bu sınıfların kendi çıkarları doğrultusunda siyasi olarak örgütlenmeleri, e) yine bu sınıflar arasında siyasi bir mücadele kültür ve geleneğinin; bir mücadele tarihinin oluşması, f) sermayenin kendi kâr hedeflerinin ötesinde, işçi sınıfının gereksinimi sonucu ortaya çıkan, ekonomik-demokratik talepleri karşılayabilecek bir birikimi istikrarlı olarak temin edilebilmesi, üretimde ve tüketimde yaygın istikrarı güvence altına alabilmesi. Bu son şık'ın biricik imkanı 1900'ler öncesinde eski sömürgecilikte, 1900'lerden sonra da sermaye ihracı, yani emperya lizme gizlidir. Ama görünen o ki, Yugoslavya savaşından Irak işgaline kadar uzanan süreçte, 1900'ler öncesi yöntemlere dönüş, Batı demokrasiyi için gittikçe artan bir eğilim haline geliyor. Neden acaba? Bakacağız, göreceğiz.

Gerçeklik benim suçum değil,
Onu ben yapmadım.
Ben yaratmadım taş, ne de gülü.
Doğumumu ben istemedim.
Dostlarım olmadı benim.
Aşk bir işkenceydi bana.
Yaşlanıyorum.
Yaşam umudunu kesti benden.
Yalnızlığım: onurum.

Çeviri: Adnan Özer

düş kurgusuatilla birkiye

artık elveda zamanı

"Seni bulduğum gibi kaybetmemesem, güzel rastlantı!" demiştim ya, sevgilerim güçlüdür bilirim, ah keşke olmasaydı, seni bulduğum gibi kaybettim, güzel rastlantı.

Artık, elveda zamanı mı?

İnan ki benzersizdin, aşk tarihimde biricik yerini aldın, beni bırakıp giderken kendi yazgına, beni daha da yalnızlaştırdın, oysa ki sen değil miydin parmak uçlarının dokunuşuydu bedenimin çıplaklığına:

"Aşkım dün gece yalnızlığını okudum, paylaşmak için özlem, heyecan duyuyorum."

Hangi tür ayrılığın acısını bıraktın şimdi bana; ey aşk, evet sitem ediyorum, bunca yaşamışlıklardan sonra... Bir şiir belleğimde, birkaç dize mırıldanıyorum, avutacak mı ki beni? Hiç sanmam ama, dizeler çağrışımlarla yüklü.

Attılâ İlhan "Ayrılık da Sevdâya Dâhil" diyor:

"çünkü ayrılmanın da vahşi bir tadı var/çünkü ayrılık da sevdâya dâhil/çünkü ayrılanlar hâlâ sevgili/hiç bir ânı tek başına yaşayamazlar/her ân ötekisiyle birlikte/her şey onunla ilgili"

Bilmem doğru mu; ama doğru olup olmasa da bu yazılar, bu anlar, bana artık acı veriyor, yine düşkurgusun dayım da ondan mı? Keşke öyle olsa diyorum, mayısın serin bir akşamüstünde, çayımı yudumlarken, Boğaz mavi, hafif bir poyraz, ağaçlar salınıyor yavaşça, yaprakların ardından aydınlık bir Üsküdar!

Bir Randy Crawford çalıyor, odam romantik bir hüznünel doluş, aşk şarkıları duvarlarda ariyor... Yaşı alıp başını gidiyor, hükmedemiyorum parmaklarıma...

İstanbul'da, maviliğinde hüznün, yine yalnız, beklenmeyen bir aşk acısı ve yine bir yazıya baş başa... Yaşlandıkça daha da mı duygusallaşıyorum acaba?

Artık elveda demeli!

Zamana karşı yiğitçe meydan okurcasına yalnızlığımı yaşıyorum, paylaşmayı yarım bıraktığın yalnızlığımı. Yoksa tüm o zaman/anlar, ki parmaklarının dokunuşu bedene yalnızlığımla alıp da götürmüştü, bir düşkurgusu muydu? Yoksa yazgını mı tercih ettin?

Küçük bir çocuk, karın içinde neşeyle yuvarlanıyor, ama yalnız yine de...

Şimdi nereden aklıma geldiki, yalnızlığımdan mı, yoksa yudumladığım çaydan mı? Yıllar önce karlı bir pazar; tek başına, çizmeleriyle beyaza batacağın bir çocuk, bir haval yürüyüşünde.

Oysa şimdi Boğaz mavi, beni birden beyaza düştüm.

Belki de mavi ile beyazın kardeşliğinden, bu geçmiş çağrışımı.

Kırmızı da eklenmeli, üçüncü renk olarak, özgürlüğün rengi! Özgürlüğün rengine inandığımız kırmızı, işte! Sana verdiğim son gül gibi! Yalnızlığımız özgürlüğümüzde de ben razıym özgürlüğümü yitirmeye, bilsem de seçimin-den vazgeçmeyeceğini. Eh işte, bu da bir hayal, düşkurgusu!

Küçük çocuk yılları yine de gözlerimin önünden bir türlü gitmeyen. Kendi kendine oyunlar bulan, özgürlüğünü, o zamanlar kırmızıda değil beyazda bulan; o kar yürüyüşlerine hayallerini saklayan, hem yalnız kalmak isteyen, hayaller kurmak için, hem bir dokunuşu, bir sesi özleyen, bir ilgi duygusunun içine girmek için.

Ne kadar geçti, o çocuğun kar yürüyüşündeki yalnızlıklarının üstünden. Kırk yıl mı! Hiç de az değilmiş.

Oysa biz seninle "bir yürcünün uçuşunu bile bölüşemedik, o gökyüzünün muhteşem maviliğinde". Oysa biz seninle Boğaz'ın serinliğine kadeh kaldıramadık, mayıs akşamüstüsünde, güneş tam batmamış, ay birazdan çıkacak, pazar değil hafta arası.

Yaşadıklarımız doğrusu hiç de fena sayılmaz ama, ya hayallerimiz, ya ıssız koy, kimsesiz, sıcak kumlardaki serin balıkçılık kulübesi. Belki de hayaller hayal olarak kalmalı, güzel rastlantı!

Nedense o çocuğun hayalleri hiç gerçekleşmedi; hep öyle kaldı. Rastlantılara inandı, mucizelere; ama kahve falına değil, şiirin gücüne inandı! Karı batacağın şiiri yoktu belleğinde ama, doğa ona şiiri sunuyordu; belki bu yüzden kuşlar sabah başlarken, hep neşesi. Kırk yıl geçse de hep neşeli oldu, kuşların sesini duymuşsa sabah aydınlığında...

Tüm çağrışımların, anıların içinde gidip gelinse de artık elveda zamanı, kaçınılmaz, artık elveda demeliyim sana, şiire ve düş kurgularına. Biliyorum kimi okur kızacak bana ama, artık elveda deme zamanı geldi tüm bunlara, güzel rastlantı.

Yetmez mi yaşanan acılara karşı gösterilen direnç!

Her ne kadar bir telefon, bir işaret, bir kapı zili, pence-realtı bir sesleniş, teknolojik bezeli olsa da belki bir mesaj beklesem de, artık elveda zamanı, yazıya, sana, şiire ve belki de bir türlü olmayı beceremediğim ama yaşamaya çalıştığım düşzamanı, elveda... "Olanaksız gibi" gör-lünse de...

Oysa sıcak gün olmalıydı bu mayıs pazarı, işte şu son yazıyı, düşkurgusunun son yazısını yazarken. Serin bir mavi var dışarda, senden çok uzaktayım ama tam da beni anlatan bir mavi, çünkü dışarda İstanbul var geçmişiyle birlikte.

Çay bitiyor, gün de bitmek üzere mavisile, yazının da sonuna geldik işte, sen gideli çok oldu zaten, peki, kırk yıl hayal içinde nasıl geçip gitti, hep yalnız, bir şiirden dizeler gibi.

Acaba gerçekten "ayrılanlar hâlâ sevgili" mi?

Okura not: "Düş Kurgusu" böylece zamanını tamamlıyor. On iki yazı yer aldı; birbirinden daha "düşkurgusu" içinde, ama onların gerçek olmadıkları kim ileri sürebilir ki! Beğenilmişse ne olur benim için. Biraz izin bir "roman"ı bitirmek adına. Birkaç ay sonra yine bir başka başlık altında buluşmak üzere

>İçerden dışarıya/ dışardan içeriye ve don kişot

Bir gazete haberine göre Almanlar 24 saatın yalnızca 45 dakikasını okumaya ayırıyorlarmış. Günlük yaşamın 22 dakikasını gazeteye, 8 dakikasını kitaba, 5 dakikasını dergiye ayırarak okur, geriye kalan 10 dakikayı da ıvır zıvır şeylerle dolduruyormuş. Günlük koşturmaca ve iş yaşamı içinde kimsenin öyle rahat rahat okumaya vakti yok anlaşılan. Okumak lüks oldu demek ki! Kimse kimseye de okusun diye zaman bağışlamıyor. O halde herkes kendi okuma zamanını günlük yaşamını kollarla kollaya koparacak demektir bu. Acaba bunca kitap 8 dakikalık bir okuma süresi için mi raflarda boy gösteriyor?

Böyle bir istatistik ülkemiz için yapılsaydı nasıl bir tablo karşımıza çıkardı sorusunu yanıtlayacak babayığit var mıdır acaba?

16-18 Nisan tarihleri arasında "9. Bursa Edebiyat Günleri"nin çağrılısı olarak Türkiye'deydim. Ömrünün yarıya yakını yurt dışında geçiren biri için nisan ayının ilk üç haftasında Türkiye'de olmanın ne demek olduğunu anlatması hiç de kolay değil. Ülkedeki değişiklikleri ilk elde gözleyemeden tutun da, bildiğiniz adresleri sora sora zor bulmaya, çarşı pazar dolaşmalarında fiyatlarla ve paralarla alışamamaya kadar bir yığın ince, ama bir yandan da komik ayrıntıyla boğuşmayı bir yana bırakıp kitapçevlerinin raflarını dolduran bunca kitabı kimin okuduğuna takıldım ister istemez. Elde de bir istatistik olmadığuna göre kimin neyi ne kadar süre okuduğunu nasıl ölçeriz? Böylesi bir ölçümle uğraşmanın şağmalığı ortada değil mi? Almanlar bu tür verilere pek düşkündür, biz de ise verisizlik önemlidir. Okuyan, okuyorsa, bırakın dilediği gibi okusun ve vaktini de kendine göre ayarlasın.

Bursa'daki Edebiyat Günleri, her yıl bir ana konuya ayrılır ve sunulan bildirilerle belirlenen tema enine boyuna iyice irdelenir, tartışılır. Bursa'daki Teyyare Kültür Merkezi'ni dolduran meraklı okurları görünce, okumanın günde 8 dakikaya sığmadığını, sığamayacağını bir kez daha anladım. Bursalı kitapseverler de bunu yoğun ilgileriyle gösterdiler zaten. Onun için Bursa'da edebiyat, kültür birkaç adım önde büyük kentlerden. Sür der-

gisi Akatalpa ekibi kent için bulunmaz bir nimet, elbette bile!

Bursa'dan Berlin'e döndüğüm gün açıldı aylarca süren hazırlıklarına katıldığım, her aşamasını çok yakından bildiğim sergi: "Aussen Welt Innen/Innen Welt Aussen" Berlin'in en şık galeriden **Kommunale Galerie**'de açılan bu anlamlı ve gününe ışık düşüren sergi, beklendiği gibi büyük ilgi gördü, büyük bir yenilik olarak değerlendirildi hemen. Artık Berlin'de de değişmeye başlayan anlayışlara, giderek iyice iç içe geçen kültürlerle, yaşamlara, dillere ustaca bir yaklaşımı ele alıyor "Aussen Welt Innen/Innen Welt Aussen" başlıklı sergi. Aralarında üç de Türk sanatçının bulunduğu 7 ressamın ortaklaşa açtıkları sergide yabancı bir ülkede sanatçı olmanın sıkıntıları irdelenmiyor, tersine artık "gurbet"i vatan olarak seçenlerin özgün düşünceleri, tasarımları gözler önüne seriliyor. Lübnanlı, Alman, Japon, İspanyol, Türkiye'li ressamların yapıtlarında geleneksel kültürden modern resme uzanılıyor. Parçalanmış kimliklerin açtığı yaradan yol alan yaşamların izleri üstünde yürünüyor, ama öte yandan da sınıfsız içine kapalı kimlikler de bir çeşereye hapsedilmiş bir biçimde seyirci karşısına çıkıyor **Gül-den Artun'un** ürünlerinde olduğu gibi. Kapalılık ile açıklık arasındaki ince çizgiye çekmecelere hapsedilmiş yaşamları, dünyaları, sevdaları, dilleri ustaca gösteriyor **Gül-den Artun**. Bir dönem hat sanatını yapıtlarında ağırlayan **Abuzer Güler**, şimdilerde çeşitli ekmekleri, nesneleri kullanarak karelerinde zengin bir dünyayı tanıttırıyor resimseverleri. Emegi, ekmeği, yaşamı aynı potada buluşturuyor ve bize yeni anlatım olanaklarıyla sesleniyor. **Nur Özalp**, parçalanmanın örneklerini üç parçadan oluşan resminin önünde bekçi gibi duran bavulla başlatıyor. Bir yolun, uzun bir yola çıkacak olan bir yolcunun iç dünyasına doğru sürüklüyor bizi bu bavu. Bizi düşünce gerçek arasında uzanan o kıldan ince köprüden geçiriyor. Sonra resmine yerleştirdiği kemelerle, yırtık cüzdanlarla, resimlerle bizi bir kez daha yapıtının karşısında hazırola geçiriyor. Resimdeki ifade heraz sert gibi dursa da yaşamın acımasızlığı ve insanın her yandan sınıfsız kuşatılmışlığı daha yumuşak nasıl anlatılabilir ki?

Wir haben uns an das Leben mit dem Basso nach nicht gewöhnt.
Bereitungen für das Leben.

Lübnanlı **Salah Saouli** şu yaşamlara eğiliyor resimle rinde. Sisler arındaki belli belirsiz kent yaşamına dik katle eğilmemizi, oralarda ne olup bittiğini anlamamızı sağlamaya çalışıyor büyük boy resimlerinde. Alman sanatçı **Ute Hoffritz**, kil ve demiri kullanarak savunuyor yaşamın dertliliğini, katılığı, acımasızlığını. Sığınaklar, ya da korunaksız evler, yapılarla bizi imgeden imgeye sürükler. İspanyol **Giuseppe Madonia**, parçalanmış portreleri, büstleri sokuyor günlük yaşamımıza. Japon **Masko Iso**, su gibi akıcı, saydam yaşamlara dikkat çekiyor çakıl taşlarıyla, su şintileriyle. Hepsisi de Berlin'de yaşayan, artık yabancılıkları kalmayan ve kendilerini çekmeceye duymamasayan, bu duyguyu günlük yaşam, siyasal ortam sürekli anımsatsa da, sanatçıların ortak bir dil oluşturdıklarını görmek ne sevindirici!

Abuzer Güler

Gülden Arıun

Nur Özalp

Resimle bir iletişim kurulacaksa aramızda dış dünyadan içe, iç dünyadan da dışa açılmak gerekiyor renklerle, desenlerle, sembollerle ve de imgelerle. Yabancı dilin konunun sembollere yansımaları nasıldır acaba sorusuna **Alexandra Wulf**un metni ve **Lisbeth Svarling**'in desenleri iyi birer örnek. Eli kolu kullanarak anlaşmadan, gövde diline, sözcükler arasında sıkışıp kalmanın bunalıtlılığından işaretlerle anlaşmaya uzanan çabalar silsilesinde büyüyen boşlukların karşısında Don Kişot olmak da var elbette. Anlaşmanın olanakları kendi içinde gizlidir. Kimle nasıl anlaşacağız sorusuna, kimle hangi metodu kullanarak anlaşacağız yanıt ararın yabancı bir ülkede. Yabancı dil, dış dünyayla iletişimin kapısını açan büyüü bir anahtarsa, bunun da açılması gereken bir kilidi olmalı. Çizginin gücüne ve yaratıcılığına tutunulurken, eli kolu ustaca kullanarak da dertleşmek,

dedikodu yapmak olası. Seslerden harflere, harflerden sözcüklere ve cümlelere yazılı anlaşma yabancı bir dili öğrenmenin de ilk adımdır. Sorularla boğuşarak, sembollerle yaşama yaparak yabancı ülkedeki yaşamı içeren dışarıya taşınmanın da yolu bulunur.

Sonra bir de bakınız ki, tüm çabamız, yaşamımız, dünyamız bir **Ivan Nagel**'in "**Das Falschwörter-Buch**"una dönmüş. Yani "**Yanlış Sözcükler Kitabı**"na. Çünkü savaşlar ve yalanlarla başlayan bir çağın tanıklarıyız. Bunca acının, acımasızlığın, olumsuzluğun içinde sardunıların toprağını değiştirmek ne kadar anlamlı! Ama çiçeklerin eskiyen toprağıni değiştirmek de olmaz! O halde, hem çiçeklerin toprağıni değişecek, hem dışardan içeriye, hem de içeriden dışarıya taşınıp durulacaktır sembollerle, imgelerle.

Okumanın istatistiğı tutulunca acaba topluma da bir ayna tutuluyor mu? Onu bilmem ama **Behçet Necatigil**'in "**Okumak Hakkında**" başlıklı şiirini anımsayayım birden:

"İnsanlar tanırım:/ Hem gündüz, hem gecede,/Rahat yüzüne hasret,/Böylesi benden öte./.../İnsanlar tanırım:/ Ne defter, ne kitap/Yaşar böylesine,/Bizimkisi bu hesap"

1943'te yazılan bu şiirde çağına karşı bir şeyler söyleme yok mu? İçeriye, dışarıya, dile, resme, yaşama, dünyaya, anlamlı anlamsız günlük koşuşturmalara, çağımıza... ustaca göndermede bulunmuyor mu **Behçet Necatigil**? O halde şiiri bir kez daha okuyalım mı? Okuyalım da asıl okumamız gereken başka bir şey daha var: **Don Kişot**. Almanca-Türkçe, yani iki dilli mizah dergisinin ilk sayısı nisanı çıktı. Şimdilik parasız dağıtılan **Don Kişot**, Almanya'da daha önce iddialı yola çıkıp da kısa zamanda tökezleyen dergilerden olmaz umarım. İki toplum arasında oluşan ve her iki yana da yansıyan mizah kültürünü derleyip toplamak niyetinde **Don Kişot**. Stuttgart'ta karikatürist **Erdoğan Karayel**'in editörlüğünde yayın yaşamına başlayan, siyasal yaşamdan günlük yaşama, daha doğrusu hayatın her alanından mizah süzmeyi, yenilik getirmeyi ve genç çizerlere öncülük etmeyi amaçlıyor. **Don Kişot**, **Oğuz Aral**'ın 52. Sanat yılına sunulan bir armağan da. **Hayatı Boyacıoğlu**, **Hicabi Demirci** gibi çizerlerin ve **Mehmet Ünal**, gibi fotoğraf sanatçısının katkılarıyla yayın dünyasında boy gösterdi. Ne diyelim bu güzel çaba için? **Don Kişot**'un ömrünün uzun olmasını diliyorum ben de.

Sözüm **Chagall**'ta başlamadım ama, onunla bitirmek istiyorum. 1 Mayıs 1 Ağustos tarihleri arasında Almanya'da, elbette Berlin'de, **Chagall** rüzgânı esecek. Almanya ve **Chagall** birbirinden kopmayan iki dost! **Chagall** 1913-1933 yılları arasında Berlin'de yaşayan yahudi kökenli bir modernist. Bu büyük ressamın yapıtları Nazi döneminde 1933-1945 arası yasaklanmış ve yoz sanat olarak damgayı yemiş. 1945'ten günümüze kadar da dünyanın en çok değer verdiği sanatçıları arasında önderler yer alıyor **Chagall**.

Chagall okunur mu, gezilir mi, görülür mü? **Don Kişot**'a soralım mı?

›Makedonya Cumhuriyeti'nin Struga kentinde doğmuş ve 1862 yılında İstanbul'da ölmüş Makedon milli şairler Dimitar ve Konstantin Miladinovski kardeşlerin anısına

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız-Alman Filolojisi koridorunun girişindeki bir sütunun üzerinde sessizce duran bu yazı, bazen kaygısızca, bazen de büyük bir heyecan ve kaygı içinde yanından gelip geçen öğrencileri ve sürekli telaşlı bir koşturma içinde gördüğü hocaları gözetliyor kuytu köşesinden. Kendisiyle ilgilenilmese de bulunduğu ortama davet edilmiş olmaktan mutlu olmaya çalışan bir konuk gibi tevâzu ile seyrediyor etrafını ve ara sıra yanından geçen bir öğrencinin göz ucuyla da olsa onu selamlamasından mutlu oluyor. Kendisine gereken ilgiyi gösterenleri ise İstanbul'dan Struga'ya uzanan heyecanlı bir şiir yolculuğuna davet ediyor. Alçak gönüllü duruşunun ardında bir gurur da var şüphesiz: İstanbul'da ölen iki şairin doğum yeri olan Struga, her yıl dünyanın birçok yerinden gelen şairlerin bir araya toplandığı, ortak bir şiir dilinin yaratılabildiği ender mekanlardandır çünkü.

Sırp şairi Miodrag Pavloviç'in "Babil zaferi" olarak tanımladığı bu büyüklü şiir şölenini düzenleme fikri 1961 yılında bir grup Makedon şairi tarafından Dimitar ve Konstantin Miladinovski kardeşler anısına yapılan bir toplantı doğuyor. Dimitar, yaptığı kapsamlı folklor araştırmalarıyla, Konstantin ise çağdaş Makedon şiirine öncülük etmesiyle anılır. Gelenek üzere festival ateşi, Konstantin Miladinov'un ünlü "Güney Özlemi" şiirinin eşliğinde yakılır: "Kartal kanatlarımı açabilsem/ bizim oralara uçabilsem/ bizim oralara gidebilsem/ Stambul'u, Kukuş'u görebilsem...Ohrid'i, Struga'yı görebilsem." Balkanlar'da Yeniden Doğuş döneminin birçok temsilcisi gibi Konstantin de eğitim görmek için Rusya'ya gider. 1850'lerde Moskova'da yazdığı "Güney Özlemi" şiiri de, şairin do-

ğup büyüdüğü yerlere duyduğu hasreti dile getirir.

Batıdaki Rönesans'a eşdeğer bir süreç olarak kabul edilen Balkanlar'ın Yeniden Doğuş dönemi 18.yüzyılda başlar ve Osmanlı egemenliğinin sona ermesiyle biter. Milli kurtuluş hareketinden güç alan Yeniden Doğuş ideolojisi, Balkan ülkelerinin Osmanlı egemenliği öncesinde yaşadığı "altın çağları" halkın belleğinde yeniden canlandırmayı amaçlar, bu nedenle tarihsellik en belirgin özelliğidir. Bilgiyi dinin egemenliğinden kurtarıp lâik okullarda yetiştirilen yeni bir aydın kesimi oluşturmak ise temel hedefidir. Milli bilinç gelişiminin doğal bir sonucu olarak bu dönemde Balkan halklarının kendi dillerine ve kültürlerine olan ilgisi de canlanır. Çoğunluğu Rusya'da eğitim gören birçok aydın memleketlerine döndüklerinde büyük bir coşkuya halk türkülerini ve masalları toplayıp yayımlamaya başlar. Daha önce Batılı gezginlerin ilgi alanı olan halk anlatılarını artık Balkan yazarları sahiplenmiştir ve şevkli bir folklor araştırmaları dönemi başlamıştır. Dimitar ve Konstantin Miladinovski kardeşleri de, dönemin birçok aydını gibi, ülkelerinin dört bir yanını gezip halk türkülerini toplamış, kapsamlı folklor araştırmaları yapmış ve dinden uzak, Yeniden Doğuş felsefesine uygun yeni bir edebiyat anlayışının yerleşmesini sağlamışlardır. Fakat yeniliklere karşı direnen güçlerin kurbanı olur Struga'lı şair kardeşler. Osmanlı devletine karşı çalışan Rus casusları oldukları yönünde yalanlar uydurulur. Bu suç-

lamaların sonra kardeşler tutuklanır ve hayatlarının geride kalanı gönderildikleri İstanbul zindanlarında geçer. 1862'de kısa aralıkla ölürlür. Zehirlendikleri yönünde söylentiler yayılır. Bazı kaynaklara göre ise ölüm sebepleri tifüs salgınıdır. İki kardeşin de mezarı bilinmiyor.

İstanbul'a doğru uçabilme hayalleri kuran şairin kanatları İstanbul'da kırılınca da "Güney Özlemi" şiiri, Struga Şiir Akşamları'nın her açılışında şehri ikiye bölen Drim nehrinin suları ile birlikte akmaya devam ediyor. Şiir festivali, nehri kuşatan, rengarenk ışıklarla aydınlatılmış bir köprü'nün üzerinde yapılan "Köprüler" töreninin ardından Altın Çelenk Ödülü'nün şiir alanında başanlar elde eden bir şaire sunulmasıyla sona eriyor. Altın Çelenk Ödülü alanlar arasında Allen Ginsberg, Ted Hughes, Bulat Okucava, Pablo Neruda, Yannis Ritsos, Rafael Alberti gibi şairler yer alıyor. 1974'te ise bu ödüle şairimiz Fazıl Hüsnü Dağlarca layık görülmüştü. Müze ve festival koordinasyon merkezine dönüştürülen Miladinovtsi kardeşlerinin doğduğu evin bir odasında diğer Altın Çelenk Ödülü sahipleriyle yan yana, şairimizin fotoğrafı ve yapıtları da sergileniyor. Her ülkeden her yıl iki şairin katıldığı festivale şu ana kadar ülkemizden katılanların arasında Özdemir Asaf, Melih Cevdet Anday, Necati Cumali, İlhan Berk, Ülkü Tamer, Adnan Özer, Turgut Uyar, Oğuz Akan, Tomris Uyar, Kemal Özer, Gülten Akin, Atalol Behramoğlu, Nedim Gürsel, Özdemir İnce, Melisa Gürpınar, Ali Cengizkan gibi isimler yer alıyor.

Coşkun'un doruk noktasına ulaştığı "Köprüler" gösterisinde olsun, "Meridyenler" veya "Lir Bölgesi" adı altında yapılan ve her şairin kendi dilinde okuduğu şiir okuma gecelerinde olsun, Behçet Necatigil'in "Şiirler, beraber söylenen solo şarkılardır" sözlerini anımsatıyor şairlerle dinleyicilerin birlikte yarattığı has şiir ortamı. Dünyanın her bir yanından gelen şairlerin özlü sesleri Drim nehrinin sularına karışırken, kişiden kişiye akan bu ortaklık duygusu Nazım'ın şu dizelerini de aklına getiriyor insanın:

*İnsanların türküleri kendileri'nden güzel
kendilerinden umutlu,
kendilerinden kederli,*

*daha uzun ömürlü kendilerinden.
Sevdim insanlardan çok türkülerini.
İnsansız yaşayabildim*

türksüz hiçbir zaman.

*Hiçbir zaman beni aldatmadı türküler de.
Türküleri anladım hangi dilde söylenirse söylensin.*

Struga'da yaşanan şiir şöleninin büyüğü şüphesiz ortamın kendisine de bağlıdır. 2002 Altın Çelenk Ödülü'nü kazanan Slavko Mihalic de mekanın önemini vurguluyor: "Makedonya bir şiir ülkesidir, burada taş bile şiir dir, göl ise insana öyle ilham veriyor ki, Struga hakkında yazdığım ilk şiir her yeni gelişimle değişip zenginleşiyor." İtalyan şair Eduardo Sangvinetti de "Struga'da her şey şiir" diyor Mihalic'in açıklamasını özetlercesine. Festivale katılan birçok şair benzer düşüncelerle ayrılmış Struga'dan. Norveçli şair Peter Hölm, Struga Şiir Akşamları'nın büyümesini şöyle yansıtmış festivalin anı defterine: "Struga Şiir Akşamları'nın eşi benzeri olamaz. Böyle bir atmosferi yaratmak için şiirin bir Struga şehri lazım, Drim nehrinin te-laşlı sularının üzerinden geçen bir köprü, olağanüstü bir Az. Naum kilisesi, tarihi bir Ohrid ve Aya Sofya kilisesi, bir göl ve bir kalp, kocaman bir kalp, bu ülke insanlarının taşıdığı kalp gibi."

küçük İskender

DÜZENLİ SEKS YAPAN
IRIMAKLAR KABİLESİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

>buradan uzak doğu görünüyor

Canın sıkılıyorsa bana bir makale yaz, orospuların ahırtı organlarını anlatan; sonra biraz eroit, vuruşu şehrin en ciddi arterlerinde; gelip geçen arabaların ön ve arka camlarına taş atarız ya, camlardan genellikle küçük çocuklar baklar islah olmak. Sen bakarsın islah islah. Sin-yajazasyonun en muhteşem rengi gözkapaklarına vurur, dudaklarının çatal arasına vurur, kaşlarının kalık isyanına vurur; ben sana vururum, sen bana vurursun, birbirimizi önce döveriz, sonra birbirimizi öpe öpe bağışlatırız birbirimize birbirimizi. Ben bir'i seviyorum, sen iki'yi; bak, eşitiz. Ah, tabii, buradan uzakdoğu görünüyor; ben bunu ciddiye almamıştım. Buradan Irak, buradan Amerika'nın Çin'i istila düşleri görünüyor; ben bunu Nâzım'a yazmıştım, Paz'a yazmıştım, bir tek Kafka cevaplamıştı. Ama Kafka'ya tek satır yollamamıştım, o hissetmiş, hepken tepki vermiş. Sait'i benim için öp, demiş. Sait öldü. Sait ile Falk, aslında ikizdiler; Sait, hep hırpalandı Falk'i; ona nankör derdi. Ben balık, yiyeceğin. Balık yenmez, balık yüzer derdi. Sosyalizm yenmez, sosyalizm yaşanır derdi.

Canın sıkılıyorsa bana bir deneme yaz, eşcinsellerin kaç deliği olduğunu tez haline getiren. Chat'teki fasitleri yaz, aldatan, buluşan, döven. Bana uzak bir şehirden gelen delikanlının gözlerindeki o endişe dolu aşkı anlat. Onun dudaklarındaki sırı mavi haritaları anlat. City'de'ları anlat onun titrek parmak uçlarında biriken. Sevdğin kız anlat. Ben seni dinliyorum. Mersiye ol bana. Mersiyeye sıkışan tahakküm sınırları anlat. Naziredeki esrar kompleksini, ele geçirilen uyuşturucunun piyasası değerindeki düşüşü, ırzımdaki asker kökenli, geleceği, ahlak-sız şairleri anlat. Canın sıkılıyorsa, bana beni anlat. Ben dinliyorum. Ben sende tatil ediyim. Ben sende bir şezlong problemiyim, hususi vasıtayım, kısa menzilli sevdayım, klörofölm, pilik asitim, oyum işte; ne diyorsan oyum, oyğum.

Ben iki'yi seviyorum, sen bir'i; bak, eşitiz. Bir imla kılavuzu duruyor serseşer vücudunda. Bütün kelimelerin doğru, bütün işlemlerin tamam. Sağlanması yapılmış bir çarpım gibiyiz sevimlilerden sonra: İkizimden biri sıfır olsa, diğeri ise istediği büyüklükte bir sayı; farketmeyecek sonuç = sıfır. Bunun endişesizliği sevişiriz hep. Ya yataktan sıfır çıkarsa diye.

Canın sıkılıyorsa bana bir şiir yaz, buradan uzakdoğu görünüyor. Ben seni dinliyorum. Ben sende tatil ediyim. Ben sende bir şezlong problemiyim, hususi vasıtayım, kısa menzilli sevdayım, klörofölm, pilik asitim, oyum işte; ne diyorsan oyum, oyğum.

cüclerine. Oysa lar cüclü değil, senin boyun uzun. Senin boyun uzun, ellerin uzun, öpüşün uzun. Geceleri, büyük bir melankoliye camdan dışarıya, yağın yağmurun altından farıklarına bakışın, o bakışın uzun. Üzülmene ben bırakıyorsun diye; biraz vakit geçirdin kısa-ca, oyalandın işte; insanoglu, oyalandıkça büyür. Geçip giden hiçbir şey gaffet sayılmamalı, zaman dahil. Zamanın akli dengesini bozan trajik sevgililer olacağımıza aynı hastalığın iki farklı belirtisi gibi yaşarız başkalarının vücudunda. Daha çok çek açarsın, salacak daha çok kokun var zulanda. Şüphesiz, eklenmeye gelmedin ya dünyada birine, birilerine - start hake-min de yok parmağının kasılgıdı tetikte. Korkmuyorsun da: Ya namludan sıfır çıkarsa diye. Ben seni dinliyorum. Sen bana olur olmas, sevdğin kişinin kamera arkasını anlat. Çekim hatlarını. Onu ilk ilhak edişini. İşgale koşan istila güçlerinin salıyalarını, irilesen gözbebeklerini, bir yengcin atak yaptığı sırada, aslında yana ilerlemesinin hayvanda yarattığı depresyonu, kumsaldaki diğer deniz yaratıklarının bunu alay konusu yapmasını, bu salaklı-ğın nesilden nesile aktanmasını, o yengcin bana benzediğini, benim o yengceye benzedi-ğimi, benzeşen şeylerin sıfıra karşılık geldiğini, evet, hep bunları anlat. Ben seni dinliyorum. Konuşur gibi yazarlar ya, konuşur gibi dinliyorum seni. Konuşur gibi sustuğuma da bakma; kendisiyle oyalanılan bütün nesneler kadar gizli özneye has gizli bir özügen bu. Çember ile daire'nin arasındaki fark kadar, yani bir alan sahipliği meselesi. Gurur meselesi. Ur meselesi.

Tahtından indirilip boynu vurulmaya götürülen çocuk padişahlar, "Eve mi gidiyoruz, oyun bitti mi?" diye soruşlar mıdır?! Kaç çocuk sevgilinin boynunu vurdun sen?

Ayağı kırıldığı için öldürülmesi gereken atlar, "Ben yalnızca bir ayakmışım yalnızca!" diye söylemişler midir kendi kendilerine? "Ve na, hani uğur getirirdi?" Ayağı kırılan kaç sevgi-line silah çekti?

Kaç filme yansıdın girdin, kaç film yansıdın çıktın; kaç aşka sürpriz başlangıç yaptın, kaç aşkın ortasında bir 'game over' hissi kapladı kendini?

Canın sıkılıyorsa müzik setine en vahşi parçayı koy ve doktorunu ara:

"Her gece rüyasında

boynu kırılarak ölümsüz birini gördüğünü söylledi

ilk sevgilim.

İkimiz de henüz altı yaşındaydık ve ben

ne zaman çukulaata yesem

altımı islatıyordum kahverengi ve sütlü.

Annem, "Bu çocuk gezilekâli" diyordu

babama, babam ise televizyondan ayırmadan bakışlarını

"İyil" diye mınırdanıyordu ağzının içinde

ağzının içindeki patlamış mısırlarla birlikte çiğneyerek kelimeleri

"Şair olur belki ilerde!"

Aleni tahrik unsuru.

'Modern zamanların şartlarına aşına bir yaradılış kabiliyeti' besbelli.

İlk sevgilimle kibrit kutusunun içinde beslediğimiz

ilkel tann kıvamında bir toz örümceğimiz vardı.

Besliyorduk, ama ne ile beslediğini bilmeden hayvanın.

Bir keresinde sevgilim -ki ilkti,

"Bu bizim kızımız!" dedi, "Çiftleşmeden hallettiğimiz kızımız!

Büyüyünce İtfaiyeci olsun İstiyorum!"

"Salak!" diye çıkışmıştım ona, "Örümekten İtfaiyeci olmaz!

O ilkel bir tann, amip gibi yani, tek hücreli bir ilah! Çekirdeği küçücük!"

"Küçük çekirdekli! Küçük çekirdekli!" diye alay etti benimle.

Aleni tahrik unsuru.

İlk sevgilim, evlerinde çıkan bir yangında öldü.

Toz örümceğinin yaşadığı kibritle oynarken...

Henüz altı yaşındaydı ve altı santim bile yoktu boyu.

Ama altı gram kadardı beyni, eminim.

Altı gram kadardı büyük büyük babalarının toplam ağırlığı.

Annem, bağıra bağıra ağlayarak helva pışirdi bütün gün.

Sonra bütün gece bir tencere helvayı yedi babam,

televizyon haberlerinde yangından söz edilmemesine içeryerek.

İlk sevgilimin üstünden bayağı sevgili geçti

Ve ben artık altı yaşında da değdim

Annemi ve babamı gömeli çok zaman oluyordu

En az üç cumhurbaşkanı ve iki rejim değişirdik

Kilometrelerce kumaş harcadı yeni yeni yeni tasarlanan bayraklarda

Tüm Ortadoğu'yu kapsayan bir club açtı Amerika

adı gale geceleri kırmızı halı serilse tüm evrene, ne halidan ne benim aklımdan geçer."

Canın sıkılıyorsa bana bir şiir yaz, buradan uzakdoğu görünüyor. Ben seni dinliyorum. Ben sende tatil ediyim. Ben sende bir şezlong problemiyim, hususi vasıtayım, kısa menzilli sevdayım, klörofölm, pilik asitim, oyum işte; ne diyorsan oyum, oyğum.

Dünya Edebiyatında Hz. İsa Fenomeni ve bir örnek:

Borges'i Çarmıha Geren Hayat
Hayatı Çarmıha Geren Borges

Rüstem Aslan

“Eski ustalar, acı çekme konusunda asla
yanılmamışlardı... başka biri yemek yerken,
bir pencereyi açarken ya da ağır ağır
yürürken nasıl acı çekildiği konusunda...”

Auden

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Hz. İsa'nın çarmıhdaki ıstıraplarını edebi olarak ele almalık, onaylenen anlatımlık, bunu yaparken Hz. İsa biyografisi yazmak, özellikle ne edeyse tüm Avrupa ve Amerika'da 20. yüzyıllı yazarların vazgeçilmez bir ödevi haline gelmiştir

İncil ve Hz. İsa gibi zor bir konuyu metinsel olarakışlemlenen zorve riskli yanı, Hz. İsa'nın özündeki insanoluğu ve Tanrıevladılığı ilekilimlendi yattıkmaktadır... İşte bu derin tensel alandaki içkinlik ve aşkınlık arasındaki teolojik gerilimi kavramada ve onu hissetmeden Hz. İsa'nın insanı doğasını, kutsalöykülerini anlatmak imkansızdır. Buna rağmen yapıldığında ise başarısızlığı uğraması kesindir Çünküyazarların karşısında sadece iki olasılık vardır.Birincisi, Hz. İsa'nın hayatındaki olaylar, İncil'deki anlatılanlar bir kenara bırakılır ve yazar kendiyaratıcı gücüyle, bütünüyle hayali olan, yeni olayları yaratır. Bu tür romanlar, anlatılabilir felsefi edebi ürünlerin en önemli öğelerini oluşturlar. Bu bağlamda ele alınan teolojik anlatımlar konular ise sadece "adalet", "umut" gibi dindertirilen ana konular olarak kalırlar.

İkicisi ise, İncil'i izlemektir. Bunu yaparken de ayrıntılı anlatım tarzıyla İncil'deki boşlukları doldurmayı denemektedir. Sonuçta ise içtihat ve hayalden oluşan ince biryoldan geçerek bir "Vita Christi" meydana gelir

Bu iki denemede de "Hz. İsa'nın çarmıhının" altındaki topraktan yapılmış kara kase hep kanla dolardurur.(1)

20. yüzyıl edebiyatçıları, işte bu ikilem arasında gidip gelirler. Kimi İsa'yakuşkuya bakar, kimi onunla özdeşleşir. 20. yüzyılın büyük edebiyatçıların metinlerini okuyanlar, bazı merkezi sahnelerin her dilsel, hem de sembolik anlamda hiçbir zaman unutulamayacak olduklarını kabul ederler.(2)

Rus yazarı İliya Ehrenburg "Lazika Rojtsvaneca'nın Maceralı Hayatı" isimli romanındaki yüksük Yahudi terzini n ba'mada gençleri oldukça etkileyici bir şekilde dile getirir. Yahudi terzi, Ro'ma'da, kameval döneminde Papa'nın de vletsararını eğlendirmek için, iş kere "kutsal kentin" etrafında çırılçplak tur atmayaz zorlanır. Bu zavalı Musevi'nin yardımına ise, Nasıralı marangoz Jehosua'dan başkası gelmez. Onun yerine kentin etrafında koşmak ister. Çünkü İsa'nın elinden yeryüzünde telaşı bir sekilde kosmaktan başka birşey gelmez. Onun alanan ismi, onu tekrartekrarla grotesk "yenden doğuş" a zorlar. Ve Yahuditerzi,kendinden dezavallı olan bu gariban marangoz kucaklar, ona bu çileyi bitirmek için yardım etmeye önerir. Ama onun elinden Hristiyan Roma'nın etrafından dolanmaktan başka birşey gelmemektedir.(3)

Böylece İliya Ehrenburg'un romanındaki Jehosua'yı, Papa'nın tribünleri önünde dalga geçiren "merhametli İsa" olarak görürüz.

Yunanlı Nikos Kazancakis işe çarmıha gerilmesahnesini, oldukça provoke edici bir sekilde devam ettirir. İsa çarmıha ölmekte, ev, eş ve aile ile çevrili kentli hayatını devam ettirmektedir. Ve aynı zamanda İsa, kendi adına bir dinin propagandasını nasıl yapıldığını ve bir dinin dünyaya nasıl yapıldığını, kendi görüşlerine uymasa da seyrekmek zorunda kalır.(4) O bir alibi-kurtarıcı olamak istemektedir, tam aksine kurtuluşu, maddenin tine, dünyevi olanı tanırsal olana dönüşümü olarak görmek, ve "her insan Tanrı evladır" görüşünü inanamaktadır. İsa, kendi adına nelerin yapıldığını görünce, çarmıha geri döner. En azından kendiyolunu tutarlı bir şekilde sonuna kadar yürümek ister Böylece çarmıha gerilmeyen İsa rüyasısona erer.

Anna Segers ise, toplama kampından kaçan ve polislerin korusundan dışardaki ilk geçesinde kiliseye sığınan birkomünisti anlatır. Geceboyuna kilisenin içindeşahid soyulurken ışık ve renklerden oluşan bir kilime rastlar. Bu. sokak lambalarının aydınlatıldığı kilise camlarındaki resimlerdir. Dinden kopmuş bir komünist olmasına rağmen, ışıklardan meydana gelen bu kilimdeki resimlerde anlatılan incil hikayelerini okuyaya başlar.(5) Cennetten kovulan Adem ve Havva gibi değil de nedir? O, bir yuvada kendisine yer bulamayan çukuk, kutsal ehvaristiya yemegindeispisyonlan ve askerlertarafından ölüme götürülen Nasıralı, ya da yürüdüğü yolda çarmıha gerilen idealist değil de nedir?

Amerikalı Tom Morrison ise, hâlâ kölelik dönemindeki dramatik deneyimlerin altındayışayan, kendi "black community"si için bir şaman, bir kurtarıcı olan 19. yüzyıldakiçindi bir kadını anlatır. İsa rolünü üstlenirken kendi kis ve erkek kardeşleri karşısında,kendinden nefret etmeyibırakmaya ve kendin sevmeyi öğrenmeye yemindedir:

"Burada, işte bu yerde, bizlere biz, gülen ve ağlayan, çıplak ayaklarıyla ıtların üstünde danseden ed. Bunusev. Güçlerden sonra sev. Orada, ötetarfaftışını etmini sevmelz. Hor görürler onu. Gözlerini sevmelz; söküp atmak gerek içlerinden. Sirtındaki deriyi de o kadar severler. Orada, karşı tarafta, kırbaclarlar onu. Veoh, benim halkım sevmelzkesen ellemi. Şeninelirni

kullanılarsadece, bağlarlar, düğümler, koparırlar onları bombo bazo kırarlar. Ellerinizi sevin. Kadının havaya onları vepün. Başkalarına dokunononlarla, alıks tutun, yüzünü okşayın, çünkü bunu da sevmek onları. Sizler sevmelisiniz, onları." (6)

İsa'yı güncelleştirmek 20. yüzyıl yazarlarının bir şırası olmuştur. Hristiyanlığın evrensellik ve otantiklik iddialarını eleştirel anlamda yargılamak, varolan Hristiyanlığı karşılaştırmak te k istedikleri. Eleştiri rüzgarları bazen çok acı e ser. André Gide "İsa Hristiyanlığa Karşı"nda katolikler acımasızca eleştirilir. Taz biraz alaycı bir ton almaya başlar. James Joyce, Ulysses'in daha ilk bölümünde Buck Mulligan'ın ağzından şunları söyler:

"Komik birvelet söylüyor size bu şarkıyı: Benim babambır kuş, annem bir Yahudi! Almyırmamarangoz Yusuf'u aklım- işte bu yüzden şerefegençoğlan ve Golgotha, şerefe!"(7)

Günter Grass'ın kahraman Oskar Matzerah, Danzigli Kalp-İsa Kilise'sindeki diyalogu da aynı ayıradır:

"Oskar, beniseviyor musun? Bilmiyordum öyle olduğunu. O ise aynı sesle hiçbir değişiklik yapmadan Oskar, beniseviyor musun? Sertçe cevap veriyorum: Üzgünüm, izler değil! Üçüncü kezdir sıkıyıcıranı:Oskar, beniseviyormusun? İsa görüyor yüzümü: Nefret ediyorum senden, çocukluk, senden ve senin tüm kumpüsüründen!"(8)

Çekimden sorulan sorular, şair-yazar insan özgürlüğü içinde kopuk gelmekte dir. Aslında İsa, tarihdeki diğer büyük kişiler le karşılaştırılmayı kaldırabilecek bir figür müdür? 20. yüzyıla dönüp baktığımızda benzeri pekçok atölyekonuşmalarına ve konseptel temel yargılara şahit ol maktayız. Bunla rin arasında unutulamayacak olanı ise Frank Budgen'in James Joyce ile gerçekleştirdiği diyalogtur:

"BayBudgen, çok okumuş birisine benziyorsunuz. Hiçbir eksiği olmayan, herşeyyle karakter olan bir şair tanıyormusunuz? İsa O bir bekardı ve hiçbir zaman bir kadınıla birlikte yaşamadı. Bir kadınıla birlikte yaşamak ise bir erkeğin yapabileceği en zor iştir, ve o, bunu hiçbir zaman yapmadı." (9)

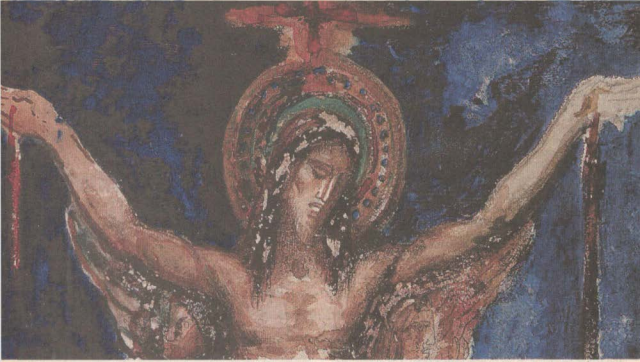
Buna rağmenJames Joyce oldukça denemmiş ve hilekârOdysseus figürünüseçer, ama "Ulysses" eserinde mitik döngüde İsa'ya göndermeler yapar. Ölüm ve yeniden doğuş ve Efendi ve Oğuldan meydana gelen somut bir İsa karakteri yerine böyle bir seçimi yapar. Thomas Mann da aynı şekilde tarihsel İsa karakteriyle hiçbir zaman barışık değildi, ama İsa mitosunu edebi anlamda ele alıp, onu diğer mitlerle birleştirmeyi başarıyla gerçekleştirtiyordu. Thomas Mann, "BüyükÖldüğü" romanında 20. yüzyılın en heyecan verici "kutsal ehvaristiya yemeği" sahnesini, Davos'daki senatoryumda, hasta yatagında kaleme alır. (10) Dionysos, çarmıha gerilen İsa ile özdeşleştirilmiş tir. Thomas Mann'ın 1940 yılında teologKuno Fiedler'eyazdıkları ise akillardayer etmiştir:

"Hayr, Nietzsche... sonraki notlarında "Dionysos" ve "çarmıha gerilen" i boşuna değış tokuş etmez. Ben onları, İsa ve onun dogmatik sakarları konusunda söylediklerinde kesinlikle haklı olduklarına inanıyorum. Ama acaba önemli olan onun kim olduğunu değil, nasıl birine dönüştürüldüğü müdür? Aynı tarihsel İsa değil, tam tersinetaarihsel Hristiyanlıktır. Soruyorum sadece." (11)

İsa'nın tarihsel olmayan mitolojik karakterine itiraz! Çünkü Nasıralı'nın tarihselliği, kilisesi ve güç yapılarıyla hesaplamada kullanılmaktadır. Portekizli Jose Saramago ise, bir çok kişi için yazdığı, İsa'ya romanı Tanrı evladını tutuklu bir Tanrı-ku çatışması olarak sunmaktadır. Amacı İsa'daki kavramların yabancılığıyiden kazanmak,bakışatırlı söylemek, evladını bir kuzu gibi kurban eden Tanrı'daki gizemli yabancılığı ortaya çıkarmak istemektedir. İsa romanı bir tür teolojik bir romana dönüşür. Saramago, İsa'dan sonraki insanlığı çektiği ıstırapları, dünya edebiyatında daha önce hiçbir yazarın yapmadığı kadar acımasız ve detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Onun "dışa" dönük bakışları sert, çünkü sordugu temel soruyu, Hristiyanlıkdaki "kutsal köyküsünde"nden bu kadar çok kurban verildiği, sorusuna bir cevap alamamaktadır. Tanrı için isteklerini böylesine sert bir ıstırap fırtınası dışında gerçekleştirmek olasılığı var mıydı?

20. yüzyıl edebiyatındaki bir sahne öze ikle belleklere kazınıştır. Bu sahne Günter Grass'ın "Blechtrommel/Teneke Trampet" romanında geçmektedir. Herkesingüldüğü, yamrıyumu cüce Oskar'ın horlanan ve ezilenlere karşı hissettği dayanışma duygusunu korumuş olması. Oskar'ın annesi Agnes'incenazetörens insan beynine çivilenen sahnelerdendir. Mezarın başında Danzigli Yahudi Sigismund Markus da bulunmaktadır. Ama Yahudilerden nefret eden Alman nasyonalistleri, bu özgün ve hüznü Yahudiyi cemaatten ve hatta mezarlıktan kovarlar. Oskar, Yahudi'nin terleyen elinden tutar ve mezarlığın derinden açığına kadar götürür. Açık kapının önünde ise aklını yitirmişe cennete inanan, eski rahip adayı Suger Leo'dan başkası durmamaktadır. Ne trij bir sahne. Alman antisemitistleri cenaze rituelini yerine getirirken, Oskar, mezarlıktan kovulan Yahudi'nin elinden tutup, ona yardım etmektedir. (12)

Bununla şu söylenmek istenmektedir: Antikdönem maske oyunlarındabolduğu gibi, takılan maskeyle, bir tanrıça günümüzde de bir tanrıça olarak kabul edilebilir; böylece İsa'yı oynayan bir kukla ile başka bir gerçeklik de bu varlıkla birlikte sunulabilir. Edebiyat, bir adım geri çekilerek önce kendini ve bir hayalle yarattığı İsa'yı gözlemlemekte. Bu geriye çekilmeyle edebiyat İsa gizmini kovmamakta, tam aksine, onu daha da anlaşılabilir, hissedilebilir bir hale sokmaktadır. Yazar daha başından, İsa gibi bir varlığındaki olasılıkları yeniden yaratmayolunda başarısız olacağını bilemektedir. Özellikle bu yazarlar arasında büyük olanları, bilinclerinin sınırlarını korumayı bilmişlerdir. Heinrich Böll, kendisine, 20. yüzyıl Alman edebiyatı için bir İsa romanı yazıyıp yazmak istemediği sorulduğunda verdiği cevap şudur:

Bu sahne dünya-draması "Nasıralı İsa"dan sadece küçük bir ayrıntıdır. Ama bütün bu ayrıntılardaki temel yapı bir devamlılık gösteriyorsa, o da edebiyatçıların İsa'sının herkesin omuz omuza hayatın içinden geçtiği, insanların onu hemen anladığı bir karakter değildir. Edebiyatçıların İsa'sı gizemli, anlaşılmasız, sır saklayan, ama kardeşimiz olan, bizlerle özdeşleşen, bizlere yardım eden yabancının tam tersidir. İsa'nın yabancılığı yeniden kazanmak, aynı zamanda ondaki son "kavramazlığın" bir saygı olarak dile getirilmesi anlamını da taşımaktadır. Kazançakıs'ın "Günaha Son Çağ" romanını bitirdikten sonra yazdıkları da unutulacak gibi değildir:

"Hristiyanlığın tüm kiliselerinin önemsiz küçük şeyleri onunla açıklamaya çalıştıkları, karanlıkta bir taraftan başka bir tarafa çekilen, sahteleştirilen, biz 'İsa Hayatı'nı yazmak hiç de kolay değil, zor ve kutsal bir çaba bu. Sık sık yazdıklarım silinmekteydi, çünkü yazarken göz yaşlarına engel olamıyordum." (13)

Max Frisch'in İsa'nın sanatı alanda sunulması üzerine yazdıkları Yunanlıyazardan daha sade, "gerçeklere" daha yakındır. İsviçreli, ilkyayınladığı "1946-49 Günlükleri"ni kaburgalarında Hz. İsa taşıyan Marian isimli bir kuklaların oyunuyla açar: "Marion'nun onu şekillendirdiği gibi, o ilhamur ağacından yapılmış bir İsa: akıllara çarpmış gelmekte ve bu sayıp sömme olarak görülmektedir. Kukla, gerçek bir oyuncunun tersine, bizlere tek başına kutsal sunabilecek bir şekil, bir resim ve ruhun bir varlığı olarak karşımızda çıkmaktadır. İnsan, bir resmi de oynasa, et ve kandan meydana gelen bir varlık olarak kalmaktadır. Kukla ise hiçbir zaman gerçek İsa'yı sunduğunu iddia etmeyecek tahtadan, gerçek ve uslu bir tahtadan yapılmıştır." (14)

"Bunu sürekli olarak denedim, ama başarılı olmadım. Ve tabii ki bildiğim tek İsa romanı ise Dostoyevski'nin muhteşem romanı "Budala"dır. İsa'yı anlatmayı neredeyse tam olarak başarmış cesaretlili bir denemedir. İşte zor olanda tambu noktada başlamaktadır. Böyle bir romanı yazacak yetenektebin olduğumu hiç sanmıyorum. Sürekli olarak bazı denemeler oluyor, ama daha öteye gitmiyor." (15)

Her şeyden önce İsa'nın güzeli dünya edebiyatındaki diğer büyük karakterlerle birlikte kendini açığa vuruyor. Mekan sal ve zamansal olarak evrensel karaktere sahip çok az arketipler bulunmaktadır; Bunlar arasında Don Juan, Hamlet, Odysseus, Ödipus, Faust, Antigone ve Cassandra. Hepsi de condito humananın, insan olmanın temellerine işaret etmektedirler: Ondaki aşk ve sevgiye, anlamı aramaya, yurduna duyduğu özleme, gerçeği arama çabasındaki trajediye, kendini kurban etmeye, felaketleri hissetmesine. İsa'da bunların arasında yer almaktadır.

İsa karakterinin ortaya çıkardığı diğer bir durum ise insanı edebi düşünmeye zorlamasıdır. Bu bağlamda edebi düşünmenin üç boyutu vardır.

- 1- Dünyanın bütün kültürlerinde edebiyat vardır. Edebiyatın insanı evrensel bir fenomendir. Dünya edebiyatı da sahip olduğu bu evrenselliğiyle, insanı kendi varlığı üstüne edebi düşünmeye zorlamasıdır
- 2- Okuyucular sayesinde kültürler de karşılıklı alışverişte bulunurlar. Bu karşılığında hepsi kendi ulusal edebiyatlarını ortaya koyarlar. Böylece içine kapanık bazı kısmi perspektifler ortadan kalkar. Çoğulcu bakış açısı daha bilinçli olarak algılanmaya başlar. Böylece bir tür küresel estetik bir bilinç oluşmaya başlar. Buğa örnek verecek olursak, Mısırlı Necip Mahfuz, Avrupa'da okundu-

ğu kadar, Fas'da da, İran'da da okunur; ya da **Thomas Mann**, Almanya'da sevildiği kadar Arjantin'de de Japonya'da da sevilir; Arjantinli **Jorge Luis Borges**, İsrail'de olduğu kadar, İzlanda'da da insanları etkiler.. Bu örnekleri kolayca çoğaltabiliriz.

3- Okuyanırsın edebî ürünler üstüne oluşturdıkları görüşler, uluslararası alanda yankısını ödüllere gösterir kendini. Nobel Edebiyat Ödülü, bu konuyu ele alan bir yazardan diğer arasında gider gelir

İşte bütün bu nedenlerden dolayı, dünya edebiyatıyla düşünmek, İsa profilini dünya edebiyatı konseptine yerleştirmek, İsa'nın hayatöyküsünde ütopya, ye yeni ütopyaları yoluyla;sevgi mesajları ve infazlar; umut ve umudu yönetmek bir aradadır.Dünya edebiyatındaki hiçbir kimse onun kadar hükmetmek ve güçsüzlük, zafer ve yenilgi arasında dileyektili dile getiremez. Hiç kimse onun kadar bir fikir uğruna çarşıma girilmeyi ve insanları sonsuz kadar affetmeyi bu kadar trajik sunamamıştır.

Bütün bunları bir yazar ve eseriyle daha yakından inceleyelim: Dünya edebiyatındaki örnekleri arasından seçersek *"İsa romanı"* da analiti seçip onu yakından incelemek, hiç kuşkusuz diğer yazarlara *"haksızlık"* olacaktır. Bu konuyu ele alan yazarlar **Profili Cengiz Aymatov** dan Jose Saramago'ya kadarideoloji, din ve dünyaya bakış açısı bağlamında değişip, gelişip durmaktadır. Bu nedenle, gündemdeki *"Passion"* filmi ve tartışmalarına en yakın olanını, **Jorge Luis Borges'i** ve bu konuyla ilgili eserini ele almak en doğru olanıdır

Borges'i Çarşıma GerenHayat Hayatı Çarşıma Geren Borges

1899 yılında Buenos Aires'de doğan ve 1986 yılında Cenevre'de ölen Arjantinli **Jorge Luis Borges'in** *"Markus'a Göre İncil"* analiti (16), aşırı dini inançların saf insanları nasıl suçlu haline getirdiği konusunu ele alan örnek bir analiti olarak da okunabilir. Yazarın ülkesinde şahit olduğu kenti-köylü uçurumda çırpını duran, okuma yazması olmayan kırsal kesim insanlarındaki şiddetin nasıl irrasyonel bir şekilde ortaya çıktığını ele aldığı bir çalışma olarak da görülebilir.

Borges'in *"David Brodies'in Raporu"* isimliyle yayınlanan kitabındaki anlatılar arasında bu tür şiddete örnek olabilecek pek çok metin vardır. Kitabın *"Kabadayı"* isimli ilk anlatısında iki kardeşin öyküsünü dile getirir. İki kardeş de aynı kadına aşık olur. Yaşlı olanı kadını evlendir. Kısacası kadınıyle iki kardeş arasındatatsızlıklar yaşanır. Versorunu kadını *"paylaşarak"* giderirler. Bunu da kadını bir geneleve satıp, değişik zamanlarda ziyaret ederek gerçekleştirirler. Bir süre sonra bunun çözüm olmadığını gören iki kardeş,kadını yeniden eve geri getirirler. Kısır bir süre sonra ise yaşlı olanı kadını vurur. (17)

Peki ama Borges gibi bir deha bütün bunları bize neden anlatmaktadır? Borges'in yakın arkadaş **Estalla Canto** anılarında, yazarın bu tür tepkileri hesapladığını ve keskinler acı metnödemek için ahlakın sonuna kadar yaşanması gerektiğine inandığını belirtir. **Canto'nun** kitabına önsöz yazan **Mario Vargas Llosa** ise, Borges'in eserlerinde birakılan çekidindimi, cinayetlerin işlendiğini, acımasız şahnelerin anlatıldığını, ama bütün bunları belirli bir mesafeden, incir bir zeka ve ironiyle gerçekleştirildiğini, bunların da onun metinlerine derin bir rasyonelli kattığını belirtmektedir. (18)

Yine aynı kitabda yer alan *"Markus'a Göre İncil"* analiti da bunun kadar provokedici dir:

Buenos Aires'de tu okuyan 33 yaşındaki (19) pasif, kararsız **Baltasar Espinosa** birkaç hafta tatil yapamak için amcasının çiftliğine gider. Genç **Baltasar**, amcası ile nedensiz çiftlikte olmalıdır bir zamanda, yağmurları düş dünyla ilgili kilerimektir.Estanzanın Alamos'da çiftliği bekleyen aile ile tek başına kalır. Okuma yazması olmayan sıradan insanlardır bunlar. Espinoza, vakit geçirmek için, allenin sahip olduğu İngilizce **Markus İncil'indeki öyküleri İspanyolca'ya çevirerek okur. Aile çok etkilenir. Bir daha bir daha, dinlemek isterler. Günün birinde allenin reisi, **Baltasar'a** gelip, İsa'nın herhesi, ama herkesi, kendisini çarşıma gelenleri de kurtarıp kurtarmadığını sorar. Özgür bir düşünceye sahip olan genç **Baltasar**, teolojik konulara hakim olmadığı için, biraz düşünür ve aileye olumlu bir cevap verir. Evet, İsa, herkesi kurtarmıştır, kendisini çarşıma gelenleri de. Bekçi ailesi aynı gün onun hakkında dedikodu yapar, ona küfredirler, suratını tutuklarını ve sonunda evin arkasında onu çarşıma gererler**

Bağladığı yere geri dönelim. Nedir bu anlatılanın anlamı? Herşey, sıradan köylülerin çığlıkı dercesine ulaşan şiddet taşkınlığını gösteren bir ritüel midir? Metindeki edimsel sahneler, Latin Amerika kıtasındaki şiddeti anlatıyor da olsa, metni bu kadar basite indirerek okumak, onsuz düşünilemeyecek modern dünya edebiyatı ma da haksızlıktır. Latin Amerika kıtasındaki diğer büyük yazarları (**Marguez, Paz, Vargas Llosa, Fuentes, Carpenter**) doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen Borges'in bu metnini biraz daha yazaradönük, biyografisyle birlikte okumak gerektir

Tip öğrencisinin babasının *"özgür düşünceli"* biri olduğunu ve ona *"Herbert Spencer Doktrini"* ni öğrettiğini ve annesinin dindar bir kadın olduğunu öğretiyoruz

Bütün bunlar dikkatimizi yazarın kendi hayatı haykayesine çekmesini neden olur. 1899'da doğan Borges, iki dili ve kozmopolit bir ortamda büyür. Annesiyle İspanyolca, babasıyla ise İngilizce konuşur. İspanyolca, Borges'in 19. yüzyıldaki savası atalarının dilidir. İngilizce ise, kitapları, edebiyatın ve felsefenin dilidir. Onun için rasyonelizm ve ampirizm dönemin özüdür. Darwin prensipleri olan evrimciğe dayanan **Herbert Spencer'in** düşüncesi dünyayı ampirik olarak tanımlama ve ondaki evrensel yasaları bu yolla ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bütün bu teoriler arasında dine hiç yer kalmamaktadır. **Borges Spencer' inöğrencisi olan psikoloji öğretmeni babasını *"felsefi anarşist"* olarak tanımlar. (20) Yaşının kemale erdiği dönemlerde babası ile ilgili şunları yazarc**

"Okuyucu olarak iki seyle ilgilenirdi. Birincisi, metafizik ve psikoloji ile ilgili kitaplar (Berkeley, Hume, Royce ve William James) İkincisi, edebiyat ve Doğu ile ilgili kitaplar (Lane, Burton ve Payne). Kelimelerin sadece anlaşmak için işe yarayan araçları değil de, aynı zamanda büyüsel semboller ve müzik olduğu gerçeğini kabul edersek, o bana şiirin kapılarını açtı. İngilizce şiirleri denbunu bile ezberden okuduğumda anladım felsefe, onun sesini taklit ettiğini söylüyor. O, faklında olmadan bana ilk felsefe derslerini verdi... Bana bugün hayatımdaki en önemli olayı diye sorarsanız, babamın kitaplığı derim. Bazen hareketten de kendimi bu kitaplığın dışına çıkamıyış gibiy hissedirim. Kütüphane camdan rafları ve binlerce kitaplarıyla hâlâ gözlerimin önünde" (21)

Peki annesi? Burada da genç **Baltasar**'ın annesinin dini deneyimleriyle Borges'in hayatı arasında paralellikler buluyoruz: *"Uruguay ve Arjantin karışımı bir aileden gelen annem Leonor Acevedo de Borges, 94 yaşında olmasına rağmen canlı, hareketli ve iyi bir Katolikti. Ben çocukken din, kadınlar ve çocuklar için idi. Buenos Aires'deki erkeklerin çoğu özgür düşünceden yanaydı, ama sorulduğunda kendilerini Katolik olarak tanımlarlardı."* (22)

İki dili ve kozmopolit bu çocukluk döneminden sonra, 15 yaşında ailesiyle birlikte Cenevre'ye gider ve burada da Fransızca'yı öğrenir. Ama **Heinrich Heine** ne'nin şiirleriyle Almanca'ya da ısınır. Böylece iki farklı dünya bir arayışta olur. Hayatındaki diğer önemli bir kesit ise İspanya'da yaşadığı 1919-1921 yıllarıdır. Bu yıllarda pek çok İngiliz ve Alman edebiyatının eserlerini İspanyolca'ya çevirir. Çevirileri birlikte kendi şiir ve makaleleri de yayımlanmaya başlar. 1921 yılında Buenos Aires'e geri dönüldüğünde artık Arjantin edebiyatının yeni umududur. 1923 yılında ilk şiir kitabı *"Fervor de Buenos Aires"* (Pek çokgeri veyayınnevin kuruluşuna katkıda bulunur. Babasının ölümünden sonra parasal zorluklar başlar. 1937 yılında çok az parayı bu kütüphanede çalışmaya mecbur olur. Buradaki cansızlık dönemi *"Babi Kütüphanesi"* eserinde anlatılır 1946 yılında diktatör **Peron** başa geçince, politik nedenlerden dolayı kütüphanede işi de kaybeder. İngiliz edebiyatı öğretmeni olarak geçimini sağlar. Para kazanmak için Arjantin ve Uruguay'da konferanslar verir. Bu dönemde, *"Çin mistisizmi, Budizm, Gauchos, Güler, Martin Buber, Kabbala, Binbir Gece Masalları, T. E. Lawrence, Ortaya Çıkan Çermen şiiri, İslam mitolojisi, Heine, Dante, Expressionizm ve Cervantes* gibi genç kültürel bir alanla ilgilenir. İşte bu dönemde onu tu kazandıran **Prosa** metinleri yayımlanır.

Kötü günler geride kalmaktadır. 1955 yılında diktatör **Peron**'un düşmesinden sonra, Borges, Buenos Aires Milli Kütüphanesi'nin müdürü olur. 1957 yılında ise Üniversite'de İngiliz-Alman Dili ve Edebiyatı profesörü olur. Hayatı gerileçekolmaya başlar,ken birden bire bir kabus sararhayatını. Kaderin acı oynudur. Borges'in gözleri gittikçekötüleşir:

"Çocukluğumdan beri başlangıçta körleşmem oluduka ilerlemisti. Ağır bir gün batımı gibi. Bu olayda zorlancı ya da dramatik olan bir şey yoktu. 1927 yılından itibaren sekiz göz ameliyatı geçirdim, ama 1950'lerin sonlarından sonra okumak ve yazmak açısından kördüm... Şiirlerimde, bana aynı zamanda sekiniz kitap ve karalıgı hediye eden Tanrı'nın parıldayan ironisinden bahsediyorum." (23)

Ama Borges büyük bir güçle yazmaya devam eder. Artık yitirdiğisinden da davetler, ödülleri bekletmek, eserleri pek çok yabancı dile çevirtirmek, anlatıları, şiirleri, makaleleri ardı ardına yayımlanmaktadır. *"Aleph"* analiti 1949 yılında tek kitap olarak çıkar. Bu yılın sonunda 1970 yılında burada detaylı olarak ele aldığımız *"David Brodies'in Raporu"* yayımlanır.

Peki neden Borges'in metinlerinde karakteristik olan? Bu soruya verilebilecek cevaplardan birisi şudur: Ansiklopedik anlamda yetişen büyük bir tiftirin, insan bilincindeki kültür haritasında binlerce hayal ya da gerçektarısından birizleri kadesine anlamda ilgilendiren bir oyun çıkarması. **Borges,**

İncil'di dınarlar: Arşirler, kütüphaneler, düşün sistemlerin büyütürdür. Felsefe ve hayal ondan içpeçer. Teoloji de onun eserlerinde ikinci bir fantastik edebiyattır. Metinlerinin anahtarları kütüphaneler, ayırlar, labirentler, ikizlerdir. Onlar, gerçeğin öte yandaki düş ve gerçeği oluşturan gölgeleridir. Öykülerindenbüyük çıkartır öve bu öyküler bir *meta-öyküyle*, dipnotlar, notlar, düzeltmeler, yorumlarıladokur

Bu nedenle/Borges'i Kabbalist bir dünya içinde yorumlayınlar. pek haksızsayılmazlar. Bu Yahudi mistisizmi konusunda kendisin de sıkıyayumlayıyap (24)

Borges araştırmaları bu konuda da daha ilginç ayrıntılara ulaşmıştır. (25)

Borges, Yahudi mistisizmiyle, evrenin, içindeki her madde ve tinsel fenomenin anlamıylabirliktelbulundugu büyük bir kitap olduğu görüşünü birleştirir. Dünya için bir alfabe ve bizler de anlamların sınırsız ilişkileri içinde çirpinip durmaktayız.

Borges "Kabbala" için şunları der:

"Temel düşünce şudur: Tevrat kutsal bir kitaptır. Bu kitabın anlamını kavrama görevi içinsöz bir akıl harcanmıştır. Kutsal tın edebiyat ilmiştir, inanılmaz da olsa, Tanrı insan olmak için ortaya çıkmıştır. Ama buradaki ortaya çıkma biraz gizlidir. Kutsal tın edebiyatı işliyor ve bir kitap yazıyor. Böyle bir kitap da hiçbir şey tesadüfi değildir...

Her şey kadere uygun olmalı. Kabbali stlerde sistemlerini işte bu kadersellikten çıkarmaktadırlar. Eğer kutsal yazısız bir kitap olmasaydı, nasıl olurda sonsuz sayıdaki diğer insanı yazılardan; krallar kitabı, tarihler kitabından; şarkılar şarkısı bir süren nasıl ayıt edilebilirdi. Kutsal kitaptaki herşeyde sonsuz anlamlar yüklü olduğuna düşünmeliyiz." (26)

Yenidenönelim **Borges**'in "Markus'a Göreİncil"ine

Borges'in bu eseri metinsel olarak "hayali edebi ürünler" kategorisine dahil edilemez. Daha sonra yayımlandığı "El informe Brodie" anlatılarında (1970) **Borges** daha çok dışsal gerçekliklere yönelmiştir. Kitapda yer alan onbir kısa öyküde, daha önceki makalelerinde değindiği konulara; kanlı bıçaklı kavgalar, suçlular ve Buenos Aires'in kenar mahallelerinde yaşayan fakir insanlar dışardan, daha gerçekçi bir üslupla yaklaşmaktadır. Bu öykülerde de metinlerarası ilişkilerle işaret eden, alt metinler, notlar, dipnotlardan meydana gelen bir ilişkiler ağı göze çarpmaktadır.

Bu metinlerde tüp öğrencilerin okudukları kitaplardan söz açılmaktadır, anlatılan hayatlarıartık kullımları hayatlarıdır.

Veterinerlerle ilgili dergilerde ayrıntıların kullanılmaktadır, ya da yeni yayınlanan bir romandaki inek türleri anlatılmaktadır

Ama "Markus'a Göre İncil" öyküsünde yine bambaşkadır. Okuyucu başlarda **Borges**'in bu oyununu değinir farkınayamaz. İlk öncekiyucuların bir İncil metninden beklediği her şeyi sunar. Onun amacı insanları kavramak, değiştirmek, biraraya getirmekdir. İşte bu öyküde de tam bunlar meydana gelmektedir. Yazara göreanlatılan İncil hiçbir dini inanı olmayan, "kanlarında sıkı fanatik Kalvensitlerin koyuizleri" bulunlarıan bile etkilemektedir. Ve bu İncil'i okuyarak bir tür otoriteleri sağlıyor genç işe, karşındakı geri kalmış insanlara yakinkı bile duyur: "Daha simdi den bir yabancı değildi! artık, herkes ona kutıllarda bulunuyor, önünde saygıyla eğiliyor" Buraya kadar hikaye bilinen şemalar çerçevesinde devam etmektedir. Ermişlerin basit insan kalbini etkileyen güçleri. Geleneksel poetika buraya kadar çok iyi işle mektir. Edebiyat, hayat için yararlı olmaktadır

Ama nasıl bir tuzağa düşürüldüğümüzi hikayenin sonunda öğreniyoruz. Tanrı söyleye kutsaletikiler yaratan bir öyküolduğunu düşünmüşüzimiz metin, birdenbire paramparça olmaktadır. Öyküyü basit kuyülere okuyan genç de oyuna gelmiştir. Kutsal kitabın sunumu onu "bu basit insanları" üstüne çıkarmıştı. O kendine sunulan cinselliği de (bekli ailesinin kızı perşembe gecesi onunla sevişir) bir lütf olarak kabul etmiş tir. İncil okuması, kendisinin gerçeğin gerçekleği karşısındaki şaşkınlığı dize etmektedir. Ne de olsa İsa'nın yanında ya da 33'ünde dir

Bizi şaşırtan, tuzağa düşüren yanılsama ortaya çıktıktan sonra, metinde, trajik sonaışaret eden semboller dahayakından gözlemleyebiliriz. Bu sembollerşaşkınlıklardan, tabulaştırılmalardan, felaketlerden, ölüm ve yıkımdan meydana gelmektedir. Alt metinleri bu bağlamda değerlendirdiğimizde hikaye biraz daha yerine oturmaktadır. "Aldeniz'de rotasını şaşırıp gemyile öledigidi adasını arayan Odysseus'un hikayesi, ya da Nuhun Gemisi, tufan, "L.Karl'ın infazı", "Golgotha da kendini çarmıha gerdiren bir Tanrı'nın öyküsü. Bu metinlerarası ilişkiiyı keşfettikten sonra her şey başka bir renk almayca, çarmıha gerilen kurtancının öyküsü gizemli kötü bir imitasyonu haline alır.

Borges in "Markus'a Göre İncil" metni ondaki tüp söylemi açıkça ortaya koyar. Edebiyatın ve hayatın grotesk bir biçimde parçalanması. Bunu bir tür antipoe-tik olarak da tanımlayabiliriz. **Borges**'deki bu söylem bazen şöyle üç nokta lar kadar glöf ki, okuyucudaki edebiyat aşkınyıalarlar

Metnin başlığı "Cahil köylüler bentli İncil okuyucusunu öldürüyor" değildir. Metnin bundan daha fazla şeyler söyleyebiliriz. Örneğin, "Kutsal kitaplar"

şımızda "estetik ilişkiler ağı"nı kurusuzca kullanabilen bir yazar dıktır. Çiftlikdebekibi ailesi,İncil'deki kılavırlara göre hareketederler. İsa'nın o zamanlar çarmıha gerilmiş olması gibi, onlar da kendi "kurtarıcıların" çarmıha geriler. İsa ile Arjantinli kahraman ilet arasındaiki ikibin yıllık zaman donar bu arada. Öykününsonundakı trajikasıonla, despotik rititelleriyeniler. **Borges**'in İncil'i İsa olarak ortaya çıkan gerçeğin, mitolojik döngünün yeniden sunumudur. Bu metinde çarmıha gerilme edimi, o ilk ânnındaki acımasız, zalim haline geri döner. **Borges**'e yavaş yavaş kendisinin karanlığın "çarmıhına" geren hayatı, metinsel olarak parçalar, sözlerden meydana gelen çarmıha bir kalem darbesiyle asar. Onu diğer yazarlardan ayıran da işte bu özelliğidir: Hayatı edebiyatla parçalama

1) Rüstem Aslan, 'İncil'deki İsa, Saramaço'daki İncil: İki bin yıl sonra bir peygamberin yeniden okunması', "E dergisi", 17, 2005-94-98.

Yazıdaki geçen eserler orijinal isimleri ve ilk basım tarihleriyle anılacaktır. Buncaki amaç İslamata-misel edebiyatıdaki işlenişin kronoloji birdökmünü de yapıyaktır.

2) Karl-Josef Kuschel, Jesus im Spiegel der Weltliteratur, 1999. Düsseldorf.

3) Yazının ana kaynağı Kuschel'in bu önemli kitabı oluşturmaktadır.

3) Jilja Ehrenburg, Buğaya izni! LazikaRojsvanca 1929, Berlin

4) Nikos Kazancakis, O Teletatos Periasmos. 1951Atina, (Günaha Son Çağrı, Türkçeş Ender Günl, 1964, İst)

5) Anna Seghers, Das siebte Kreuz. 1947.Berlin

6) Toni Morrison, Beloved, New York 1987

7) James Joyce, Ulysses. 1946, Londra

8) Günther Grass, Blechtrommel. 1959, Berlin

9) Karl-Josef Kuschel, Jesus im Spiegel der Weltliteratur, 1999. Düsseldorf. s. 22ff

10) Thomas Mann, Zauberberg 1924, Berlin

11) Karl-Josef Kuschel, Jesus im Spiegel der Weltliteratur. 1999. Düsseldorf. s. 15.

12) Günther GrassBlechtrommel, 1924, Berlin.

13) Nikos Kazancakis, Einsam e Freiheit. Biographieaus Briefen und Aufzeichnungen des Dichters. Yay: E.N., Kassel. 1968 Frankfurt

14) MaxFrish, Tagebuch 1946-1949, Frankfurt, 1958.

15) Karl-Josef Kuschel, Jesus im Spiegel der Weltliteratur, 1999. Düsseldorf. s. 22ff. s. 17ff.

16) Jorge Luis Borges, El Evangelio segun Marcos. Obras Completas Buenos Aires. 1974. s. 1068-1072.

17) A.g.e.854-890.

18) Estelita Canto, Borges Centraliz. Madrid 1989.

19) Burca33 yılında çarmıha gerilen İsa'ya gönderme yapılmaktadır.

20) Jorge Luis Borges, Obras Completas. Buenos Aires.1974. Band. IX. s. 11

21) A.g.e. s. 12.

22) A.g.e. s. 13.

23) A.g.e. s. 57.

24) J.L. Borges, Die Letzte Reise des Odysseus. Essay 1980-1982. 1982. Viena. s. 99-112.

25) J. Alaraki, Critical Essay on Jorge Luis Borges. 1987, Boston

J. Alaraki, Borges and the Kabbalah: Another Essay on his Fiction and Poetry, 1988. Cambridge.

E. Aizenberg, The Aleph We avert: Biblical, Kabbalistic and Judaic Elements in Borges. 1984, Maryland.

26) J.L. Borges, Die Letzte Reise des Odysseus. Essay 1980-1982. 1982, Viena. s. 57.

cehaletin bitirdiği yaşamlar

nena çalidis

Gazetecilik okuduğum ilk yıllarda Mehmet Faraç'ın 'Töre Kiskacı'nda Kadın' kitabı elime geçmişti. Frat Nehri'nde üç çocuğuyla intihar eden Cemile'nin, töreden kaçarken sinemaya sığınan Hafize'nin, domdom kurşunuyla öldürülen Hacer'in yaşamlarını okuduğumda dehşete düşmüştüm. Bir türlü aklım almıyordu, nasıl bir kız babası ya da küçük kadeşi tarafından öldürülebiliyordu. Baba hiç mi acımıyordu kızına, erkek kardeş hiç mi sevmiyordu ablasını. Nasıl olur, nasıl aile bağları var bu insanların. Aynı gazetede çalışma ve kitap üzerine söyleşi yapma imkanı bulduğumda Mehmet Faraç'a sorduğum ilk soru şu olmuştu; 21. yüzyılda hâlâ Türkiye'de kızlar asık oldukları ya da sinemaya gittikleri için öldürülecek mi?

Faraç'ın cevabı şöyle olmuştu: "Türkiye 25. yüzyıla da girse, o bölgede cehalet yok edilmediği ve feodalite de etkisini sürdürdüğü sürece bu olaylar devam edecek. Toplumun, özellikle de kadının eğitimi için devletin yoğun müdahalesi gerekiyor. Kadınlar cahil bırakıldıkları için törenin bıçağı boyunlarına geldiğinde seslerini çıkarmıyorlar."

Ne kadar doğru söylemiş. Adana'da Nilüfer, Diyarbakır'da Kadriye, Mardin'de Şemse, Çorum'da Esra ve son olarak İstanbul'un göbeğindeki Güldünya öldürüldü. Neydi bu pırl pırl kızların günahı. Hiç... Kimi akrabası tarafından tecavüze uğradı, kimi ise sadece sevdiği adamla birlikte oldu. Ve tecavüzün de sevginin de bedeli Aile Meclisi'nin aldığı 'Namus temizleme' kararıyla her zaman ki gibi kadına kesildi.

Her birinin kendine göre bir hikayesi vardır tıpkı kaderlerini belirleyen ölümleri gibi. Kimi traktörden atılır, kimi hoyratça bıçaklanır, kimi de Şemse gibi linç edilir. Namus adına katledilen kadınlar bilinmeyen bir yere gömülürler, Çünkü kızlarını hatırlamak aileye ne de olsa utanç verir. Mezar taşları siyaha boyanır çünkü beyaz mermer safıgi masumluluğu ifade eder, oysa o kızlar beyaz bir mezar taşı haklemeyecek kadar çok büyük suç işlemişlerdir, daha doğrusu lekelenmişlerdir Aile Meclisi'ne göre.

Ve Aile Meclisi'nin kuralları doğrultusunda 'Namusu' temizlenen evin damına beyaz bayrak asılır. Ya da duvarı kireçle boyanır. Kısaca hane aklanmıştır artık.

2002 yılında evlilik dışı bir çocuk doğurmasının ardından şeriat mahkemesi tarafından suçlu bulunmuştu Amina Lawal. 1999'dan beri Nijerya'nın kuzeyinde birçok eyalette yürürlükte olan yeni Şeriat Ceza Yasaları uyarınca Katsina eyaleti Şeriat Mahkemesi'nde zina suçu ile yargılanmaya başladı.

Kanıt olarak Amina'nın bebeği gösterildi. Şeriat mahkemesinde bu suçun cezası taşlanarak öldürülmedir (recm). Amina Lawal'ın temiz davası bu son duruşmaya kadar devamlı erteleniyordu.

Bugünlerde bir elektronik posta dolaşiyor internette; Amina'nın recm cezası onaylanmış, Genç kadına iki ay zaman verilmiş bebeğiyle vedalaşması için. Daha sonra boynuna kadar toprağa gömülüp taşlanarak öldürülecek. Bir süre önce düzenlenen benzeri bir kampanya ile Safiyya kurtarılmıştı, çünkü Amnesty International imzalar sayesinde Nijerya hükümetine baskı yapmıştı.

Şimdi ise aynı kampanya Amina için yapılıyor. www.amnistiaporsafiya.org adresine girmek belki de Amina'nın bebeğine, bir daha hiç ayrılmamak üzere kavuşmasına ve şeriat kanunlarıyla yönetilen ülkelerin bundan sonraki kararlarını daha düşünerek vermeleri için bir katkı olabilir.

Nijerya'da Amina, Türkiye'de Güldünya... Öldürülme nedenleri ne kadar farklı olsada öзде yatan tek neden, gelişmemişliğin getirdiği cahillik.

Bremen'de aşk daha bir aşk

Yıl 1995, Bremen'de sonbahar. Mızıkacılar susalı hesaplanamaz zamanlar geçmiş. Bir öğrenci yurdunun geniş mutfağında Halil ile oturuyoruz. Yurdun bu katında dört oda ve herkesin ortak kullandığı bir mutfak var. Ve herkesin kapısı kilitlenebilir bir odası. Bir ara mutfaka Anja geliyor ve bulaşıkları yıkıyor. Sadece kendine ait olanları değil, hepsini. Üç yıldır gelip gittiği bu mutfakta bana selam hiç vermemiş olan bir kızın bunu yapması beni şaşırtmıştı. Nesi var bunun," dedim Halil'e, Almanya'da bir yabancı olmanın tek avantajı Türkçe sayesinde kaş göz işaret yapmaktan kurtulmaktır. Çünkü Almanlar Türkçe bilmez. "Sevgilisinden ayrıldı," dedi Halil. Uzun favorileri olan Yunanlı bir sevgilisi vardı Anja'nın. Yüzü olağanüstü güzeldi, Doğu Berlin'den, Sosyalizmin yıkılan surlarının ardından geliyordu ve hâlâ Sosyalizme inanıyordu. Annesi Orta Amerika Kızılderilileri'ndendi. Babası ise son derece Alman.

Anja tekrar odasına döndü. Biz de nefis bir menemen yapıp masaya oturduk. "Şunu çağırana, balko açtır," dedim Halil'e. Yine de biraz sonra Anja'nın gelip masaya oturması ve bizimle birlikte menemen yemesine şaşırın ben oldum. İlk kez de olsa aynı masaya oturmuştuk, ama kızın hala suratına bakmaya niyeti yoktu. Anja bızı hızlı yemeğini yapıp teşekkür etti ve hazırlanması gerektiğini söyleyerek tekrar odasına döndü. "Neye hazırlanıyor?" diye sordum Halil'e. "Memleketine gidiyor," dedi Halil. "Berlin'e mi? Ne kadar kalacak?" "Bilmem. Üç hafta herhalde." Yemeği bitirip masayı temizledik. Sonra Halil kahve yaptı. Almanlar başka seveye mecbur değillerse filtre kahve içer. Biz de böyle yaptık. Kahvelerimiz içeren Anja elinde sırt çantasıyla odasından çıktı ve saate bakıp, "Sizlerle bir kahve içebilirim," dedi. İkinci kez aynı masaya oturduk. Ancak kızın bana aldırışı yoktu. Bu alışılmadık durum emirlerini bozmuştu. Anja kahvesini bitirip kalkarken ona üç hafta beni düşünmesini sağlayacak bir şey söylemek istedim. Sırt çantasını sırtına geçirmeye çalışıyordu. "Neyle gidiyorsun?" diye sordum. "Trenle," dedi şaşırarak. Bu, üç yıl içinde aramızda geçen ilk konuşmaydı. "Trende dikkatli ol," dedim. "Anlamadım, neden?" dedi şaşkınlıkla yüzüne bakarak. "Trenin sarsıntılı yüzünden... İnsan acıyıp tahrik olur," dedim, "sağa sola saldırmayın." "Dakke," dedi yine yüzüne bakmadan, Halil'e vedalaştı, tam kapıdan çıkarken döngü bana baktı. Onun o şaşkın ve küçümsen bakışı aşkın doğuşu anı oldu.

Üç hafta sonra geldiğinde Halil ile mutfakta oturmuş, odasına yapacağımız değişiklikleri planlıyorduk. Anja büyük sırt çantasıyla girip doğrudan odasına gitti. Sonra üzerine rahat bir şeyler giyip mutfaka geldi. Elinde bir poşet vardı. Bize bir "Hi" deyip buzdolabına yöneldi. Poşetkileri buzdolabına yerleştirmeye başladı. Demek ki Almanların da memleketlerinden getireceği şeyler vardı. Biz Halil ile oda planlarına daldık. Bir süre sonra Anja gelip yanımıza oturdu. Elindeki küçük kavanozda tuhaf bir şey vardı. Kaşığı doldurup bana uzattı, "Tadını baktırmak ister misin?" dedi. "Ne bu?"

diye sordum. "Reçel," dedi, "Ben yaptım." Artık tadına bakmamak olmazdı. Reçel çok güzeldi. Ne reçeli olduğunu anladık, ama anlamadım. Yine de kavanozu bitirdik. "Biz Halil'in odasını boyayacağız yarın, halıyı da yenileyeceğiz," di-yerek planlarımızı anlattım reçele karşılık olarak. "Ben de odamdaki halıyı değiştirmek istiyorum, hali almaya ben de gelelim," dedi.

Halıyı beraber aldık. Önce Halil'in odasını boyadık. Eski halıyı çıkarıp attık. Halil yemek hazırlarken ben de kendi halısını döşemeye çalışan Anja'ya yardım ettim. Anja çok sıcak bir kızmış meğer. Oysa Almanlar pek öyle değildiler. Herhalde Sosyalizmin etkisi, diye düşündüm, kız ne de olsa Doğu Almanya'da yetişmiş. Hatta Doğu Almanya'yı matematik olimpiyatlarında temsil etmiş. Zeki de bir kız anlaşılan. Ben kader şeyi aynı anda bulmak zordur. Zeki, güzel, Alman, sıcak, paylaşıcı ve üstelik Kızılderililer kanı var...

Yemek uzun sürdü. Halil'in halıyı ertesi güne bıraktık. Zaten çok yorgunduk, hatta hemen uyusak iyi olacaktı. "Sen nerede yatıyorsun?" diye sordu Anja. "Halil'in odasında bir yer yatağı var, orada yatıyorum," dedim. "Halil'in odası çok nemli, boya daha kurumamıştır, üstelik yerdeki halıyı da at-tınız, istersen yatağı benim odaya taşıyıp orada yat, yoksa hasta olursun," dedi. Üstelik de misafirperver!

Yatağı taşıdık. İşçi kapatıp yataklarımıza yattık. Onun tek kişilik bir yatağı vardı. Ben yereydim. Karanlık sürekli bir şeyler anlatıyordu Anja. Ben de işte Anadolu'dan falan bahsediyordum. Fakat yaman bir ikilem içimi kemiriyordu. Şimdi bu kız beni odasına acaba sırf uluslararası şefkat duygularıyla mı çağırıyordu? Eğer böyleyse, "Hadi ikimiz de aynı yataktaki yatalım," türünden bir eylemde bulunmak öksüzlük olurdu. Kız hasta olamayalım diye bize odasını açsın, bizim de bu durumu fırsat bilip üzerine atlayalım? Hayırlı Bir Anadolu delikanlısına yakışmaz. Diğer taraftan kız bütün bunları şefkat duygularıyla yapmamış da olabilir. Sonuçta o bir Alman. Ya başka beklentileri varsa? Ya bu beklentiler benim beklentilerimin aynısıysa? O zaman da, eğer hiçbir şey yapmadan uyursam sabah kahvaltıda kendimi bir başka anlamda öksüz hissetmez miydim? Bu ikilemi çözmeden uyumam imkansızdı. Bir şey bulmalıydım.

Anja'nın bir an susmasını fırsat bilerek konuyu Alman-Türk, Siz-Biz meselesine getirdim. Normalde bunları onlar yapar. Bazen de yapmazlar, o zaman da kendini daha kötü hisseder insan. "Siz hiç misafirperver değilsiniz," dedim. "Niyeymiş o?" "Baksana," dedim, "senin misafirahim, beni yerde, odaklı en kötü yataktaki yatırıyorsun, üstelik yatağı-mı da kendim getirdim. Sense rahat yatağından, on ne güzel, hem de benden yüksekte." "Ee, bizde böyle," dedi Anja. Oda karanlık olduğu için yüzünü göremiyordum, ama sesinde derin bir umursamazlık vardı sanki. "Biz misafirimize en iyi yatağı veriz, gerekirse kendimiz yerde yatacaz," diye devam ettirdi. "Biz öyle değiliz, kusura bakma," dedi Anja. "Peki," dedim, "ama sen buranın ne kadar rahatsız olduğun-u biliyorsun. Hadi gel beş dakikalığına yatakları değiştirim, de anla neler çekiyorum burada." Anja bir süre sustu. Sonra kalktı, "Ben tuvalete gidiyorum," ben gelene kadar yatağımda yatabilirsin, ama gelince kalkacaksın, tamam mı?" Tamam, 502.

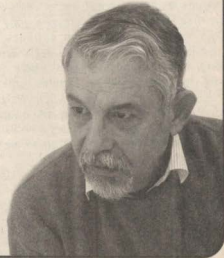
Anja'nın yatağına yattım. Sandığımdan daha sıcaktı. Bir süre sonra döndü Anja. "Hadi bakalım," dedi, "geç yerine." "Yok," dedim, "benim orada neler çektiğimi anlamam için bu kadar karanlık yatağına yatacağım." Anja sesi-

ni çıkarmadı. Usulca benim yerdeki yatağa yattı. Aslında kendi yatağında direnmesini ummuştum, ama olmadı. Yine de küçük bir zafer kazanmanın keyfi içinde yüzümü duvara döndüm. "Beş dakika doldu," dedi Anja. "Emin misin?" dedim. "Eminim, hadi kalk yerimden," dedi. "Bence bu yatağa ikimiz de sığarız, böylece hem senin vicdanın rahatlar hem de benim sırtım." Bir süre sustu. O sustuğu gece daha bir derinleşiyordu sanki. Üstelik bu suskunluğunun ne kadar süreceği belli değildi. Gece boyu, hatta hayat boyu sürebilirdi. Oysa bu çözümün işe yarayacağından neredeyse emindim. Neyse ki tam umutsuzluk içinde kendimi geçmişin karanlık kuyularına atmak üzereyken "Battaniye meselesi ne olacak?" dedi Anja. "Bilmem, benim battaniyem var, istersen sen yerdekini al gel. Ama bu battaniye yeterince büyük," dedim. "Haklısın," dedi Anja, "ama ben duvar tarafında yatarım." "Buyur geç," dedim, "yatak senin, istediğin yerde yat." Anja üzerimden geçerek duvar tarafına yattı. Doksan santimlik yatakta birbirimize dokunmamayı başardık. Benim vücudumun yanısı dışarıydı. Zaman geçmiyordu. Anlatılacak şeyler de birden bitmişti sanki. Bu şekilde uyumak imkansızdı. Aynı yatağa yatmakla bir adım bile ilerlemiş olmuyorduk. Sorun bütün şiddetiyle devam ediyordu. Ama artık ben yapacağımı yapmıştım. Sanırım o da bunu anlamıştı. Artık sıra ondaydı. Bilmiyorum, belki de değildi. "Ee, misafirlerinize sarılır mısınız?" diye sordu Anja beklenmedik bir anda, "yoksa böyle mesafeli mi yatarsınız?" "Sarılırız," dedim. "İyi ben de sarılayım o zaman," dedi ve yavaşça sokuldu. Önce birkaç böyle durduk, sonra onu öptüm. Anja beni durdurdu ve, "Gerçi şimdi hoş bir gece geçirebiliriz, ama sabah kalkıp da hadi eyvallah deyip gideceksen bu iş olmaz, üstelik seni biraz tanımak isterim," dedi. "Sen ne zaman istersen," dedim. "Benim için hiç fark etmez, istersen üç yıl bu şekilde uyuyabiliriz, yeter ki sen karar verdiğinde ben burada olayım," dedim. Yüzünü okşadım, birbirimize iyice sokulduk ve sadece uyuduk.

ÖLÜMSÜZLÜĞÜN ÜLKESİ ÖMÜR CANDAŞ

"...Korkulu günler bunlar.
Kimse tek ısıklık yakmıyor.
Bu gidişle, gemilerin ışıkları
görününceye kadar da
yakacakları yok...
Gemileri bekliyoruz..."

CADAŞ

Enver demirbağ saklı anadolu efsanesi

Harput- Elazığ yöresi kültürüne dört ciltlik "**Harput Yollarında**" kitabını armağan bırakmış olan **İshak Sunguroğlu**, 1961'de basılan üçüncü ciltte gelmiş geçmiş ses sanatçılarını sayıp döktükten sonra ellinci ve sonuncu sıradaki sanatçıyı şöyle tanıtır: "**Elazığ'da bu yılın şes kahramanı olarak yetişen bir gencimiz daha vardır ki, sesi cidden çok gür ve gür olduğu kadar da tesirlidir. İsmi Enver olan bu genç, Palulu rahmetli Rüşti beyin oğlu, muhterem dostumuz Ali beyin de yeğenidir. Sesinin güzel olmasıyla beraber, kabiliyetli ve aynı zamanda müziğe çok meraklıdır. Ümit ve temenni ederim ki, Hafız Osman üstadımızın usûllerine nüfuz eder ve lisanını da düzeltirse Harput ve dolaylarının yegâne ses sanatkârı olabilir.**" Bu satırların yazılmasının üstünden kırk yıldan fazla zaman geçti. **Enver Demirbağ**, bugün yetmişli yaşların eşiğinde ve geçirdiği rahatsızlık sonucu sanatını artık icra edemez durumda. Ancak, kırk yıldır "**Harput müziği**" denildiğinde ilk aklı gelen ad, onun adı. Doldurduğu yirmiyi aşkın kırkbeş devirlik plağın kayıtları ve sayısız kaset hâlâ elden ele dolaşiyor, hâlâ ilgiyle dinleniyor.

Harput, kuruluşu Urartu öncesine dayanan, kimi beyliklere merkezlik yapmış, Osmanlı döneminde çok kültürlü yapısıyla öne çıkmış, 20. yüzyıl başlarında önemini yitirerek yerini ovada gelişen Elazığ'a bırakmış bir şehir. Harput ve

onun kültürel geleneklerini sürdüren Elazığ, Anadolu'nun ortasında kendisine özgü müzik yapısına ve yaşantısına sahip sayılı merkezlerden biri. Harput müziği, Anadolu halk müziği ile Divan müziğini kaynaştırmış, "**ince saz**" kullanımını yeğlemiş bir şehir müziği. Sözlü geleneğe dayandığı ve yeni kuşaklara "**meşk**" yoluyla aktardığı için, bu müziğin geçmiş çağlarını ne yazık ki bilemiyor, sadece ezgilerin yapısına bakarak, yılların ötesinden süzülüp geldiğini kestirebiliyoruz. Bu müziğin icracılarının adlarını da haliyle ancak basın yayın etkinliklerinin başladığı 19. yüzyıl sonlarından itibaren bilebiliyoruz. Sesleri ve yorumları hakkında bir fikir sahibi olabildiğimiz sanatçılar ise ancak Cumhuriyet sonrasında yetişenler. 1937 ve 1944 yılında yapılan derleme gezilerinde Elazığlı sanatçıların icraları da ilk kez kayıt ortamlarına geçirilebilmiştir.

Harput müziği, tarih boyuncu hafızlık geleneğinden gelen sanatçıların yanı sıra, sivil kaynaktan gelen sanatçılarda da yaşatılmıştır. Cumhuriyet döneminde Harput müziğinin son klasik üstadı sayılan ve birkaç tane de taş plağı bulunan **Hafız Osman Öge**'nin yanı sıra,

Mehmet Akar (Kore oğlu Mamo), **Sıtkı Demirci**, **Mustafa Süer** (Kevenkli Harfe) gibi adlar ilk kuşağı oluştururlar. Bu sanatçıların seslerine sadece derleme kayıtlarında ve özel kayıtlarda rastlayabiliyoruz. Nedendir bilinmez, taş plak döneminde Harput müziğini sürdüren sanatçılar pek etkin olamazlar. Kırkbeş devirlik plaklar döneminde ise **Enver Demirbağ** öne çıkar. Aynı dönemde **Paşa Demirbağ** ve **Kemal Yeniceci** de plaklar çıkarırlar. **İzzet Yetiş**, **Lokman Tasalı**, **Ahmet Tasalı**, **Faik Buz**, **Abbas Bakır** gibi adlar da bu dönemde adları duyulan diğer sanatçılardır. (*)

ENVER DEMİRBAĞ'IN UZUN YOLU

Enver Demirbağ, 1935 yılında Palu'da doğar. Gençlik yıllarında ağabeyi **Paşa Demirbağ** ile birlikte müziğe ilgi gösterirler. Bu ilgede, "**Sekratlı Ali Bey**" olarak tanınan **Ali Beyin** konağında kurulan müzik âlemlerinin etkisi büyüktür. Aynı illarda "**makara bant**" kullanan kayıt cihazları ortaya çıkmış, bu âlemler kayıtlara da geçmeye başlamıştır. **Demirbağ kardeşler**, daha

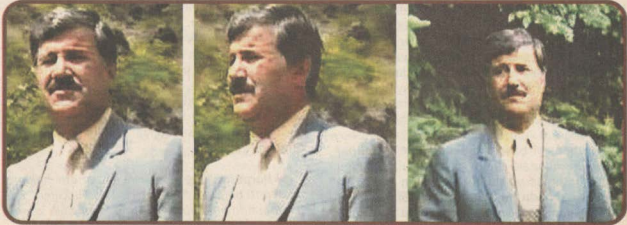
sonra Elazığ'da **Hafız Osman Öge**'nin, Harput müziğine büyük emeği geçen, "**Harput Âhengi**" kitabının yazarı **Avukat Fikret Memişoğlu**'nun meclislerine katılırlar.

Enver Demirbağ, aynı yıllarda ilk kırkbeşlik plaklarını da doldurmaya başlar. Ağırıklı olarak Harput'a özgü divanlar, mayalar, hoyratlar, türküler okur ama başka yörelere ve tarzlara ait ezgileri seslendirdiği de olur. Bunlar arasında "**Makber**" ve "**Siyah ebrûlerin duruben çatma**" gibi parçalar da vardır. Ancak, **Demirbağ**'ın ünü yöresel sınırları pek de aşamaz. Kuşakdaşı **Nuri Sesigüzel**'lerin, **Ahmet Sezgin**'lerin, **Selahattin Erorhan**'ların ün kazandıkları dönemde onu sadece "**bilenler bilir**", saklı bir Anadolu efsanesi olarak kalır.

Enver Demirbağ'ın ve öteki Harput müziği icracılarının fazla öne çıkamamasının kuşkusuz birçok nedeni var. Bunların arasında Harput müziğinin bağlama geleneğini öne çıkaran **Muzaffer Sansöz**en sistematizmasının dışına düşmesinin yanı sıra, gelişkin ve kulak isteyen bir düzeye sahip olmasının etkisi de var. Ayrıca Elazığlı sanatçıların içe dönüklüğü, yerel başarılarla yetinmeleri, ortak etkinlikler yapma konusunda isteksiz olmaları, kıskançlık ve rekabet gibi nedenlerin etkisi de olmuştur. Öte yandan, Harput'un eski işret geleneğini sürdüren sanatçıların "**Anadolu bohemisi**" denebilecek bir hayat tarzını seçmiş olmaları, günübirlik hayat içinde savrulmaları da bir başka etken. **Enver Demirbağ** da yörede el üstünde tutulan bir sanatçı olunca bütün bu etkenlerden irak kalamamış, müzik eksenli bir hayat sürdürmekle birlikte, zaman zaman Elazığ'da

değişik işler denemiş, ayrıca bir dönem Ankara'da kamu görevlisi olarak da çalışmıştır. Benim kendisiyle tanıştığım 1980'li yıllarda Elazığ'da bant kayıt stüdyosu çalıştırmayı deniyordu. O yıllarda **Enver Demirbağ**'ın özel toplantılarda, âlemlerde kayıtlara geçirilmiş ses icraları, en kestirme deyişle kapının elinde kalıyordu. Elazığ, özellikle kaset bantlar döneminde bütün Anadolu'ya dağıtım yapan bir merkez halindeydi. Bu yıllar içinde **Enver Demirbağ**'ın sayısız kaseti üretilmiştir. Ne yazık ki, telif haklarındaki düzenlemelerin yetersiz olduğu o dönemin şartları gereği, sanatçı bunlardan çoğu kez emeğinin karşılığını alamamıştır. **Demirbağ**'ın kasetleri, üzerlerine günün modası elektronik sesler ve yeni eşlik çalgıları eklenerek hâlâ çoğaltılmakta. Öyle ki, kendisi de Harput müziği ikliminden gelen **Erkan Oğur**, dinlettiğim bu tip bir parçada caz motifleri bile saptadı.

Bir yandan klasik Türk müziğinin en seçkin örnekleriyle yarışabilecek düzeyde ve nitelikte "**divan**"lar, "**ibrahimiye**"ler, "**gazel**"ler, "**müstezad**"lar, "**tatyan**"lar ortaya koyan, öte yandan mayaları, hoyratları ve türkülerıyla halk müziğinin seçkin örneklerini veren Harput müziğinin icrası, kestirileceği üzere özel bir ustalık gerektirir. Geçmiş zamanlarda, her makâmın, formun ve tarzın ayrı sanatçılar tarafından icrâ edilebildiği rivayet olarak günümüze ulaşmıştır. Bütün makamları ve formları icrâ edebilen sanatçı sayısı ise azdır ve **Hafız Osman Öge** bunun son örneği olarak gösterilir. Ondan sonra gelen sanatçılar arasında bütün ezgisel formları aynı ustalıkla seslendirebilen başlıca sanatçı ise **Enver**

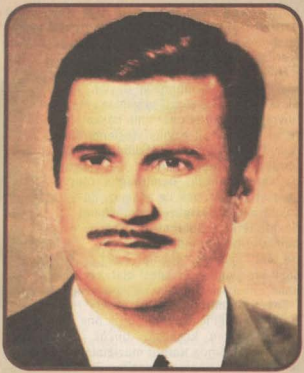

Demirbağ olmuştur. Harput müziğinde, ses ren-
gi onunkinden belki daha fazla öne çıkan sanat-
çılar görülmüştür, ancak hiçbiri **Enver Demirbağ**
kadar makamlara, formlara ve üsüle egemen de-
ğildir. **Enver Demirbağ**, bütün bu özellikleri ne-
deniyle hem halk arasında çok tutulmuş, hem
radyo ve televizyonlarda Harput müziği söz ko-
nusu olduğunda ilk akla gelen sanatçı olmuş,
çok sayıda ezgiyi de repertuara kazandırmıştır.

UNUTULMAZ YORUMLAR

Enver Demirbağ'ın kırkbeşlik plakları arasında
'divan' formundaki iki parça özellikle dikkati çe-
ker. Birincisi, **Rifat Dede**'nin "**Ben şehid-i bade-
yem dostlar, demim yâd eyleyin**" diye başlayan
gazelini, diğeri **Rasih**'in "**Süzme çeşmim gelme-
sün müjgân müjân üstüne**" sözleriyle başlayan
gazelini güfte olarak kullanır. Harput'ta, diğer
Dicle-Fırat havzası şehirlerinde olduğu gibi, asıl
olarak **Fuzûli**'nin çok büyük bir etkisi vardır. **En-
ver Demirbağ** da, diğer makamlarda okuduğu
'gazel'lerde daha çok onun şiirlerini yeğler. Hat-
ta bu amaçla "**Fuzûli Divanı**"nı da edinmiştir.
Sözgelimi, **Fuzûli**'nin "**Merhem koyup onarma
sinemde kanlu dağ**" sözleriyle başlayan gazeli,
ibrahimiye makamı içinde okunduğu için kısaca
'**İbrahimiye**' ya da "**Harput İbrahimiyesi**" diye
anılan formun en çok tercih edilen güftesi olur.
İbrahimiyenin bilinen en iyi okuyucusu olan **En-
ver Demirbağ**, hüseyinî, uşşak, bayatî gibi ma-
kamlarda okuduğu gazellerde de **Fuzûli** ağırlıklı
güfteler seçer. Formu da '**müstezad**' olarak ad-
landırılan ezgi ise haliyle müstezadları güfte
olarak kullanır. Hemen belirtelim, bu gazelleri,
İstanbul müziğindeki '**Allah**' terennümü gazel-
lerle karıştırmamak gerekir; bunlar daha çok
bestecisi unutulmuş ağır şarkılardır.

Enver Demirbağ, Harput müziğinin klasik ve
ağır formlarının yanı sıra, yine onlar gibi dört
perde üstünden okunan, güftesi koşma dörtlük-
leri olan mayaları ve güftesi maniler olan hoy-
ratları da ustalıkla seslendirir. Harput müziğinde
mayanın bir de '**cılgalı maya**' denilen daha ağır
bir türü vardır ve **Enver Demirbağ**, bu cılgalı ma-
yanın da bilinen en iyi yorumcusudur. Özellikle
Urfa - Kerkük - Harput üçgeninde yayılım kazan-
mış bir form olan hoyratlar ise makamsal çeşit-
liliğe daha fazla sahiptir. Harput hoyratlarının
sayısı ona yakındır ve **Enver Demirbağ** bu hoy-
ratların hepsini başarıyla seslendirir. **Demirbağ**,
'**türkü**' formundaki birçok parçada da ustalığını
sergiler. Bunlar arasında "**Mendilim işle yolla**"
"**Dağlar dağımdır benim**" "**Dersim dört dağ için-**
de" "**O yanı pembe**" "**Aş yedim dilim yandı**"

"**Gel benim gelin yarım**" "**Yüksek minarede
kandiller yanar**" "**Görmedim alemde bir benze-
rin ey güzel**", unutulmaz yorumlarından bir ka-
çı.

Bu yıl içinde **Kalan Müzik** arşiv serisinde çıka-
cak olan ve iki CD'den oluşan **Enver Demirbağ**
albümünü hazırlarken hayli zorlandım. Seslen-
dirdiği ezgiler arasında tercih yapmakta güçlük
çektığım gibi, seçtiğim ezgilerin hangi icracısını
tercih edeceğim konusunda da güçlük çektim.
Ezgilerin çoğunun stüdyo ortamında değil, yöre
müziğinin doğal icra ortamına uygun biçimde,
bazen özel toplantılarda, bazen '**spontane**' ge-
lişmiş âlemlerde, bazen düğünlerde, bazen ilkel
şartlarla çalışan özel bant kayıt stüdyolarında
kayıt altına alınmış olması, işi zorlaştıran bir
başka etken oldu. Haliyle elektronik işlemlere
uğramamış otantik kayıtları esas aldık ve **Enver
Demirbağ**'ın 1961'den günümüze, kırkbeşlik
plaklarla başlayıp radyo kayıtlarıyla, özel kaset
bantlarla, CD'lerle süren icrâ serüveninden en
karakteristik örneklerle yer vermeye çalıştık.

Halen **Elazığ**'da zor şartlar altında hayatını
sürdüren değerli sanatçıya sağlıklı ve uzun bir
ömür diliyorum.

(*) **Harput - Elazığ müziği ve icra ortamı hakkın-**
da ayrıntı bilgileri, "Harput - Elazığ Türküleri" ad-
lı kitabımda bulabilirsiniz. (Pan Yayıncılık, 2000).

FUAR ALANINDA İKİ KİTAP KAYBOLDU

İzmir Kitap Fuarı, bu yıl yeni binasında hizmet vermeye çalıştı. Bazı sorunlar olmadı değil. Yeni binanın havalandırması tam çalışmadı. İçerisi bazı günler saunayı aratmadı desem abartmış sayılmam.

Söyleşilere çekiş sesleri eşlik etti. Gürültüler arasında olsa da söyleşilerin çoğu dinlenmeye değirdi. **Atilla İlhan** yıllar sonra ilk kez İzmir'deydi. İlgili görecektiniz.

Çocuk Edebiyatı söyleşilerinde tek boş sandalye kalmıyordu. Ben de söyleşiye katıldım. Salonun ilk kez bu denli dolu olduğuna tanık oldum. Çok sevindik. Söyleşinin sonlarına doğru insanlar akın akın geliyor. Dayanamadım. "Çok şeyler kaçırdınız" demek zorunda kaldım. Söyleşi bitti, izleyiciler yerlerinden kılmıdamlıyordu. Konuşmacı arkadaşlarla sevinyoruz. İzleyici konuklar tepkisi. "Alkışlar, yine istiyoruz konuşun" der. Demediler. Durum anlaşıldı. Bizden sonra medyanın, televizyonun çok sevilen siması **Ayşenur Yazıcı'nın** konuşması varmış. Bizim konuşmamıza da onun hayranları yer kapmış.

Buna benzer olayı **Atilla İlhan**'ın konuşmasında da yaşadık. **Atilla İlhan**'ın konuşmasından önce çocuk edebiyatı söyleşi vardı. Salonda iğne atsanız yere düşmezdi. Bir sonraki söyleşi için yer kapmaya gelmişti yurdum insanı.

Fuarın en ilginç anonsu hepimizi güldürdü. "Fuaralanında iki kitap kaybolmuştur, bulanların dansmaya getirmesi..." Kitap fuarında yapılan bu anons bellekleri kazındı.

Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağa birkaç kez rastladım. Kitabı, kültüre, sanata sevdalı güzel bir insandır. **CHP İl Başkanı Alaattin Yüksel** yine fuaradaydı. Sık sık ziyaret etti. Oturup söyleştik sevgili **Alaattin Yüksel**'le. Büyük Şehir Belediyesi'nin katkılarıyla açılan fuar **Ahmet Pirştina**'sız düşünemeyiz. Nerede sanat, kültür, eğitimle ilgili etkinlik olsa **Sevgili Priştina** oradadır. Sevilmesinin, çok sevilmesinin altında yatan neden de halkla birlikte olmasıdır.

Alman dostum **Johannes Wasmer**, Almanya'dan kalkıp fuara geldi. Yıllardır sadece kitap fuarı için İzmir'e gelen **Johannes**'i yazarlar ve yayıncılar da tanıyor. Onbeş yıl İzmir'de çalıştı. Döndü Almanya'ya. Beş yıldır TÜYAP Fuarlarını aksatmadan İzmir'e geliyor. Kitaplar alıyor, söyleşilere katılıyor.

Geceleri İzmir'de gidilecek yer çok. Günün yorgunluğu Al-sancak'ta Gazi Kadınlar Sokağı'nda atılıyordu. Buradaki **NEYZEN** buluşma noktası oluyordu.

ESKİŞEHİR KAÇAMAĞI

Bu Yayınları ve Osmangazi Üniversitesi'nin davetlisi olarak Eskişehir'deydik. Söyleşilere katıldık. İmza günlerinde okuyucularla birlikte olduk. Üniversite kente çok şeyler katmış. Üniversitenin öğretim üyeleri candan, sanat sevdalısı kişilerdi. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı **Prof. Halil Buttannı**, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölüm Başkanı **Doç. Dr. Ali Gültekin**'e teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Eskişehir Sanat Derneği çırpınıyor bir şeyler yapmak için. Gençleri sanatta iç içe yapmak için didiniyor. Yarışmalar düzenliyor, öykü, şiir günleriyle öğrencilere, gençlere öncülük yapıyor. Düzenli olarak dergi çıkarıyorlar. Dernek, üniversite ve öğretim üyeleriyle işbirliği de yapıyor. Eskişehir'de kaldığımız sürede ilgisini esirgemeyen **Elif Kitabevi** sahibi **Emre Ayhan** çok yoruldu. Konukseverliğini gösterdi bizlere. Etkinlik böyle olur dedirtti bizlere.

Bu **Yayinevi**'nin **Fantastik Öykü Yarışması** ödülleri Üniversitesi'de düzenlenen törenle verildi. **Hande Barutcuoğlu, Ayşe Çekirge Yamaç, Esra Avdören, Zeynep Temuroğlu, Mehmet Erdoğan**'ın yapıtları ödül kazandı.

LEMAN YAZAR ÇİZERLERİ FUARDAYDI

Leman Dergisi'nin tüm yazar çizimleri fuara ayrı bir renk getirdiler. İlgiliye karşılanan yazar ve çizimler okuyucularla buluşmanın mutluluğunu yaşadılar. Karikatürler çizildi, yazılar yazıldı, günün anısına imzalar atıldı. Fotoğraflar çekildi. Muhteşem kalabalıklar sevginin tablosunu oluşturdu.

GELENEKSEL SARMA GÜNLERİ

Beşinci geleneksel **Sevil Hanım** sarma günü TÜYAP zamanı yapıldı. Beş yıldan beri sürekli yapılıyor. **Sevil Altaş**, kitapçı **Ercan Günaydın**'ın kayınvalidesi, emekli öğretmen. Ege kültürünü çok iyi biliyor. TÜYAP zamanı yazarlar, şairler **Ercan**'ın evinde ağırlanıyor. O gece, günün yemeği yaprak sarmadır. Ege'nin tüm otları masadadır. Adını bildiğimiz bilmediğimiz onlarca ot, **Sevil Hanım**'ın elinde bir başka lezzette sunuluyor. TÜYAP görevlileri de davetlidir. **Şükran Kurdakul, Habib Bektaş, Şükrü Erbaş, Sevgi Özil, Yekta Köpür, Turhan Günay, Semih Poray, Cihan Demirci, Salim Çetin** benim yıllardır anımsadığım adlar.

FIRSATI KAÇIRMADILAR

Adnan Özer ve **Aslan Özdemir**'i karşılarında bulan İzmirli gençler fırsatı kaçırmadılar. Gün boyunca sorularla sevgi ve ilgilerini gösterdiler.

Konu **Kaçak Yayın**, şiir, edebiyattı. Okullarında çıkardıkları dergileri için röportaj yapanlar da çoğunluktaydı. Onlarca soruyu bıkmadan usanmadan yanıtladılar, yanıtladılar...

Robert

Kabile reisi dünya yazarı

Üvey oğlunu eğlendirmek için yazdığı "Define Adası"yla üne kavuştu Robert Louis Stevenson. Kimse ondan "Dr. Jekyll ve Mr. Hide" gibi bir psikolojik tahlil kitabı beklememişti. Ancak züppelikten ağırbaşlılığa uzanan edebiyat yolculuğunda O, istediği her şeyi yaşayarak zaten başarılı olmuştu...

Define Adası'nın
tahta bacaklı korsanı
Long John Silver

Louis Stevenson

"Bir ağacın dibinde uyumanın ve her gün güneşi yeni bir ufuktan doğarken görmenin" tadını aldı.

Boynuna bağladığı ipin ucundaki sandığın içinde hazine olduğunu, denizin dibine vardığında farkedene müntehir gibi, ben de "Define Adası"nı sıkıntılı bir çocukluk günümde keşfettim. Hikâyeyi anlatan ve Hispaniola adlı geminin kamarotluğuna soyunan Jim Hawkins, aynı geminin kaptanı Smollett, kana susamış kör korsan Pew ve Hispaniola'ya açıcı olarak giren, bir ayağı tahtadan hain korsan Long John Silver'ta birlikte maceradan maceraya koşarken, gizemli bir definenin peşinden gerçekleştirilen hikâyeyi İskoçyazar Robert Louis Stevenson'un üvey oğlunu eğlendirmek için yazdığını biliyordum. Stevenson, üvey oğlu Lloyd Osbourne ile oynarken hayali bir hazine haritası çizmiş, bu harita çocuğu çok ilgilendirdiği için hazinenin nerede olduğunu anlatmak üzere bu romanı yazmıştı. Belki de bilmediğim bu ilgi beni mutlu etmişti.

Dönemin bazı eleştirmenlerine göre çocukları eğlendirmek için yazılmış "Define Adası"nı (1883) ciddiyle okumaya çalışmak aptallıktı. Ama çocuklar için yazılan macera romanlarının çoğunluğu çöpe giderken Define Adası günümüze kadar gelmişti işte. Çünkü Stevenson, İngiliz romanının gücünü yitirdiği; zola taklıdır kuru, orta sınıf hayatını alelade bir şekilde ele alan kitapların okuru sıkıdığı bir dönemde yani kendisine ihtiyaç duyulan bir anda ortaya çıkmıştı. Büyük bir hayalgücüne sahip olan Stevenson, İngiliz romanına canlılık ve yeni boyutlar getirmişti.

Aslında onun başarısının altında bir çelişki yatıyordu. Stevenson, çok inançlı bir ailenin oğluydu. Fakat çocukluğunda

büyük etkisi olan sütannesi Allison ona boşıncılarla örülü hikâyeler anlatıyordu. Buna bir de, Stevenson'un sağlık koşulları nedeniyle (tüberkülozdu) sıcak Pasifik'te yaşamak zorunda kalışını eklemek lazım.

Dindar aileye fahişe gelin!

Usta yazar, 13 Kasım 1850'de Edinburg'da doğdu. Stevenson soyadı İskoçya'da o dönemde de ünlüydü. Stevensonlar İskoçya kıyıl ana limanlar inşa ederek haklı bir başarı yakalamışlardı. Baba Thomas, başında bulunduğu şirkette merkezi bir aydınlatma sistemi icat etmişti ve yaptığı limanları böyle aydınlatıyordu. Anne Margaret Balfour ise saygıdeğer Lewis Balfour'un ikinci kızıydı.

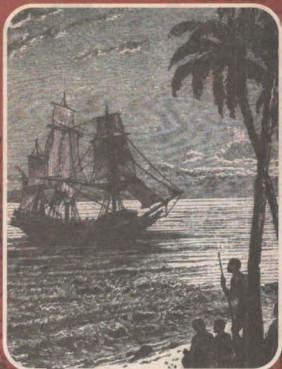
Genç annenin hassas bir sağlığı olduğu için Louis, daha sonra Cummy olarak adlandırılacağı ve "Çocukluğumun meleşti" diyeceği Alison Cunningham adlı sütannenin elerine teslim edildi. Cummy kendini cılız ve kolay hastalanan (küçük bir nezle bile hayatı tehlikeye düşüyordu Stevenson'da) bu çocuğa tamamen adadı. O, gerçek bir hikâye, şiir ve eski İskoç baladları hazinesiydi. Robert Louis işte bu atmosfer ve babasının macera kitaplarıyla dolu kütüphanesinde gelişti. Yavaş yavaş evcil yaşamın ve "Bir ağacın dibinde uyumanın ve her gün güneşi yeni bir ufuktan doğarken görmenin" tadını aldı.

1857'de Stevenson, Edinburg'da ilkokula başladı. Ama eğitimi, geçirdiği hastalıklar nedeniyle kesintiye uğruyordu. Hassas sağlığı ve dönemin disiplini ona iyi gelmiyordu, akciğerinden hastaydı ve İskoç iklimi ona zarar veriyordu. İşte bu yüzden daha 13 yaşında seyahat etme şansı buldu. 1862 - 63'te beş ay boyunca ailesiyle kıtayı gezdi: Almanya, Avusturya, İtalya, Fransa... Daha o günlerde yazar olmayı düşünüyordu Stevenson. 16 yaşında, babasının da yardımıyla 22 sayfalık bir kitap yayımladı: "Pentland'ın İsyanı."

Stevenson'un Define Adası'nda söz ettiği adanın uzun süre Karabiber'de olduğu sanıldı ama uzmanlar bunun Carmel Adası olduğunu düşünüyor.

THE
WORLD
IS
Hemispheres

ROBERT LOUIS STEVENSON
LIVED HERE IN AUTUMN 1868.
ERECTED
BY THE LITERARY SOCIETY
WICK, 1907.

Lâkin yazma tutkusu, ailesinin onun için uygun gördüğü mühendislik eğitimiyle örtüşmüyordu. Anne ve baba onun da gelecekte limanlar inşa etmesini istiyordu. **Stevenson** bu salvaları nihayet hukuk eğitimi görmeyi kabul ederek geçirdi. 1867 Ekimi'nde Edinburg Üniversitesi'ne kaydoldu **Stevenson**.

Ancak özellikle kuzeni Bob'un etkisiyle sefih bir hayat sürmeye başlamıştı. Sınıf yerine kızları ve limanlardaki depoları tercih ediyordu. **Stevenson**, 1868'de babasıyla birlikte İskoçya'nın kuzeydoğusuna seyahat etti. Babasının limanda yaptığı çalışmaları yok eden bir fırtınada o da vardı. 1870'de de babasının liman inşaatlarının bulunduğu Erraid ve Mull adalarına üç haftalık seyahatler yaptı. Edinburg'a döndüğünde bir fahişeye ilişkiyi vardı ve onunla evlenmek istiyordu. Bu, dindar aile için bir skandaldı. **Stevenson** tatlı sevgilisinden ayrılmak zorunda kaldı tabii.

Çok az bilinen ve yazılan bir gerçek de **Stevenson**'un kadınlara olduğu kadar bilime de meraklı oluşuydu. 1871'de hazırladığı "*kesintili ışığın yeni biçimi*" adlı makale Royal Society of Arts'da ona gümüş madalya getirdi. Bununla birlikte bilimsel çalışmaların çabuk bıraktı ve kendi zevklerini tatmin etmek için zamanını tamamen yazmaya ayırmaya başladı. Ertesi yıl, hukuk fakültesini bitiren 1875'te baroya kabul edilse de hiç avukatlık yapmadı **Stevenson**.

Bu üç yıllık arada agnostik (*bilinemezci*) olduğunu açıkladı, gelecekte yakın dostluk kuracağı sanat tarihi profesörü **Sidney Colvin**'le ve platonik bir şekilde aşık olacağı **Fanny Stiwel**'le tanıştı. (Stiwel 1903'te Colvin'le evlendi). **Stevenson**'un İngiliz edebiyat çevrelerine ve yazı dünyasının kaymak tabakasının bulunduğu seçkin Savile Club'e sokan da **Colvin**'di. Zengin arkadaş **Walter Simpson**'la yaptığı gemi seyahatleri de aynı döneme denk geldi. Pek çok kitap okudu ve Cornhill Magazine için yazılar yazdı. Gelecekteki yardımcısı ve arkadaş **William Henley**'le tanıştı. Kuzeni **Bob Stevenson**'u ziyaret etmek için Fransa'ya gitti. Nihayet 1876'da **Stevenson** baba evini terketti ve arkadaş **Henley**'i ziyaret için Londra'nın yolunu tuttu. Daha sonra Fransız nehirlerinde **Walter Simpson**'la birlikte kano yolculukları yaptı ve bu yolculukları "*Kanalar Üzerinde Seyahat ve Nehir*" adıyla yayımladı (1878).

Bu kez de eşek üzerinde seyahat

Londra'nın edebiyat ortamı ona başarı vadediyordu ama **Stevenson** o dönemde Paris'in bohem hayatını tercih etti. Kocasından ayrı olarak Paris'te yaşayan iki çocuğu **Fanny Osborne** adlı Amerikalı artistle tanışan yazarımız ona âşık oldu. Belki de bu heyecanla, satın aldığı bir mavnayı eğlence gemisi haline getirerek yine Fransız nehirleri üzerinde sefa sürdü. Bu arada, **Henley**'in dergisinde hikâyeleri ve ilk kitabı "*An Inland Voyage*", yayımlandı. Bu kitapta, 1876'da Fransa'nın kuzeyindeki kanallardan kanolya yaptığı gezintileri anlatıyordu. **Stevenson**'un seyahat merakı bitmiyordu. Bu kez de bir dişi eşekle Cevennes geçitlerinde uzun bir yolculuğa çıktı (1994'ten bu yana onun izlediği rotada turistik turlar düzenleniyor) ve bu seyahatteki izlenimlerini 1879 Haziranı'nda "*Travel with a Donkey in the Cevennes*" adıyla yayımladı.

Bu arada **Fanny Osbourne**, Paris'ten sıkılır Amerika'ya dönmüştü. 1879 Ağustos'u'nda onun bulmak için Kaliforniya'ya giden genç âşık, onun kocasından boşanmasını beklerken hemen hemen aç yaşadı ve nihayet zatürreye

yakalandı. Ama hastabakıcı şefkatini bulduğu **Fanny**'nin 1880'de boşanmasıyla, amacına da ulaşmış oldu.

Fanny ile ilişkilerinden ötürü ailesinin servetinden mahrum kalan **Stevenson** ailesini geçindirmek için dergilere yazılar yazmaya başladı. Ona asıl ünü kazandıracak kitabını yine bu aile sayesinde tasarladı. 1881 Eylülü'nde İskoçya'ya giden **Stevenson** üvey oğlu **Lloyd**'u yardımıyla Define Adası'nın haritasını ve ilk bölümlerini hazırladı.

1882 yılını Davos'ta geçiren **Stevenson**lar'ı daha sonra Londra ve tekrar İskoçya'da görüyoruz. Roman denebilecek ilk kitabını da aynı yıl yayımladı **Stevenson**: **Bir dizi hikâyeden oluşan "Yeni Binbir Gece Masalları."** 1883'te yayımlanan "*Define Adası*" ise büyük bir sansasyon yarattı.

Üç yıl sonra, **Stevenson**'un diğer etkili kitabı "*Dr. Jekyll ve Mr. Hide*" geldi. Bölünmüş bir kişiliğin psikolojik incelenmesi üzerinde duran bu kitabın fikri, **Stevenson**'a bir kâbus sırasında geldi. Kitapta, toplumda büyük itibar gören **Dr. Jekyll**'in kendisini iğrenç ve şeytani bir cüce haline getiren bir ilaç icat etmesini ve o zaman da kendisi ne **Mr. Hyde** adını vermesini anlatıyordu yazar. Aynı ilaç **Mr. Hyde**'i tekrar **Dr. Jekyll** yapmaktadır fakat **Mr. Hyde**, korkunç bir cinayet işler ve kendisini öteki benliğine dönüştüremez. Ondaki bölünmüş şahsiyet böylece anlaşılır. Kitap, **Stevenson**'un diğer kitaplarında nadiren görülen psikolojik incelik ve sezgi gücünü açığa vurur. Kitabın Türkçe'deki yeni baskısının geçen ay Arion Yayınları tarafından yapıldığını da hemen belirtelim.

Stevenson aynı yıl üçüncü önemli kitabı "*Kidnapped*"'ı da (Kaçırılan Çocuk) yayımladı. İskoçya'daki Jakobit başkaldırısıyla ilgili büyük bir macera kitabıydı bu...

Yamyam kabileyi yönetti

Stevenson, 1887 yılında 1818 doğumlu babası **Thomas** ölünce İngiltere'yi terkedip daha sıcak bölgelere gitme kararı aldı. Önce Ağustos ayında karısı ve üvey oğluyla Amerika'ya gitti. New York'taki Saranac Gölü kıyısına yerleştiler. Burada "*The Master of Ballantrae*"'yi yazmaya başladı. 1888'de ise yine ailesiyle birlikte Pasifik seyahatine çıktı. Vereme yakalanan **Stevenson** sağlığını geri getirecek bir yer arıyordu. Markiz Adaları, Tuamutu, Papeete ve Gilbert Adaları derken nihayet aradığı yeri buldu: Samoa Adası. "*The Master of Ballantrae*" yayımlandığında, **Stevenson** ikâmetgah adresi olarak Samoa'yı gösteriyordu. **Stevenson** bu dönemde üvey oğluyla işbirliği yaparak başka kitaplar da yayımladı. Mesela "*Yanlış Kutu*" (1899) hayret verici bir bilmece kitabıdır.

Çoğunlukla hasta olmasına rağmen **Stevenson**, büyük bir asi ve maceracıydı. Yaşadığı sefih hayatla Edinburg toplumunu şaşırtmakla kalmamış, Güney Pasifik adalarında yamyam kabile şeflerinin ziyafetlerine katılmış, hatta bir vahşi kabileyi yönetmişti. Belki de bu yüzden, romanlarında yerlileri savunmuştu hep.

1893'te Samoa'da sivil savaş başlayınca **Stevenson** Sidney'e hareket etti. 1894 başında "*The Ebb-Tide*" yayımlandı ve "*Weir of Hermiston*" adlı bir kitabı yazmaya koyuldu. O yıl Samoalı yerliler yazarın doğumgünü kutlamak için büyük bir şölen düzenlediler. Bu şölen 18 gün sonra, 3 Aralık'ta, **Stevenson** bir beyin kanaması sonucunda hayata gözlerini kapayıp Vaea Dağı'nın tepesine gömüldüğünde arkasında bitmemiş bir kitap ve roman sanatının taviz vermemeyi eleştirenleri **Henry James** ve **Joseph Conrad**'dan övgüler bırakmıştı...

Anadolu
Selçukluları'ndan
gelen 900
yıllık kütüphane
gelenegi olan
ülkümüzde
modern
kütüphaneler
ne kadar
işlevsel?
Kütüphaneler
dosyasını
açıyoruz.

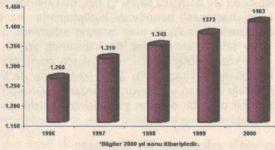
Kütüphaneye yolunuz düşer mi?

Bülent Karakaş

Rakamlar konuşuyor

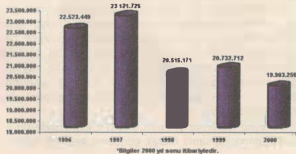
Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün Internet sitesinden edindiğimiz istatistiklere göre, yıl bazında kütüphane sayısında sürekli bir artış var. 1959 yılında 142 olan kütüphane sayısı 1996 yılında 1260, 2002'de ise 1436'ya ulaşıyor. Türkiye'de 1433 il ve ilçe halk, 65 gezici, 52 çocuk ve 14 yazma eserler kütüphanesi var. İstanbul'da ise bu rakam 48, bunların bazılarının da geçici ya da sürekli olarak kapalı olduğunu ekleyelim. Ancak bu rakamların yetersiz olduğu ortada, 200 bin aşan nüfusuyla Beşiktaş ilçesinde halk kütüphanesi yok örneğin. Varolan halk kütüphaneleri daha çok merkezi bölgelere toplanmış.

KÜTÜPHANE SAYISI

Artan kütüphane sayısı ile birlikte göze çarpan bir diğer olgu, kitap sayısında ki yükseliş. Son beş yılda bir yarıya yakın milyona yakın bir artış söz konusu. Buna rağmen kitap sayısının yetersizliği kütüphanelerin incelenmesiyle açığa çıkıyor. Raflardaki kitapların azlığı, yıpranmışlığı ve güncel eserlerin raflarda çok fazla yer almaması kütüphanelerin önemli sorunlarından birisi. 2003 yılında **Kültür ve Turizm Bakanlığı'na** ayrılan %2'lik payla bu sorunun ne kadar giderileceği meçhul. AB sürecindeki Türkiye'nin kütüphane rakamları, üye ülkelere nazaran fazlasıyla düşük. 100 bin kişiye düşen kütüphane sayısı Almanya'da 13,8, İngiltere'de 8,3, İspanya'da 13,2 iken Türkiye'de 2,8. AB ortalamasının 12,5 olduğunu hatırlatalım. Bunun yanında üye sayılarına bakarsak Almanya 8,7, İngiltere 12,4, İspanya 6,3 milyon iken 70 milyonluk nüfusuyla ülkemizdeki üye sayısı yalnızca 459 bin.

OKUYUCU SAYISI

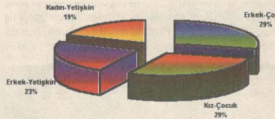
Kütüphane ve kitap sayısındaki artışa karşın, kütüphanelerin işlevselliğini anlamamızı sağlayacak okur sayısına baktığımızda ise istikrarlı bir düşüş görüyoruz. 1996 yılında 1 milyonu aşan üye sayısı, şimdilerde neredeyse üçte birine düşmüş durumda, ki bu rakam 1979 yılı verileriyle eşdeğer. Aynı şekilde, okuyucu sayısı da sürekli düşmekte. Peki neden? Asurlular'dan devraldığımız miras uzun vadede işlevini yitirecek mi?

Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nde çalışan kütüphaneci **Cemalettin Taşkın'a** göre kütüphanelere ilginin azalmasının en büyük nedeni bilgisayar ve İnternet. Kütüphaneden yararlanmaların %90'ı öğrenciler ve onlarda ödev amaçlı geliyorlar. İnternetin günümüzde günlük hayatın vazgeçilmezleri arasına girmesi, ödev sitelerinin bile bulunması öğrencileri kolaycılığa itiyor. Bunun yanında özel okul kütüphaneciliğinin ivme kazanması da bir neden.

Burada bir paragraf açıp okuyucu profillerine bakmak gerekiyor. 0-16 yaş grubunun açık ara öncülüğü

OKUYUCU YÜZDELERİ (ÇOCUK-YETİŞKİN, ERKEK-KADIN)

söz konusu, %58. Çocuklarda erkek-kız dengesi mevcutken, yetişkinlerde %23'e %19 gibi bir erkek üstünlüğü görülmekte. Edebiyat kitabı oranlarındaysa eşitlik var.

Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün ülke genelinde ki kütüphanelerde yürüttüğü otomasyon projesi çerçevesinde internetin kütüphanelere girmesi söz konusu. İlk uygulamaların sanal ortama aktarılması söz konusu, e-devlet kapsamında kurumlar arasında eşgüdüm halinde yürütülen çalışmayla. Bir de kütüphaneciliğin yan görevleri olan panel ve konferanslar düzenleniyor **İl Halk Kütüphanesi'nde**. Yazarlar araştırma için geliyor sıkça, örneğin **Sennur Sezer, Feyza Hepçilingirler** müdavimlerinden, **Cemalettin** beyden aldığımız bilgilere göre. "**Korsan kitap gelse başış olarak, ne yapardınız?**" sorumuzu, **kayda alınmaz** diye yanıtlıyor. Zaten başış olarak çok fazla kitap gelmiyormuş, gelenler ya çöpe atılmak istenen çok eski kitaplar ya da ansiklopediler oluyormuş. Kitap kaybı ise çok az, ancak kitapların yırtılması, kötü kullanımı söz konusu. Kitap alımını bakanlık belirliyor, dağılım oradan yapılıyor. **Cemalettin** beye göre bu konuda bir ayrım söz konusu değil. Ancak gözlemlerimiz, özellikle süreli yayınlarda (dergiler) dini yayınların bariz üstünlüğü olduğu yönünde. **Kaçak Yayın** sayemizde kütüphanelere girmiş olsa da, uzun vadede süreli yayın olması bir dizi bürokratik işlemin sonucuna bağlı.

Kitap kokusuna Boğaz'dan esen deniz kokusu karışan **Şemsipaşa Kütüphanesi** ki, **Mimar Sinan'a** dayanan tarihiyle sadece Üsküdar'a değil, çevre ilçelere hizmet veren bir kütüphane.

Kıtap hırsız öğretm görevlisi

Kütüphane sularımıza dönersek, bu kez **İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne** bağlı **Atatürk Kitaplığı'nın** müdür yardımcısı **Ramazan Minber** var karşımızda. Aylık 2 milyar liralık kitap alımından söz ediyor Ramazan bey. Her ay 100'e yakın kitap alındığından, bunların edebiyat ağırlıklı olduğundan, hedef kitleye dönük teknolojik çalışmalar yapıldığından. Bunları anlatırken gözleri güliyor, ekliyor hemen ardından, okuma imkanı sunulursa insanlara, hizmet götürülürse, mutlaka karşılığını bulduğunu vurguluyor. Belediyeye bağlı ilçe kitaplıklarının özellikle varoşlara kurulduğunu, buralarda yoğun ilgiyle karşılaştıklarını belirtiyor. Üç noktaya

başlıyoruz bu durumu; güleriyüzlü hizmet, altıparçık sunmak ve sürekli yenilenmek. Ramazan beyin özellikle "**halk kütüphanelerinin asık suratlı olduğu, fotokopi hizmeti verirken bile yetersiz kaldığı**" tespitine katılmak elde değil. Zaten rakamlar da **Ramazan** beyi destekliyor. Özellikle 1995 yılı sonrası İstanbul'da belediye kütüphanelerinin hızla geliştiği göze çarpmakta. 2001-2003 arası süreçte toplam okuyucu sayısı 14 binden 34 bine çıkmış. Burada **Ramazan** beyin vurguladığı nokta şu; örneğin içinde kütüphane de bulunan Ümraniye'deki **Haldun Alagaş Kompleksi'nde** spor, kitap, tiyatro gibi faaliyetlerin iç içe girmesinden dolayı bir cazibe merkezi olması, bunun da öğrenciler olduğu kadar yetişkinleri de çektiği. **Süreyya Evren Kütüphanesi'nin** 2500 üye sayısı ile ülke rekoru sahibi olduğunu da ekliyor.

Atatürk Kütüphanesi'nin sadece süreli yayınlar bölümünde 2003 yılı okuyucu sayısı 13 bin. Bünyesinde bir de kitap hastanesi barındıran kütüphanede mayıs ayında hizmete sunulacak olan İnternet ortamında dijital arşiv çalışmaları sürüyor. Bu kapsamda 200 bin veri girişi söz konusu. Ayrıca 2003 yılında alarm takılan kütüphanede kitap sayısı 4345 iken, gene de kitap hırsızlığı vakaları yaşanıyor. **Ramazan** beyi hayrete düşüren bir olay, bir öğretim görevlisinin hırsızlık girişi olmuş.

En çok okuyan il, Konya

Kitap sayısı açısından İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirler başı çekerken, Güneydoğu illerinde rakamlar yerlerde sürünüyor. Buna paralel olarak baktığımızda en az okuyan iller Şırnak, Iğdır, Düzce gibi iller. Ancak, ilk 20, listesinin ağırlığı Güneydoğu illeri. En az ödünç kitap verilen illerde başı gene Şırnak çekiyor. Gelelim en çok okuyanlara. Kitap sayısında lider olan İstanbul en çok okuyucusu ve kayıtlı üyesi bulunan ilk 20 il sıralamasına bile giremezken, Konya, Sivas ve İçel ilk üçte.

10 milyonluk İstanbul'da kayıtlı üye sadece 10.616 iken, okuyucu sayısı 387 bin.

Yerel Yönetimlere Devir Çözüm Getirir mi?

Hükümetçe hazırlanan ve kamuoyunda tartışmalara neden olan **Kamu Yönetimi Reformu Yasası** kapsamında halk kütüphanelerinin **Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan** alınarak yerel yönetimlere devri söz konusu. Bu konuda kütüphane çalışanlarının "**of the record**" kalmak kaydıyla dile getirdikleri görüş, ülkemizde güçlü, yerleşik belediyecilik olmayışından dolayı, gerek kütüphane sorunlarının giderilmesinde, gerekse çalışanlarının haklarının korunmasında (burada belediye çalışanlarının sürekli değişimi ve partizanlık kaygıları söz konusu) bu yasanın yetersiz kalacağı yönünde. Ancak bir yerde de halk ve belediye kütüphanelerinin rakamları ortada.

İlerleyen günlerde yasanın Meclis'e gelmesiyle bu sorunun daha kapsamlı olarak gündeme geleceği kesin.

Ramazan Minber

Aile ve Görgü Ansiklopedisi

"Görgü; insanı daha bir insan yapar. İnsan görgülü doğmaz. Görgü hiç kimsenin tekelinde değildir, para pulla satın alınmaz. Görgü ancak yaşayarak ve bu konudaki eserleri okuyarak öğrenilir..." İşte İnkilap ve Aka Kitabevi'li bu konuyla ilgili muhteşem bir eser sunarak halkımıza bir kez daha faydalı olmayı başarmış. 1984 yılında basılan, Ayten Karaalioglu'nun hazırladığı 558 sayfalık bu çalışma sadece birinci cilt haberiniz olsun. KDV dahil eski fiyatı=2,750TL, fiş almazsak

kaç olursa aabii diyenleri de düşünmüş olacağız ki, bir de KDV'siz fiyatını yazmışlar arkasına=2,500TL. Bugün cilt başı bir milyon liraya görgü konusunda aklınıza takılan soruları giderebilirsiniz. Neler mi var kitabımızda; karşılıklı davranışlar, hoş görülme hareketleri (örn: "sokakta çocuklar gibi dilini çıkararak dondurma yemek çirkin kaçır." Ayten bu hareketin ne kadar ayıp kaçtığını bizler için hazırlanan fotoğraflarda da görebiliyoruz.) Tanışmak, karşılaşmak, selamlaşmak, konuşma kusurları.... aklınıza gelebilecek daha birçok konu. Ancak asıl ilgi çekici konular aile bölümünde toplanmış diyebilirim. Ergenlik, öpüşme (bazı Batı ülkelerinde aşkların uluorta öpüşmelerine dönüp bakan bulunmamakta, hatta hoş görülmeğe ise de, bizim ülkemiz için böyle bir aşk gösterisi iyi olmaz...) Evlenilecek erkeğin seçimi adı altında ayrı bir köşe bile düşünülmüş; sağlıklı bir vücut, ince kalçalar, güç ve para... Bakımlı kadın nasıl olmalı(şaçlar, ruj seçimi, göz makyajında kalemler...), iyi bir anne, çocuk bakımı, ev dekorasyonu, kıyafet seçimi, belli başlı hastalıklarla mücadele... anlat anlat bitmez yani, böyle bir eser her evde bulunmalı diyorum.

Askerin Bilgi Defteri

Atatürkçü düşünce sistemini benimsemiş... Sevgiye ve saygıya, astın ve üstün hukukuna dayalı... Komutanlarının önderliğinde harp sanatını öğrenen... En değerli varlığı olan canını seve seve vermeye hazır... Röhne ve bedenine bilgisiye, ilme... aydınlığa en açık insandır. Kimdir asker, kimdir asker diye düşünenlere baş harflere baksana, bu anlarız toptan tüfekten, aynı zamanda akrostişin de kralını bilimiz cevabını daha ilk sayfadan yapıpıran bir çalışmam. Defter denildiği el kafazan karışmasın, bizzat gittim gördüm, yıllardır askerim el kitabı olarak satılıyor. Nereye gittin, gördün derseni; Sivas'a askere gittim sırf bu kitabı alabilmek için. Kantin fiyatı 1,600,000TL. Sonra bir öğrendim askeri malzemesatları bazı dükkanlarda da satılıyorymuş aynı ki-

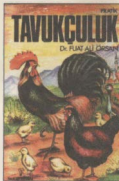
taptan, taa Sivas'a gitmeye gerek yokmuş yani. Adı üzerinde kitabımız askerliği anlatıyor, anlatmakla kalmıyor, öğretiyor. Silah çeşitleri, savaş teknikleri, tank, top... artık ne gelirse aklınıza. Müzik ruhun gıdasıdır diye rekten Ordu Marşı, Piyade Marşı... gibi daha birçok güzel marşın sözlerini de yer verilmiş. Kitabımız birden bire ehliyet kurslarındaki trafik kitabına dönüşebiliyor, o derece geniş kapsamlı bir bilgi kaynağı anlayacağınız.

Finalde de sigaranın sağlığa zararları anlatılmış; malum sigara için sağlıksız akciğer ile içmeyen sağlıklı akciğerin o meşhur fotoğrafları yan yana konulmak suretiyle bir ibreti alem durumu yaratılmış. Böyle konu zenginliği olunca, kitabın yazarı yerine derleyen kişi bölümünde; Hüseyin Taşyürek adını görüyoruz. 368 sayfalık kitap, oturup tek tek yazacak değil ya koskoca Emekli Topçu Binbaşı. Özellikle askerlik konusunda kendi deneyimlerini aktararak bizleri aydınlatmış diyecek toparlıyorum durumu ki, uzmam yayım askerliği.

Pratik Tavukçuluk

"İki yumurta kırıyorum, doyururuz karnımızı, sarılarını da dağıtmıyorum sen böyle seviyorsun diye. Ya da şu köşe de mis gibi tavuk döner yapıyorlar hem de çok ucuz. Nooldu bil tavuk gibi geldi, diri diri yakıyorlar, telef ettiler hayvanları..." hayatımızın vazgeçilmez damak zevklerinden biri ve muhabbetlerimizin konusu olunca, nedir tavukçuluk ne değildir sorularına en doğru cevapları bulmak gerekiyor. Bu durumda

imdadımıza kim yetişiyor? Tabi ki İnkilap Yayınevi. 349 sayfalık eserimiz 1984 yılında yeni konular katılmış haliyle yedinci baskısını yapmış bile. Yazarmız Dr. Fuat Ali Örsan tavuk cinslerini, yumurta, et verim... tablolarla ciddi ciddi anlatıyor her şeyi. İlk sayfada kitabımızın küçük bir özeti yapılmış zaten; "Bu kitap size 10 tavuk üzerinde fennî tavukçuluğu bütün incelikleri ve ayrıntılarıyla öğretecektir. Edindiğiniz bilgileri uygulamanız, 1000 tavukluk yumurta ve tavuk eti çiftliği kurabilmeniz için deneme döneminiz olacaktır" İşte kitabımız bunları vaat ediyor sizlere, varsa cesaretiniz buyurun deneyin. Eski fiyat=750 lira, bugünkü fiyat= bir milyon lira.

Gazeteci Berrin Karakaş, ilk kitabı "Sidre" ile okurların karşısında

ADIMI TERS ÇEVİRENDEN...

"Sidre", Berrin Karakaş'ın ilk öykü kitabı. Milliyet gazetesi, Negatif ve Kim dergilerinde çalışan, Çalıntı, Adam Öykü ve Adam Şiir dergilerinde şiir ve öyküleri yayımlanan, halen Tempo dergisinde yazdığı yazılarla yazın hayatını sürdüren Berrin Karakaş'la "yazı" üzerine:

İlkokul birinci sınıfı bitirdikten sonra, ailele birlikte Siirt'ten İstanbul'a göç ediyorsun ve öykülerinde hep Doğu var... Bir tarafın oralarda mı kaldı?

Babamın memuriyetinden kaynaklanan geziler bunlar. Aslında; "Bir tarafım orada kaldı"dan daha çok, içimde sakladığım bir dünya var. O dünyanın içerisinde de binlerce resim var. Siirt'te oturduğumuz evin arkasındaki gelincik tarlaları, keklikler, İstanbul'a göç ederken yolda gördüklerim... Bir çocuğun gözünden çekilmiş, aynı-

sını belki yeniden aynı şekilde göremeyeceğin resimler bunlar. Onları iyi korudum, çünkü bir gün yazacağımı taa o zamandan biliyordum. İşte tüm bu resimler bir gün gelip kapıyı çalıyor ve yazılarının arasına yerleşiyor. Yazmak benim için biraz da kendi kendime uyguladığım terapi gibi. Geçmişle yüzleşmek, zihnimdeki resimleri yazıya dökmek... Bir de bugüne kadar okuyup etkilendiğim yazarlar ve düşünürler var elbette. Doğu meselesi sadece mekanla ilgili değil. Benim içimde Doğu ve

Batı daha karışık bir mesele.

Hemen her öykünde "yalnızlık" ön planda; çocukluğa dair bir yalnızlık mı, yoksa hep var olan bir yalnızlık mı?

Hep var olan bir yalnızlık aslında... Zihindeki bu resimleri korumak için biraz yalnız olmak gerekiyor. Yazı yazgına eğer, yalnızlık da yazgın oluyor biraz. Ben kalabalıklarda da olsam تنها kalmayı seviyorum. Yaşayan insanlardan ziyade ölü yazarlarla arkadaşlık ediyorum. Kitaplar, yalnızlığa iyi geliyorlar. Biraz da ego meselesi aslında. Kendini fazla dinlediğin zaman, başka insanların dinlemekten pek zevk almıyorsun. Sadece bakıyorsun onlara. Daha doğrusu ben öyle yapıyorum. Seyrediyorum, kalbimden geçiriyorum ve yazıyorum. Bir de

bedeli var bu hayatta her şeyin. Yazı için gerekeni vermezsen, o da sana çok cömert davranmaz. Edebiyat dünyam söz konusu olduğunda kocaman ormanın içinde yalnız bir ağaç olabilirim, diğer taraftaysa bozkırın ortasında kuru bir dal belki... "İnsan" denilen şey kişiyi böyle hissettirmeye pek müsait. Zaaflar, yalanlar, kıskançlıklar, gereksiz hırslar... Ben bunları okumayı ve yazmayı seviyorum. Yaşamaktan hoşlanmıyorum. Bu bir kaçış belki, yazı da bir sığınak benim için. Sonuçta o büyük ormanda resimler ve hikayeler hiç bitmiyor; yol kenarında oturup arabaları seyredenler, işlerinden dönenler, işlerine gidenler, yağmur sonrası güneşli...

Tempo dergisinde yazıyorsun, gazetecilik yapıyorsun... Bu noktada popüler kültürün içindesin. Diğer yanda yazdığın edebî, şiirsel öykülerin var... Bu ikisi arasında nasıl bir denge kuruyorsun?

Tempo'da yazdığım yazılar, bir bakıma nefes almamı sağlıyor. Yazdığım öykülerin içinde boğulduğum zaman, su yüzüne çıkıp rahatlamak gibi. Bu ikisi arasında çok büyük bir denge olduğu kanaatimde değilim aslında. Bazen de gazeteciliğin çok zamanımı aldığını düşünüyorum, yazmak varken oyalanıyormuşum gibi geliyor bana. Sabırsızım bu konuda çok. Biraz hızlı koştum galiba. Çok hızlı gidersen hayat da o kadar hızlı tükeniyor. Belki de yavaşlamak lazım biraz. Sürekli zamanımı çalıştırmamış gibi hissetmekten vazgeçmem gerek belki. Böyle bir çelişki işte. Sadece edebiyatla yaşamak var bir de ama bunun için hem maddi, hem de manevi olarak bayağı bir güçlü olmak gerek.

Öykülerinin hemen hemen tamamında şiirsel bir dil var; kafiyeli bir dil, birbirini tamamlayan mısralar gibi... Şiirin hayatındaki yeri ne?

Şiir, benim içindeki ses aslında. Hep varolan bir ses. Gizlendiğim, kopup gittiğim, anlatmaya üşendiğim zamanlarda gelip içime yerleşen bir ses. Her hâlin farklı sesleri var. Geliyorlar ve sen onları yazıyorsun. İşte orada çoğu zaman karışıyor bende; yazı, yazgı, yazan, yazdırılan... Şiir uzun zamandır bir oyun benim için. Kelimelerle oynamayı seviyorum. Bazı insanların bulmaca çözmesi gibi. Kelimelerle oyun, imgelerle oyun... Şiirin sesi içime yerleşmiş bir kere. Düzyazı da yazsam o ritim hep olacak, şiir beni hep yoklayacak. Bu benim için güzel bir şey. Gelip kapımı çalmazsa, paslanmış hissedirim kendimi çünkü. Bir makinayı yağlamak gibi, adrenalin arttıran bir şey şiir. Aynı zamanda şiirin bir edebiyatçıyı her zaman "genç" tuttuğu görüşümdedir.

Gördüğün resimler ve içindeki sesleri harmanlayıp yazıyorsun...

Bir bölümü bu, evet, ama daha farklı bölümleri de var. Buluşmuşluklar ve metinlerarası konuşmalar. Ben Ahmet Hamdi Tanpınar'la, Poe'yla, Kierkegaard'la, Shakespeare'le konuşurum yazarken. Ortak hallerin keşfini de koyarım ki yazıya, bir diğer buluşan da katılsın bu

zincire. Ama tabii esas temelde o resimler ve sesler var. Gönül ve hüşû hallerini kurgulu kısımlara her zaman tercih ederim. O temeli sağlam ve samimi tuttuğun takdirde diğerlerinin arasına katılıyorsun zaten. Buluşmuşlukları böyle yaşıyorsun.

"Kafama hep gördüğüm şeylerin resimleri var ve onları yazıya dönüştürüyorum" dedin. Bir de sanırım gerçek anlamda da resimle uğraşıyorsun. "Sidre'nin kapak resmi sana ait..."

Evet. O resmin adını "Şems" koydum. Resim, çok fazla uğraştığım bir sanat değil. Yazı yazmaktan çok yorulduğum zamanlarda yapıyorum. İnsanın bazen yazı ile arasında mesafe koyması gerekiyor. Bunu başaramadığın zaman yazı biraz fazla yoruyor. Ben de bu mesafeyi koruyamadığım zamanlarda resme sarılıyorum işte. Kitabın kapagındaki resim, kendi portrem. Bittikten sonra ürküttü o resimden... Uzun süre bakamadım, kapının arkasına sakladım...

Öykülerini yazarken bir duraksama dönemi geçiriyor musun?

Geçiriyorum tabii. Birçok metin, bir süre; "dokunma bana" der... Öyle olunca bekliyorum. Hatta hiç geri düşünemediğim bir sürü metin var, bitirilmeyi bekleyen.

Hangi yazarları okursun? Özellikle çok etkilendiğin yazarlar var mı?

Proust çok önemli bir insan benim hayatımda. Ve Proust'la bağlantılı olarak Ahmet Hamdi Tanpınar da öyle. Mevlana'nın özel bir yeri var. Bir dönem de Latin Amerika edebiyatını okudum. Hâlâ eskileri bitiremedim aslında. Ortaçağ'dan insanlar okuyorum. Felsefe çok tetikleyici bir de, çok sürprizli bir dünya. Hiç beklemediğin bir anda çok özel bir kapı açıyor insanın hayatında. Bir de okumadan sevdiğim insanlar var. Okuyamıyorum ama seviyorum. Çünkü biliyorum ki benimle aynı yerlerde geziyorlar.

"Sidre" yayımlandıktan sonra, "biraz daha modern yazsaydın, biraz daha Batı'yı yazsaydın" gibi yaklaşımlarla karşılaştın mı?

Evet karşılaştım. Ama bu kitabın "çok okunacak" gibi bir iddiası yok zaten. Daha çok bir davet, buluşmalar kitabı... Kelay okunacak bir kitap değil. Yavaş yavaş

Yazı için gerekini vermezsen o da sana çok cömert davranmaz.

özümsecek bir kitap. Benim içimdeki tarifi de böyle...
"Sems" işte; kuyuya da gidebilir sonuçta. Zaran yok.

Kitabın sonunda Demmahum diye bir öykü var. Ters-ten okuyunca Muhammed oluyor. Bunun peygamber Muhammed ile bir ilgisi var mı?

Tamamen kendisi. Kitabın açılışını da o yapıyor zaten. Ayn ile Tab öyküsündeki kız, sır yüzlü bir sevgili- nin peşinden gidiyor. O, Hz. Muhammed esasen. Hz. Muhammed'in yüzünü bilmemek çok gizemli geliyor bana. Yüzünü saklaması da öyle. Kitap sonundaki öykü "adımı ters çevirenden, yorgun gözkapaklarımın acısını sormaya gidiyorum" diye bitiyor. Akıllı bir okuyucu Demmahum'u Muhammed yapar ve gülümser. Bu küçük gülümseme için oynanmış bir oyun bu biraz da. İki sene önce Dîvan şiiri ile ilgili okumalar yapıyordum. Dîvan şiirinde şairler, kendilerine rakip olarak gördükleri aşkların adını tersten yazarlarmış. Arapça böyle yazılınca başı aşağı geliyor kişinin. Böylece şair, aşğını seven diğer rakibi sallandırmış oluyor bir nevi. Ben Demmahum'u yazdıktan sonra böyle bir şeyi keşfedince biraz korkmuştum aslında. Korku yazarken hiç eksik olmaz benim yanımdan.

2004 CEMAL SÜREYA ÖDÜLLERİ [Şiir/Deneme:]

9 Ocak 1990'da yitirdiğimiz Cemal Süreya anısına,

1991- 2001 yılları arasında verilen ödüllere, üç yıllık bir aradan sonra yeniden devam edilecek. Bu kez, Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği tarafından düzenlenen yarışma, 2004'ten başlayarak geleneksel hale dönüştürülecek. Herkese açık ve yaş sınırı olmayan ödüle, Cemal Süreya'nın sanat anlayışı çerçevesinde, başarılı ve ustaîşi yapıtları destekleme, yeni imzaları yöreklendirme amaçlanıyor.

- 1- 2004 Cemal Süreya Ödülleri Şiir ve Deneme dallarında verilecektir.
- 2- 15 Ekim 2003 - 15 Ekim 2004 tarihleri arasında yayımlanmış Şiir ve Deneme kitapları ile, kitap bütünlüğü taşıyan şiir dosyaları ödüle aday olabilir, aday gösterilebilir.
- 3- Ödüle katılacak Şiir ve Deneme kitapları ile Şiir dosyaları altı nüsha olarak gönderilmesi gerekmektedir. Başvurular, "Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği, Caferağa Mah. Moda Sabit Pazarı, No: 31 Kadıköy-İstanbul" adresine elden yapılacağı gibi; posta, kargo ve kurye hizmetleriyle de yapılabilecektir.
- 4- Ödül, Şiir Kitabı, Yayımlanmamış Şiir Kitabı ve Deneme Kitabı olarak ayrı ayrı tek yapıta verilir.
- 5- Dernek Yönetim Kurulu üyeleri ödüle katılamazlar, jüri üyesi olamazlar.
- 6- Jüriiler, ödüle katılan ya da aday gösterilen yapıtlar arasında ödüle değer yapıt bulamazlarsa o yıl için ödül verilmez.
- 7- Dernek, ödül kazanan Yayımlanmamış Şiir Kitabı'nın yayımlanmasına yardımcı olmayı, ödüllendirilen Deneme kitabının bir bölümünü "Cemal Süreya'dan Sonra" kitabında değerlendirmeyi taahhüt eder.
- 8- Son kitap ve dosya teslim tarihi 15 Ekim 2004 Cuma günü, saat 17.00'dir. Postadaki gecikmeler dikkate alınmaz.
- 9- Ödüller, Aralık ayı sonunda ödül kazananlara bildirilir. Aynı günlerde görsel ve işitsel medya aracılığıyla ilgililere duyurulur. Cemal Süreya'nın ölüm yıldönümü olan 9 Ocak'ta (2005) açıklanan ödüller bir törenle sahiplerine verilir.
- 10- 2004 Cemal Süreya Ödülleri Jürisi şöyledir. (Alfabetik sırayla):

Şiir: Egemen Berköz, Veysel Çolak, Refik Durbaş, Ahmet Erhan, Gülseli İnal

Deneme: Bedrettin Aykın, Aydın Hatipoğlu, Mustafa Öneş, Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Necati Tosuner

Bilgi için: 0216 330 61 21
Kitap ve Dosya teslim adresi: Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği, Caferağa Mah. Moda Sabit Pazarı
No: 31 Kadıköy - İstanbul

anarşist çalışmalar enstitüsü

Posta... Takıntılar

"Anarşizm" soruşturmasıyla geldi **ŞİİRİ ÖZLÜYORUM**. Ve bir dostun adıyla. **Faruk Bal**'ın 'Tufan' şiirini gördüm dergide. Dünyayı değiştirecektik zamanında şiirin hıncıyla. "Be cerebildiğimiz kadar yaşıyoruz" diyor Faruk yazdığım iletiye yanıtında. **AMİK Dergisi**'ni çıkarıyorlar Hatay'da.

(amikdebiyat@hotmail.com) **Fuat Çiftçi**'ye teşekkür ediyorum iki dostun buluşmasına aracı olduğu için yıllardan sonra. (ciftcifuat@mynet.com).

"Sair yitlikleri çöpe" demiş **Ramis Dara Akatalpa**'da. **Şiiri Özlüyorum**'dan dostlar kusura bakmasın bunu ben de söylüyorum sakıncası yoksa?...

Anarşist Çalışmalar Enstitüsü diye bir grup olduğunu okumuştum İmlasiz'da. (imlasizyazisma@hotmail.com). **Irak'ta** ve tüm dünyada ölürken insanları, kaç şair anarşist aslında? Acele ihtiyaç var **PİCUS**'un derin(!) araştırmaları. Madonna bile daha radikal geldiğimiz/gelemediğimiz noktada...

HOMUR... Homurdanmaların Senfonik Homurtusu. Bir mi-zah dergisi. Bir sendikanın, Eğitim-Sen'in gülen yüzü. Sendikalar bağlamında çizgi dışı ve bol iğnelli bir dergi. Belli ki çok eğitilmiş. (homur@hotmail.com).

Bir kitap... **Faruk BAL**... "Kaz Geçitleri (Virtüel... 0212-4160027)... aşksa aradığını yakıcı aydınlık/karın yakıştığı dağlara gidelim/ateşin ilkel içtenliğine.../tren ve deniz/bu kadar yakinken birbirine...

Sivas'tan bir tren şiiri geldi sonunda. **Mahmut Celaloğlu** yazmış, 23 yaşında... Ben seni severken gece gece/trenler geçiyordu içimden/istasyonlar babamdı/vagonlar annem/Ben seni severken gece gece/trenler geçiyordu dilimden/istasyon şefi babamdı/emanetçi kadınlar annem...

Ve şair **Hilal Karahan**...trende unuttu-muş şemsiye/yan koltuktakiyle iki keli-me/bilmiyordu ki nereye gitse/kendini de yanında taşıyordu...

İzmir'den **Mustafa Ak** aradı... Tren fotoğrafları ve karikatürler göndererek yakında. Bunu biliyorum, çok ihtiyacı var hayatımızın kurşun kalem dokunmalarına.

La Poete Travaille Dergisi'ne yitikkulke.com'dan kendim ulaştım sonunda. **Ahmet Bozkurt** '2003-2004'ün en tartışılan dergisiyiz' diyor iletisinde. Dergiyi bekliyorum merakla. (lapoetr@hotmail.com)

ÖYKÜ BAHÇESİ www.ithaki.com.tr forumunda. Bir türlü sıra gelmeyen **Agora**'da... ses ver **Agora**... Gelin-cikler zamanında.

Muhtar çakmağıyla yakılan sigara tadında olmasa da, belki biraz klarnet sesi ayarında bir site hazırladı **Aysın Yavuz** ve arkadaşları, baharda, malta eriği ve aşk zamanında... Burası bir **ADA**... Herkese açık. Benim de bir şiirim var **ADA**'da. (<http://adasanat.sitemynet.com/ada-adasanat@hotmail.com>).

Ayrıca sıradışılık arayanlar için Düzce'den sevgili edebiyat öğretmeni **Muharrem Demirdiş**, **Nilgün Marmara** ve **küçük İskender** evreninde ve kendi yalnızlığında www.geocities.com/auralar'da... Şiir ve yazılarıyla.

İleti gönderen tüm dostlara teşekkürler. Leylekler takilsin bakışlarınızda.

Tiyatro

Vitrinde **Seray Sever**, yanında **Hakan Yılmaz**: "SEVGİLİ **KARIM**" Düzce'deydi. Sevimsiz bir yönetmenin güldürebilen komedisi. Oyun boyunca çekyatta yatan oyuncu ve 'si-gortacı' en iyisi. Müzikleri de sevdim aslında. TV8 ve Sabah haber yaptı oyunu. "Kitaplarına hayran olduğunuz insanlar, kitapları kadar renkli olmayabilir" demiş **Seray Sever**. Ben şöyle diyorum: "Kitaplarına hayran olduğunuz insanlar, aslında yazar olmayabilir."

Oyun Düzceliler için bir değişiklikti. Öyleydi. Bir günde bitti.

Düzce'de Sanat

Sanat deyince ilginç renkler yakalamaya çalışıyorum aslında. Bir okulun sokağında 'CHE' yazıyor, **Muharrem Demirdiş Nazım**'dan şiir dinletisi hazırlıyor ve bir uçurtma festivalinde uçurtmalar şenlendiriyor gökyüzünü Çakırlar'da. Sanat Düzce'de güzel bir güç ayarında. Yerel basın almıyor sanata. **Damla Gazetesi**'nin sahibi **Ali Beşer** entelektüel bir oluşumun bir türlü gerçekleşmediğini ve yaptıkları çalışmalara duyarsız kaldığını anlatıyor. **Ayşe Sönmez** kitapları kiralyor **Ütopya**'da. Düzce TV ise sanat programları, hazırlığında. Ancak şimdilik yaşam burada bir koşullarında ve karma. Rastgele tiyatrolar ve sinema dışında insanlar sanatın, sanat insanlarını ırahında...

(Düzce haberleri www.duzcedamla.com ve www.oncurtv.com'da).

Şiir

Bu ay bir şiirimden kısa bir bölümle bitiriyorum. Şiir Truva aşklarına...

...ayaklarımda dünyalar kadar karincalanma, ayaklarımdan aklıma/aklım sık sık 'karkesen' tren siyahlığında ve jiletleden/kan fışkırdığında bir atardamar gibi kabardığında çoruh/düşleri'nden yazılmış raptiye şiirleriyle sair intiharlarına/bir tanımsızlık karşış anlarını antik tiyatrolarına/sevişmelerden bıkmayan bir aşka, çaya siyanur karıştığında...

Dostlar ayarlayın saygılarımızı ve zaman ayırın aşka. Bu aylık bu kadar, beni arayın trenlere vardığınızda...

> fotoğraf ve yazı

François Daireaux, Ocak 2003'te Paris'te "Entree-Girig" adında bir fotoğraf sergisi açtı. Bu metin ve sergi bir ortak çalışma ürünü olarak tasarlandı.

hayatı dinlersin. Senin bitkin duyarlığına, gelip geçici bakışına kısırılmış dünyayı... Kiyılarında, ışığın altında, Lazarus'un başdönmesiyle durur ve senin öykünü tamamlamasını beklersin. Ortak damarları yoklarsın parmaklarla, kendi kanını sunar, bir sözcük dilenirsin. Dünyanın renklerine bürünürsün -görünmezde kalmak için, onun sesinin uç verdiği bir başka biçime, bedene... Anlatırsın. Dinlersin. Saatler, geceler, yıllar boyu... "Beni niye terkettin?" der, başka sorun ya da öykün yoktur. Sonsuz bir kestane rengi üzerinde eflâtun, altın rengi ışık.

Ben bir yarı-körüm. Korkularım eşit dağıtılmış ıslık karanlığa... Ellerimle yoklaya yoklaya, gölgeli duvarlar, belli belirsiz yansımalar arasında yolumu ararım. Alelacele çizilip kenara atılmış bir taslak-dünyada... Sözcük sızarım "ben" denilen kabuktan dışarı, süzülmuş toprak gibi çıplak, bekleyen boşluğa dağılım. Daha ilk sözcükten yalan söyleten ayartısına kapılıyorum yokluğun, bomboş kâğıtlar boyunca sürüklenirim. Henüz varolmamış ben'lerin akıntısında... Binlerce minik gözden dokunmuş bir ağ serilir şimdi'nin dalgalı yüzeyine, harfler üşüşür canlı yakalanmış hayat parçacıklarına... Varolabileceğimiz bir yer, bir imge, bir ses ararım: Bir başka bakışın bu dünyadan çekip çıkarttığı imgelerde, sözcükten sözcüğe akan o ortak seste, ya da sözcüklerin arasındaki beyaz sessizlikte... Uzak hayaletlerin adımlarını dinleyerek... Sendeleyerek, durarak, kendime tökezleyerek... Bir yokluktan ötekine. Adlandırarak her birini, birer yüz çizerek, bir beden biçimlendirecek... Bir cerrah gibi açmak varlığın derisini, içerdeki, o en içerdeki kendini çıkarmak için. Son ve mutlak imgeye, aynalara, duvarlara yansımak için.

Gece iterler. Saatler tırmıklarıyla oyarlar yüreğimin en sessiz köşesine, oyup çıkarırlar yürek-rengi bir dünyayı, çırılçıplak ve şaşkın. Ama bu dünya sızıp gider cırtlaklarından kendi imgesinin. Mor bir leke biçiminde belirir, bir başıma kalırım boş kâğıtta. Çok derinlerde, varlığın köklerinde çatlamış bir damarın belirtisi.

Yeniden başlamak. Bir başlangıçtan ötekine, gerisin geriye gitmek. Sonuna dek gerili bir tel gibi uzanmak, bir uçundan diğerine, büyük, beyaz, boş bir kâğıdın. Keskin dişler arasında yolunu arayan bir dil gibi dolanmak harflerle gölgeleri arasında. (Yapabildikleri yüzeyden kurtulmak, üçüncü bir boyut edinmek için çırpanın sözcüklere basa basa karşı kıyıya ulaşmaya çalışmak.

Birbirine yaslanan, benzeyen, eşitlenen sözcükler. Sonsuz ama ölümlü imgeler. Art arda dizen dayanıklızcı cümleler: Birbirini yankılayan, yadsıyan, yineleyen... Sesini arayan Acı, imgesini arayan Ses. Her şeyi çağıran, iten, yutan, kusan o yabanî ses... Dik açılarla birleşip insan ruhunu oluşturan yuvareklerle çizgiler, binlerce geçmiş, binlerce hikâye, sayıya vurulamayacak ölme biçimi, siyah-beyaz maskenin ardındaki yan-saydam insan yüzleri. Bedenin sınırlarından çıkıp dilde akan kan. Avuç avuç toprak dünyanın yüzüne fırlattığın, öfkeyle ve minnetle. Kalemim tökezlediği sözcük! Hayatın çıplak dokusunu oluşturmak için giderek parçalanarak, her şey olmaya çalışırken hiçliğe varan yazı.

Gerçeğin, gerçek olduğu anlar vardır. Hiçbir yerde, hiçbir geçmişte olmayan dünya -düşlenmemiş, kurgulanmamış, altililmemiş- buradadır, işte. Belirtilmiştir. Karanlıkta sessizce bekleyen seyircilerin önünde bir perde aralanmıştır sanki. Dört yönden keskin ışıklar sarmıştır sahneyi, tek, biricik, mutlak kılmiştir. Ya da bir şimşek çakmış, gecenin içinden denizi, dağları, ağaçları çekip koparmıştır, yaprakların üzerindeki yağmur damlalarını varıncaya değin. Sanki özenle seçilmiştir, bu su, bu gök, bu dal, senin içindeki dünyadan seçilip önüne serilmiştir. Ama sanki hak etmemişsindir bu bütünlüğü, yeterince gücün yoktur bakacak, ya da yeterince boşluğun. Ölüm korkusuna benzer bir korku bastırır. Her şey dağılıp parçalanır, varolmaya devam edeceği bir biçime, bir yalnızlığa bürünür, gölgelerle kaplanır. Yaşamın sıkı dokunmuş dokusuna bir ilimik daha atılır. Sana bir soru sorulmuş gibidir, ama karışılığını dinlemeden gitmiştir soran. Yalnızca ışık kalır geride: "Devam et", diyen ve başka bir şey demeyen...

Sonsuz bir kestane rengi üzerinde uzun sarı-mor ışıklar... Saf maden ve çamur, dev imgeler mezarlığı, nesneleri çevreleyen gümüşü hâleler... Işığın altında mayalanan, çürüyen hayat, nabız sıcaklığında ve ritminde... Şeyler, başlangıçlar, sonlar. Öylece durur dünya, bir el gibi apaçık, kavranmaz, yankı yankı, yılan derisi gibi soğuk, izlerle dolu. Dua ya da veda edercesine açılmış. (Benim elimse bir yumruk gibi kapanmış sözcüklerin üzerine.) Yalnızlığı biçimlendiren derin çizgileri ve yazgı denen bomboş yollarıyla... Kalın parmaklarının arasında hoyratça tutar seni, bir öykün olacağına ikna eder.

Bütün bunların tek bir sözcükle başladığı söylenmiştir sana. Tek bir sözcükten çıkıp geldiği... O sözcükle, yeniden ilk günlere, büyük, muhteşem, sonsuz, kutsal günlere döneceği... Beklersin ve dinlersin. Saatler, birbiri ardına geçmişe devrilen günleri, sözcük sözcük kaçıp giden

Sabır!a biraraya getirmek parçaları, yeniden bir kez, bir sonsuz kez daha. Geceyle karanlığı birleştirmek, sessizce bekleyen gölgelerle doldurmak sonra, soğukla, nemle, altın rengi bir ay ışığıyla... Sonra bu ıssızlığın ortasına yerleşmek, nesnelerle kuşatmak kendi yalnızlığını ve nesneleri çevreleyen soğuk bedeniyle ölümün. Beklemek. Zamanın kemik kemik ellerinde, içinde sözcüklerin çınladığı bir çan gibi beklemek, hayatın vuruşlarını... Son sözcüğü beklemek, uzun sürmüş bu vedayı bitirecek.

*

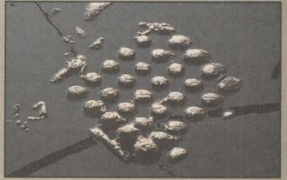
Ayın gizemli çağrısına uyarak çekilir okyanus, çıplak, çamurlu yüzeyini geride bırakarak... Çakıllar, çürüyen yosun, boş kabuklar, ölü ya da diri, zamanın ağırlarına takılanlar... Yıkıntılarla dolu bellekten çıkıp ıssız bir kıyıya serilen cılız kökleri varoluşun. Apaçık, kavranamaz, rüzgârın insafında... Kaçınılmaz bir tufandan, bütün öyküleri, isimleri, renkleri götüren tufandan sonra, yalnızca hayatın hızla çıkıp gittiği biçimler kalmış. Başlangıcındaki, en başlangıcındaki gibi çırlıçıplak dünya. Yorgun bir bakışın yorgun düşü...

Şişip kabarmış, ıslak kum gibi birbirine yapışmış imgeler. Kabukları kırılıp mürekkebinimsi özleri taşıncaya dek kayalara vurulmuş sözcükler... Tek tük kıymıtsız bitkiler, kemirilmiş taşlar, kahverenginin uzayıp giden tonları. Delik deşik, buruşuk yüzeyde gezinen gölgeler... Dalgalan, ışık girdaplarına kapılıp kanatlan... Zalim, dondurucu sessizlikte büzüşen damarları hayatın, incecik titreyen bir zar gibi gerilmiş teni, usta bir cerrahın parmaklarıyla açılırken... Taşların arasındaki gizlenen uğursuz bir duygu. Bomboş uğultusu bir iç çekişle -çığlıkla bile değil- sünen saatlerim... Yeniden açılmayacak denli ağırlaşmış gözkapakları nesnelerin, her biri kendi uzun, acılı, bireysel yolcuğunda... Her biri korku içinde... Bir avuç kumda bile uğuldayan, kahve telvesi gibi acı ve soğuk, tüm varlıkların dibine çöken korku. Bu toprak, bu gök, bu su biraraya gelmiş, saf çamurdan bir dünya kurmuş ve bomboş gökyüzünü bir ayna gibi üzerine sermiş. Hâlâ soluk alıp almadığını görmek istercesine. Ansızın kapatacağı bir yelpaze tutuşturmuş boşluğun eline.

Senin yorgun bakışın dolanır yüzeyler boyunca, saydam ya da mat, geçirgen, damarlı, donuk, unutkan ya da kaypak yüzeyler boyunca, kendi uzun, acılı, yalnız yolculuğunda... Çarparak, parçalanarak, ışınların yanıp söndüğü binlerce kristale ayrışarak. Kalıba dökülen akkor gibi sızar nesnelerle yansımaların arasına. İnsanlarla korkuların, köklerle güneşin... Kıvrıla kıvrıla yolunu açar yüzeylerde, sel kaplı imgelerin üzerine kimini geri bırakarak, kiminiyse yanında götürmek için eritip birbirine yapıştırır yansımalarla nesneleri, boşlukları, çukurları doldurur, akar durur iç içe geçmiş çemberlerinde gerçeğin, bir mumyanın çözülmüş sargıları gibi.

*

Sonunda geldim! İşte, buradasın. Zamanla yokluk arasında... Sadece mesafelere işaret eden uçsuz bucaksız, sarp yalnızlıkta yabani bir atın fırlatıp attığı acemi binici gibi kalakaldım bu çıplak, çorak ülkede. Senin için sayan, tüketti sanki sayılarını ve gözlerini açtın. Tamamlanmamış bir cümle gibi buldun kendini. Ardına kadar açılmıştı sonsuzluğun kapıları, ama bütün mümkünlerin yüzeyinde, ne başı, ne sonu vardı senin öykünün de...

Yaratıcı sanatçılık ve kadın şairler

Sanat yaratımı üzerine bir şeyler söylenmeye durulduğunda, doğal olarak çıkış noktası, kaynağını Freud'dan alan psikanaliz ya da psikodinamik psikiyatri olacaktır. Freud'un sonra Kriss vb. ardından da Kendilik Psikolojisi'nin kurucusu Kohut, Varoluşçu analist Rollo May ve diğerleri gelecektir.

Sanat ve psikiyatri ilişkisi uzun yıllardır sanatçı - yazar çevrelerinin ilgisini çekmiştir. Her iki tarafın da birbirlerine bakışında çeşitli önyargı ve yanlış anlamalar vardır. Psikiyatriye en çok eleştiri, bilinçdışı malzemeyi çok önemseyen ve çok kullanan kesimden gelmektedir. Onlar, psikiyatrinin, dinamik psikiyatrinin babası sayılan Freud'dan beri sanatçıları (tabii kendilerini) hasta ve yaptıklarını da ruhsal patoloji ürünleri olarak gördüklerini düşünmektedirler. Aslına bakılırsa gerçek bir sanatçının, yapıtına kimin nasıl, ne diye baktığını pek umursamadığını söyleyebiliriz. Sanatçı yapıtını oluşturur, geçer. Onu değerlendirmek, eleştirmek, kategorize etmek başkalarının işidir ve istedikleri gibi yorumlayabilirler. Ama çoğu zaman değerlendirciler ile sanatçılar arasında bu nedenle çeşitli sorunlar yaşanabilmektedir. Sanatçı, psikiyatristi de bir eleştirmen; bilinçaltından züveye, her yönünü, gizini görebilen biri olarak görmektedir.

Belki sanatçı analisti bir otorite figürü olarak ebeveyni (babası -annesi) yerine koyuyor, ona karşı aktarım (transfere) geliştiriyor. Analiste aktarım oluşurken eleştirmen neden olmasın. Belki yazın dünyamızda bu eleştirmen düşmanlığı, resimleri üzerine atılan çarpı işaretleri ve onların kısırlıp küstürülerek çok az yazı yazmalarının altında yatan dinamik budur. Uysal bir çocuk olarak eleştirmen babalarını dizlerinin dibinden ayrılmayan (bu durum yazın dünyamızda çok yaygındır ve hemen çok sayıda ilişki anımsanabilir) sanatçıların aktarımı da olumlu aktarım olacaktır. Tüm aktarımlar olumsuz olmaz, tersine sevgi de olur. Karşı aktarım olmaz mı? Tabii ki olur. Eleştirmenlerin şair-yazarlara yönelik yaklaşımlarında, duygularında da bunun etkisi neden olmasın. Yani onlar neden sanatçı-şairleri ebeveynleri yerine koyup (özellikle genç eleştirmen-yaslı sanatçı ilişkisinde) duygularını o çerçevede yansıtmassınlar. Psikanalitik açıdan terapi ortamında olanlar bu ilişkide olmaz, olmaz, diyenler çıkacaktır. Aktarım ve karşı aktarım her tür ilişkide olabilir, neden olmasın. Bireysel olanı, değişik birçok gruba hatta bütün topluma yuymak kabul görürken bu neden düşünülmesin. Tartışılabilir.

Öte yandan, Freud'un edebiyat sürecinin her dışında kaldığı, ürüne büyük ilgi duymakla birlikte, süreci zihinde canlandıramadığı; işin sırrına eremediği belirtilmektedir (3). Genel olarak sanatı nevroz ya da çocukta oyunun eş-değeri olarak gören Freud'un bu yaklaşımına çeşitli itirazlar edilmektedir. Buna karşın Freud'un sanata ve sanatçılara karşı hep ikilemli duyguları ve düşünceleri taşımakla birlikte onlara büyük saygı duyduğu da bilinmektedir. Bir ya-

zısında Freud şöyle diyebilmektedir: "Ama yaratıcı yazarlar değerli mütefakkerler ve onların sundukları kanıtlar büyük övgüye layıktır; çünkü onlar yerle gök arasında, bizim felsefemizin henüz düşünü bile kurmamıza olanak vermediği bir sürü bilgiye sahiptirler. Onların zihin konusundaki bilgileri, bizim gibi sıradan insanlarınkinden çok daha ileridedir, çünkü onlar bizim henüz bilim alanına sunmadığımız kaynaklardan yararlanmaktadır" (2).

Yaratıcılık, belki de, psikopatolojiden çok "normal psikodinamik"le daha yakından ilgilidir ve belki de bugünkü psikanalitik düşüncenin yetersizliklerinden biri, bu ve başka bağlamlarda, normal ve nevrotik arasında yeterli bir ayırım yapamamasıdır (3).

Freud ve onu izleyen bazı yazarlar, sanatsal yaratıyı gerçek, olgun cinsellik yaşamayamayla ilişkilendirmektedirler. Onlara göre sanatçılar ya ödipal dönem öncesi oral, anal döneme ya da ödipal döneme saplanmışlardır ve o nedenle gerçek cinsellik diğer insanlar gibi yaşamamakta, fantazilerle telafi etmeye çalışmaktadırlar. Başka yazarlara bu düşünceye karşı çıkmakta ve sanatçıların sokaktaki insanlar "kadar sağlıklı, iyi cinsellikler yaşayabildiklerini, hatta karşı cins için daha da çekici olduklarını, bir domuzsuzluk yaşamalarının sözkonusu olmadığını belirtmektedirler (3).

Karşı cinsle ilişkilerin her sorunu olmadığı, sağlıklı bağlanmaların da olabildiği kabul edilmelidir. Yazın dünyamızdan birçok örnek anımsanabilir. Yani sanatçının cinselliğe bakışı ve cinsel yaşantısı asla ölçüt olmaz. Sanatçıların cinselliğiyle ilgili bakış çeşitli zamanlarda değişmelere uğramaktadır. Ödönkuzuncu yüzyıl yaşamöyküsü yazarları geçmişteki yazarları yalın ve sadık aile babaları olarak betimlerken modern yazarlar, ister geçmişteki, ister günümüzdeki sanatçılarda eşcinsellik eğilimi bulmaya yatkındırlar (3). Değerlendirmeler de moda gibi değişmektedir. Oysa sanatçının yaratması için cinsel tercihinin su ya da bu yönde olmasının önemi yoktur. Yaratmanın anaç bir uğraş olmasını gereke gösterecek, sanatçılarda eşcinsellik, avantaj sağlayan bir öge olarak görmek olası değildir. Ayrıca erkek sanatçılarda kadını özellikler olduğu düşüncesiyle birlikte çoğu yaratıcı kadının da erkeklerin ilgi alanına ortalamadan daha fazla ilgi duydukları öne sürülmüştür (1).

Yaratıcılıkta kadın ya da erkek olmanın önemli farklılıklar yaratdığı öne sürülmektedir. Erkeklerde beyin sol yarısının daha baskın olduğu, o nedenle erkeklerin düşünce ağırlıklı, felsefeyle ilgili şeylere ve dolayısıyla şiire (ayrıca evrimsel olarak avlanma işinin onlara düşmesi yüzünden uzaysal, geometrik, mekanik vb. şeylere) daha yatkın oldukları; oysa kadınların sağ beyinlerinin daha egemen olduğu, duygusal, ayrıntıya daha düşkün oldukları ve konuşma becerilerinin daha çok geliştiği (çünkü onlar da türün sürdürülmesi yönünden, evrimsel olarak doğurdıkları çocukları besleyip sıcak insancıl bakım verirken aynı zamanda bebekleriyle agu-gugu vb. seslerle başlayan ve karışıklı yansılamarlarla giden konuşmaları sürdürdükleri için) belirtilmektedir. Bu bütün sanatçılar, özellikle büyük yazarlar için geçerli olmaz. Örneğin Yaşar Kemal'in ne kadar ayrıntıcı olduğu bilinmektedir. Yani bir büyük yazar-şair, erkek olsun kadın olsun, ayrıntıya da girebilir, çok derin felsefe de yapabilir. Geçmişten günümüze Türk Yazını'na baktığımızda, çok az sayıda kadın şair-felsefeci görürken daha çok sayıda öykücü ve roman gibi ayrıntıya dayanan sanat yaratıcısı kadın görmekeyiz.

Ancak yazınımda son yıllarda ilginç değişikliklerin olduğunu görüyoruz. Yaratıcı yazarları etkileyen çok çeşitli et-

kenler olabilir. Türkiye Yazını'nda son 20 yıldır belirginleşen bir özellik dikkat çekmektedir. Yakın zamana kadar çok az sayıda kadın şair varken son 15-20 yıldır kadın şairlerin niceliksel olarak çok büyük bir artış gösterdiği ve nitelik açısından da büyük bir sıçrama yaptıkları görülmektedir.

Bu durum son 40-50 yıllık toplumsal değişimimizin bir yansıması olabilir. Son yıllarda erkek ve kadın rollerinde değişimler oldu ve kadınlar erkeklerin yaptığı her işte onlarla birlikte bulundular. Benzer acılar yaşadılar, ölümüne yol arkadaşlığı yaptılar. Özellikle 70 sonrası yaşananlar kadınları erkeklerle kişilik olarak yaklaştırdı. Bunun sosyokültürel yansıması olarak kız çocukları da benzer duyarlılıklar geliştirdiler, yaşadılar ve onu şairler olarak şiirlerine yansıttılar.

Ekonomik özgürlüklerini kazanmış bireyler olarak da kendilerini olduğu gibi (bir kadın olarak) ortaya koyabildiler. Gerekliğinde cinsellikleriyle, cinsel ilgileriyle ilişkili duygularını da şiirlerine kattılar. Önceleri sanki bir erkek tarafından yazılmış izlenimi veren kadın şiirleri giderek bir kadının kaleminden çıktığını gösterir oldu. Bu arada mutfağın işleriyle çok ilgilenmemiş (bu düşünceye katılmıyorum) olabilirler, olsun. Onu bir biçimde birileri yapmıştır. Çocuklarıyla ilgilendilerse, yeter. Aslolan sanattır, şiirdir.

Bu durum son yıllarda şiirimizi zenginleştiren bir öge oldu. Tabii cinselliklerini ortaya koydular derken asla pornografik olandan söz etmediğimi; birkaç kötü örneğin olduğunu, belirtmeliyim. Erotik olanı estetik çerçeveye içinde verdiler. Ayrıca sadece bunları yazmayıp toplumun acılarını, sorunlarını, çatışmalarını bireysel süzgeçlerinden de geçirdiler. Tıpkı karşı cinsten yol arkadaşları gibi. Bir metin ya şiirdir ya da değildir. Ancak cinsel kimliğin yansımasının şiiri zenginleştiren bir öge olduğu da kabul edilmelidir.

Sözünü ettiğim kadın şairlerin öncesinde ve andığım zaman diliminde de çok önemli şiirler yazmış şairlerimiz var: Son yıllarda hikmet burcunun en soylu şiirlerini yazan usta şair **Gülten Akin**, **Melisa Gülpınar**, **Sennur Sezer** emekleri unutulmaması gereken şairlerdir. Yaklaşık son 20 yıldır yazmakta ve adları belirginleşmekte olan kadın şairlerimizden (mutlaka unuttuklarım olacaktır, bağışlasınlar) bazıları ise şunlar: **Günseli Inal**, **Arzu K. Ayçiçek**, hüznün ve umudun insancıl lirik şairi **Ayten Mutlu**, incelikli eleştirilerin çalışkan şairi **Arife Kalender**, melankoli ve derinliğin şairi **Lale Müldür**, naif ve hüzünlü **Oya Uysal**, **Leyla Şahin**, sorunlarına ve hüzün sonuna karşı derli toplu nasıl şiir yazılır'ın şairi **Nilgün Marmara**, hüznüne kanayan ve örselenmiş **Çigdem Sezer**, düzeyli dil oyunlarının ve sözcük ekonomisinin ustası **Zeynep Uzunbay**, çağcıl ve sıkı **Birhan Keskin**, geleneksel ailenin lirik şairi **Betül Tanman**, **Selma Ağabeyoğlu**, iç dökmenin ve hüznün başkaldıran şairi **Didem Madak**, doğunun ve acının hem otantik, mistik hem çağcıl şairi **Bejan Matur**. Daha yenilerden, giderek şiirlerini ve adlarını belirginleştirenler; coşkun ve ayrıntının çağrışımçı şairi **Özlem Sezer**, şaşırtıcı genç bilge **Zeynep Köyllü**, lirik dinamik **Nilay Özer**, **Emel İrtem**, **Özlem Tezcan Dertsiz**, ince melankolinin şairi **EmelGüz**, genç başkaldırının şairi **Serap Erdoğan**, **Deniz Durukan** vb.

Umarım gelecekte kadın şair sayısı hızla artacak ve onlar niteliksel olarak düzeyli, ihtenlikli ve insanı ilgilendiren şiirlerle şiirimizi zenginleştirmeyi sürdürecektir. Bazı erkek şairlerimizse sözcük oyunlarıyla bir biçimde Freud'un haklı çıkaracak, ancak yaptıkları gerçek anlamda sanat olmayacaktır. Freud'un yanlışlığı nokta da budur. Sadece oyun olarak görülen ve yapılan sanatın erişkin insanı oyalayan sözcük yığını olmaktan başka bir özelliği olmayacaktır. Yani sanat, şiir olmayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Colp jr, R: Psychiatry and the Creative Process. Comprehensive Textbook of Psychiatry'de. (Eds. Hl Kaplan, AM Freedman, BJ Sadock) III. Cilt. 3. Baskı. Williams and Wilkins Comp. Baltimore, 1980, sf. 3112-3121.
2. Freud S: Sanat ve Sanatçıları Üzerine. (Çev. Kâmuran Şipal). 1. Baskı, Bozak Yayınları, İstanbul, 1979.
3. Storr A: Yaratma Dürtüsü. 1. Baskı, Yayınevi Yayıncılık, İstanbul, 1992.

(Hayatlarında) ilk kez Benim sevgili kitabım

Hande Özcan *Güllerim Açtı Seni Görünce*'de yasak bir aşkı; Sedef Özkan *Ninnikâbusninni*'de öyküler arasında gezinen ninnileri; Tolga Gümüşay *Pembe Tuvalet*'te pembe bir rüyanın peşine düşen bir delikanlıyı anlattılar okurlara. Tüm bunları ilk kez yaptılar. Çünkü, hayatlarında ilk kez yazdılar!

Sedef Özkan Ninnikâbusninni

Ninnikâbusninni on öyküden oluşan bir kitap; açıkçası uzun yılların bir-kimi olduklarını söylemeliyim. İnce bir kitap gibi gözüküyor ama bu öyküler on yıl gibi uzun bir sürenin ürünleri... Bu nedenle de çok farklı üslupları, kimlikleri var. Öykülerimi birleştirmeye, toplamaya karar verdiğim zaman aslında kendi içlerinde bir bütünlük oluşturduklarını gördüm. Böylece *Ninnikâbusninni* ortaya çıktı.

Çok eskiden beri yazıyorum; yazınım hep öykü olarak gelişti. Arada şiirler de var tabii... Her ikisi de yoğunluk yaşadığınız dönemlere göre değişiyor; şiir mesela, çok daha aniden çıkıyor karşınıza... Birdenbire! Öykü ise biraz şiir, biraz resim... Birbirlerine daha yakınlar. Öyküde de ruhsal derinlikler var ama aynı zamanda karakterlerle de karşı karşıyasınız. Öykü yazacağım, diye bir düşüncem yoktu. Resim yapıyorum, fotoğraf çekiyorum ve birbirlerinden -öykü, resim, fotoğraf- çok da ayrı olduklarını düşünmüyorum. Yazı kendiliğinden geliyor çünkü, bütün bunların hepsini kendi içimde bir bütün olarak görüyorum.

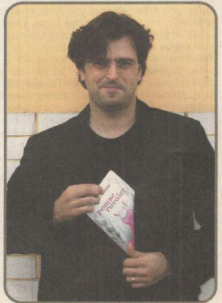
Tolga Gümüşay Pembe Tuvalet

TOLGA GÜMÜŞAY: *Pembe Tuvalet*'te bir üniversite öğrencisinin öyküsünü anlattım; Tasradan gelen; kendine güvenen, başarılı, hayata dair kurguları olan bir gencin İstanbul'da yaşadığı hayal kırıklıkları... Ama bütün bunlar kurgunun sonraki sayfaları... Aslında kitap bir rüya ile başlıyor. Bu rüyanın ana özgesi de pembe bir tuvalet.

Pembe tuvalet, genç kahramanımızın gri ya da renksiz hayatının nasıl renkleneceğini de sembolize ediyor. Gördüğü rüyadan ve pembe tuvaletten çok etkileniyor. Bu da o âna kadar yaşadığı bezgin hayatından şöyle bir silkinmesini sağlıyor.

Yazmaya oturduğumda aklıma ilk gelen *Pembe Tuvalet* adıydı. Kitap da bu adın üzerine yazıldı. Romanın genel kurgusu da budur:

Yazmaktan keyif alıyorum... Yazabilmek, bir eser yaratabilmek kendi başına büyük bir ödül aslında... Dalgıçlar suyun altında kendilerini bambaşka bir âlemde hissedermiş; paraşütçüler gökyüzünde; pilotlar uçarken... Benim için de yazmak böyle bir şey... Yazmak, bir şekilde bu dünyanın dışında, perdelerini örtüp, tek başına kalmak ve bir kaynağa bağlanmak gibi geliyor bana...

Yazdılar!

Yatağında okurken

Sevgili P...

Bana göre kitabın en iyi hikâyesi *Kırmızı Tüyler*; öykünün kahramanı **Lukas**, **Uwe** ile (yani anti- **Lukas**) beraber olan eski kız arkadaşının kaldığı evin anahtarlarını yapıyor. Hafta sonları eski kız arkadaşısı ve **Uwe** dışarı çıktıklarında **Lukas**, çiftin uyumunu bozmak için gizlice eve girip etraftaki düzeni bir parça bozuyor ve oraya bu raya kırmızı tüyler bırakıyor.

Bazı öykülerde **Dücker's**'in masal anlatmaktan aldığı keyfi fark ettiğini düşünüyorum; absürd ama aynı zamanda çekici bir anlatımı var. Sanırım bütün insanlara sempati duyuyor ve hoşuna giden insanları anlatıyor yazar; kahramanları ölüyor, bunalım geçiriyor ya da hastalanıyor. Kısacası *Cafe Brazil*'de güzel erkekler ve güzel kadınlar arasındaki o aptal ve muhteşem aşk hikayeleri yok. Öyküler, seksüel açıdan başarılı olamayan insanlar hakkında değil, zorluklarıyla yaşayan insanlar hakkında... Bu da madalyonun öteki yüzü.

Şu iki ünlü kadının öyküsü biliyor olmalısın; binlerce yıl öncesinin Ege dünyasında iki genç kadın! Bir, dünyanın en güzel kadını olduğunu söyleyen ve ülkesini, evini, hatta çocuğunu terk ederek, sevgilisi **Paris**'le birlikte **Troia**'ya kaçan **Helena**. Diğeri, Batı Anadolu'nun en zengin kenti **Troia**'nın yalnız prensesi **Kassandra**... **Homeros**'un yaklaşık 2800 yıl önce yazdığı *İlyada*'da destanı, Çanakkale yakınlarından efsanevi **Troia** kentinin, yıllar süren bir kuşatmanın sonunda ele geçirilişini anlatır. Ancak, efsane, yazgıları **Troia**'nın dramıyla bütünleşen **Helena** ve **Kassandra**'dan söz etmez. **Clemence McLaren**'in *Troia Surlarının Ardında* kitabının ilgimi çekmesinin nedeni bu...

McLaren şöyle diyor: "Hiçbir yerde, **Troia** surlarının içinde tutsak kalan kadınların, yeniden bir araya geldiklerine ilişkin bir kayıt yok. **Troia Savaşı** öyküsünün en erken yazılı anlatımı olan *İlyada*'da, kadınlardan neredeyse hiç söz edilmez. Her şeyden önce olduğu varsayılan **Helena**'ya bile, yalnızca birkaç cümle değinilir. Bilim adamları

Mykene Yunanlar'la denizin öte yakasından, Anadolu'daki zengin **Troia**'lar arasında, büyük olasılıkla ticaret ve Karadeniz'e geçişi denetlemek yüzünden büyük bir savaşın yaşandığına inanıyorlar. Üstelik, erkek uy-

garlıkların pek çoğunda, yakışıklı düşman prensleriyle kaçarak büyük savaşlara yol açan güzel prenseslerinin öyküleri var. Ben, **Helena**'nın gerçekliğine ve yalnızca çarpıcı güzelliğin ötesinde olduğuna inanmayı yeğliyorum..." Ben de yazarın kahramanı **Fikret**'ten başkası değildir: "**Giovanna**'nın son bakışını yıllarca unutamadım. Çünkü, aşk umudu verdikten ve bir bedeni kıskırttıktan sonra, "seni seviyorum" diyen kişinin bir vicdanı varsa, bunun bir suç olduğunu bilir ve unutamaz. Ne var ki vicdan da, böyle bir suç temizleyecek güfte değildir.

Gülsen Korat'ın *Gölgelinin Canı* adını verdiği kitabında, ilk öyküsünün adı *Ruh İklimi*'dir. Öykünün sonunda duygusal bir suç tanımı vardır: Şüphesiz bu sonuca varan yazarın kahramanı **Fikret**'ten başkası değildir: "**Giovanna**'nın son bakışını yıllarca unutamadım. Çünkü, aşk umudu verdikten ve bir bedeni kıskırttıktan sonra, "seni seviyorum" diyen kişinin bir vicdanı varsa, bunun bir suç olduğunu bilir ve unutamaz. Ne var ki vicdan da, böyle bir suç temizleyecek güfte değildir.

Korkarım, yaşamının en ağır duygusal suçunu ben o gün işledim." en içten sevgilerimle...

ş.a.

Hande Özcan Güllerim Açtı Seni Görünce

Çocukluğumdan bu yana yazıyorum; roman ise ruhumun sakinleştiği bir döneme saktığım bir projeydi. Aslında yazmak istediğim kitap asla bu değildi. Daha doğrusu *Güllerim Açtı Seni Görünce*'yi 'yayımlarını' diye düşünerek yazmamıştım. Beş yıldır kafamda taslağı, çatısı ve iskeleti olan bir başka düşünce vardı ve bu düşüncemin içini doldurmak için heyecandan ölüyordum. Oysa bu roman tamamen kendini doğuran bir çalışma oldu. Çok zamansız bir anda benim aklıma düştü. Diğer projemin ortasına giriverdi.

Bu bir aşk romanı; yasak bir aşk! Çok hesapsız kitapsız ve kanlı kanlı yaşanan bir aşk hikayesi... Cep telefonu kadın ve adamın yasak ilişkilerinde oldukça önemli bir rol oynuyor. Cep telefonunun bir romanda bu kadar yer tutmasının, edebiyat camiasından eleştirilip alabilecek post-modern bir girişim olup olmadığını çok düşündüm... Ama artık cep telefonu mesajlarını, e-mail'leri, faksları ya da internet üzerinden yapılan söyleşileri hayatımızın -edebiyatımızın- içine sokmamız gerekiyor. Cep telefonuna "bib" sesi ile gelen bir mesaj, yasak bir aşk için kabul görebilecek tek şey... Gözümün önünde sürekli bir beyazperde varmış gibi hissediyordum; bir şeyleri seyrediyordum ve seyredebildiğim anda yazıyorum. Seyrelemediğim zaman yazmak istemiyordum.

kaçakaktif

Sevgili Kaçak Yayın Dergisi,

Herkese merhaba, buradan, yani Bodrum'dan dostane sevgilerimi yolluyorum.

Derginiz "**Kaçak Yayın**" çıktığından bu yana her sayısını alıyorum. İlgili ve beğenili okuyorum.

Dergi yayında olmadığı için yazarların soyadlarını anımsayamıyorum, ama özellikle Honore de Balzac'ın hayatını yazan **Oğuz**, yani şu gözlüklü arkadaş harika bir eser meydana getirmiş. Yine **Salih Bolat**'ın şiir üzerine yazdığı yazısı övgüye değer doğrusu. Dergide ayrıca felsefi derinliği olan bir arkadaş **Aydınlanmacı Aklin Eleştirisi** başlıklı altındaki yazı dizisi ile modern dünya ile felsefenin doğumundan günümüze değişen ve dönüşen lüksün (tüketimci yaşam) yan etkileriyle körelen değerlerimizin ortaya çıkmasına yardımcı olmasıyla da çok başarılı aslında. Bir de antik çağ öyküleri var, onlar da harika, beğenili okuyorum. **Paulo Coelho**'nun yeni kitabından söz etmişiniz. Dergiliyi akşama okuyacağım. Bir de dergide **Kanat Alıştıranlar** bölümü çok hoşuma gidiyor, böylece okuyucu ile yazar burada iletişim halinde olduğundan yazım coşkusu insanı daha da sarıyor. Ben 27 yaşımdayım ve 10 yıldır Bodrum'da yaşıyorum, ama aslen Urfa'lıyım. Burada 5 yıldızlı otelin birinin teknik departmanında çalışıyorum. Yani Bodrum'da yaşıyoruz dediysek lüksiyatla bir alâkamız yok. En çok **Can Yücel**'i seviyorum, şiirleriyle sarhoş oluyorum, zaten ben de şiir yazıyorum. Sizlere daha düzgün bir yazı dokusuyla mektup yazabilirim, ancak yıllardır düşüncelerini okuduğum hemen hemen aynı duyguyu frekansıyla hayatı duymuşadığım insanlara içten yazmak daha keyif verici ve daha rahatlatıcı. Yıllardır hep aklımda şu var, bir dergide yazabilmek, orada kendini ifade edilemek. Ama bu bana hiç nasip olmadı nedense en sonunda size yazmaya karar verdim. Son bir yıldır yöresel bir edebiyat dergisinde şiir, deneme ve öyküler yazıyorum, bu çok hoşuma gidiyor. Size aşk üzerine yazdığım bir düz yazımı, birkaç şiirimi göndereceğim, beğeneceğinizi umuyorum.

Sözü uzattıkça uzatıyorsam üzgünüm. Ama bir şey daha ekleyeyim **Nihat Genç** var ya (her hafta **Leman**'ımı alırım) eskiden olduğu gibi edebî içeriği fazla yazılar yazmıyor, kızıyorum. Mesela bir kaç yıl önce **Narlıbahçe Sokakı** mıydı neydi, hatırlamıyorum, yazı fevkalade hoştu ve o'yadık kızın yağmurdan dolayı ıslanan saçlarını eleriyle sikan erkek arkadaşının durumu beni büyülemişti. Yine **Rüzgâr** adlı diğer bir yazıda **Nihat Genç** çocukluğunu anlatıyor, çok hoşlandım. **İhtiyar Kemancı** yine öyle, bu günlerde okunacak kitapları bitirdiğimde, **Nihat Genç**'in **Edebiyat Derslerine Giris** kitabını alacağım.

Yazmak benim için aynı yemek, içmek ve sevdalanmak kadar önemli.

Ayrıca dergideki sadece mektupla bize ürünlerinizi gönderebilirsiniz demenizi yürekten destekliyorum, eğer isterseniz mektup yazma sanatını destekleyen ve insan ruhunda mektup yazma tohumlarını serpiştirip orada filiz açtıran bir yazıyı başka bir zaman gönderebilirsiniz.

Sizlere alt tarafta adresimi yazacağım, bana telefon açarsanız hoşuma gider, ancak mektup yazarsanız bu beni kanatlandırır.

Hoşça ve dostça kalın, sevgiyle...

Mustafa Karabulutlu

Merhaba Kaçak Yayın,

Uzun zamandır görüşmediğim bir dosta mektup yazar gibiyim. İçimde bu dosta karşı garip bir özlem var. Ayda bir olsa da yetmiyor içimdeki hasreti dindirmeye yazdıkların.

İlk mektubum yayımlanmıştı. Belki de okumazsın diye düşündüm. Şaşırdım ve çok sevindim mektubumu görünce. İkinci mektubum eline geçti mi geçmedi mi bilmiyorum. Senin cevap yazmanı beklemeden bir mektup daha gönderiyorum sana. Artık yazdıkların okumak yetmiyor bana, yüzünü de görmek istiyorum. Şu anda buna olanak olmadığını biliyorum. Ama yine de paylaşmak istedim duygularımı seninle. Yaptığın seminerlere gelip görmek isterdim yüzünü. Öğrenmek istiyorum edebiyata dair her kelimeyi.

Bohçamı alıp kaçayım desem sana, o da olmaz. Üniversite sınavına hazırlandığım için şu anda gelemem. Ama İstanbul'u kazandığım takdirde ilk seni görmeye geleceğime söz veriyorum. Ailem istemese de bu kocaman şehre gelmemi.

Unutmadan seninle paylaşmak istediğim bir şey var. Ben Aydın Lisesi'nde okuyorum. Okulumuzun düzenlediği şiir gecelerine düzenli olarak katıldım. Bu yıl benim için son olacak. Kesin tarih belli olunca sana da davetiye göndereceğim.

Gelemesen de önemli değil.

Bu geceye en sevdiklerimi davet ettim. Sen de en sevdiklerimdensin, bil istedim.

Özlem Özбек

ATEŞİN VE GÜNEŞİN TOPRAKLARINDAN MERHABA,

Ben Abuzer. 20 yaşımdayım. İsmimden nereli olduğumu anladığınızı sanıyorum. Adıyaman'lıyım Adıyaman'lı!.. 100.Yıl Üniversitesi, Eğitim Fak. Türkçe Eğt. Bölümü 4.Sınıf öğrencisiyim. Size bu yazıyı **Van**'dan; yani **'Ateşin ve Güneşin Toprakları**'ndan gönderiyorum.

Derginizi 7.sayıdan beri takip ediyorum. Diğer sayıları da arkadaşlarımdan temin ettim. Hepsi o kadar güzel ki...

Uzun zamandır şiirle ilgileniyorum. Ta 13 yaşımdan beri... Bugüne dek şiirlerimi bir dergiyeye göndermeyi ya da bir şiir yarışmasına vermeyi düşünmüyordum. Ama, bundan sonra şiirlerimi sizinle paylaşacağım. Umarım yayımlarsınız.

Sizleri çok seviyorum...

Başarılar...

SEVCAN

Seni sevmek,

Seni çoğaltmaktır.

Seni çoğaltmak,

Nemrud'akarşı;

Bir İbrahim daha yaratmaktır.

ABUZER GÜLPINAR

Sevgiler Kaçak Yayın ekibi.

Ben Erzurum'dan Raşit. Henüz derginizle yeni tanıştım. Daha doğrusu tanıştırdım. Gerçek dost, sizin de Düzce muhabiriniz olan **Sabri ÖZDEMİR** sayesinde. Yıllarca birlikte çalıştım ve tecrübelerinden faydalandım, eğitimci olmanın bilincinde olan gerçek bir öğretmen ve çok beğendiğim bir yazar. Onu da sizlerin arasında görmekten büyük mutluluk duydum. **İskender PALA, Oktay TAFTALI** ve diğerleri, kısaca derginiz mükemmel... Ellerinize ve gönlünüze sağlık. Herkes gibi ben de şair veya bir hikaye göndermek isterdim ancak benim böyle yeteneklerim yok, yetenekli insanları okumak bana büyük bir keyif verir.

Yayın hayatınızda başarılar diler, gönül dolusu sevgiler sunarım.

Merhaba, ben Balıkesir'den Gizem. Derginizle bir arkadaşım aracılığıyla, 2 ay önce tanıştım. Amatörce yazılanlarla ilgilenmez dikkatimi çekti ve ben de size karaladığım birkaç şey gönderip eleştiri almak istiyorum. Eğer yayımlamaya değer bulursanız, yayımlamanızı çok isterim; şimdiden teşekkürler.

YAR

bir uçurumun başında duruyorum.

yarın ortasında sen varsın.

aşağıya atılmaktan korkmayan ben

ve bir adım atmaktan dahi korkan sen.

gördüm; biz hiç uymuyoruz birbirimize

yan yana bile olamayız.

bunu sen istesen bile...

Gizem Tükenmez

Merhabalar Kaçak-Leman;

Bedenimin 03:43'e kadar direndiği şu saatlerde size birkaç satır yazmadan edemeyeceğimi anladım. Aslında bir KAÇAK YAYIN okuyucusu değilim. Sadece bir üniversite öğrencisiyim:)) Memleketimden 1900 km. ötede geçtin elime-arkadaşımın tavsiyesiyle tabi-ve ben bu vakte kadar ayakta tutabildim. Eleştirilerle anlamsız imgeleri satın alan bazı popüler basın ve dergilerden oldukça irak, masmavi Van Göl'ü kadar müthiş bir serinliği yaşıyorum şu vizeye çalıştığım-aynı zamanda çalışmadığım -gecede, çok sıcak bir dost olduğundan-veya olacağından- kesinlikle eminim.

Sevgili A.O (Adnan Özer mi, yoksa Aslan Özdemir mi tam kavrayamadım ama);

Röportaj alanınızın seçimi çok isabetli. İnanılmaz hür seçimler yapıyorsunuz. Bu tarz seçimleriniz sizin ne kadar özgür olduğunuzun çok zengin bir ibaresidir.

Neyse, uyumam lazım, sınavım var bugün. İlk defa okudum ve içi dışı bir kaçağa çok uzun bir süredir denk gelmemiştim."Uğur" ve "özgür okunmalar" getireceğinizden hiç şüphem yok...

Orhan Yalçın-İzmir

Kaçak Aktife...

Selam.

Kaçak Yayın'ın Şubat sayısında **İnebahtı Çolağı**

Cervantes yazısında kullanılan gravür **Gustave Dore'a** ait.

Atlanmış da; görev bildim.

Kolay gelsin

Aydın Çelik

Merhaba bu kadar güzel bir dergi için yorulduğunuzu biliyorum ama hakkını veriyorsunuz. Ben ilk başlarda bayide o karmaşık dergilerin arasında görmüştüm onu, daha o zaman çekim kuvveti altına girmiştım. Sonra eski sayılarını üçlü kampanyanda aldım ve dahada bağlandım. Umarım istediğiniz kitleye ulaşsınız. Bu dergide emeği geçen herkese sonsuz sevgiler...

Kübra

Merhaba Aslan ağabey...

Ben Ceyhan Tuna. Kıbrısta Yakın Doğu Üniv. Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencisiyim... Batman'lıyım ve ne mutlu bana ki; üç senedir leman ve bir senedir tutkulu bir Kaçak Yayın okuyucusuyum... Bu ay Kaçak'ın birinci yılını doldurduğu kutsal bir ay benim için... Her ay ayın 28'i 29'undan itibaren bizim kitapçının başbelaşı oluyordum, gelen kolileri (zorla) açıtırıp kendime Kaçak alıyordum- artık gelir gelmez o bana gönderiyor- ... Bizi Kaçak'la buluşturduğunuz için hepimize teşekkür ediyorum... Emeğiniz boşa gitmiyor... Kıbrıs'taki okur potansiyeliniz nedir, bilmiyorum ama ben kendi arkadaşlarımı kaçak-çı- yaptım ve kampüsün içinde sürekli elimde gezdiriyor öğrencilerin görmesini istiyorum...

Aslan Abi, Kıbrıs'tan Türkiye'ye mektup göndermek biraz zor oluyor, yani ulaşması haftalar alıyor, bir de ulaşmama ihtimali var... o yüzden mektupla yollayamayacağım bir öyküm var. Bu öyküyü bir sonraki mailimde yollayacağım... Kayda değer bulunursa değerlendirebilirsiniz. Üç aydır hep 'gelecek ay yollarım' dedim durdum, en sonunda karar verdim. Bu benim ilk öyküm ağabey, bundan başka üzerinde çalıştığım iki uzun, üç kısa öyküm daha, var size ilk göz ağrımı yolluyorum...

Size bütün işlerinizde başarı ve mutluluk diliyorum... İyi Günler... Saygılar ..

Ceyhan Tuna

Merhaba

Öncelikle yeni yaşımız kutlu olsun...

Nice güzel yaşlara çizgimizi bozmadan varalım. Çoğul konuşuyorum evet. Çünkü Kaçak gerçek bir çoğunluğun dergisi.

Bir eleştirim var yalnız. Mayıs sayınızda "Kanat Alistiranlar"ı görebilmek için seferberlik ilan ettik. Ben "Kanat Alistiranlar"ı hem yakından takip eden, hem de ürün gönderen biri olarak "Kanat Alistiranlar"a mükünse daha geniş biçimde yer vermemizi rica ediyorum. Geçen sayılardaki ek bölüm kesinlikle yeterliydi ve dergiyi ilginç kılan bir öğeydi. Ayrıca yine mayıs sayınızda gördüm ki ürünler de "Kanat Alistiranlar"da yer almıyor. Eleştiriler yalnızca ürün gönderen arkadaşlarımızı yönlendirmiyor. Emin olun okuyanlar da bundan yararlanıyor. Lütfen sesimizi duyun ve "Kanat Alistiranlar"a biraz daha fazla yer ayırın lütfen. Şimdiden teşekkürler!

İyi çalışmalar...

Aslı Aker/ İstanbul

kanat alıştırılanlar

İŞİK

Okyanusta rotasını şaşırılmış bir kaptandı o artık. Daha ne kadar arayacaktı kararı? Zaman bilmeceyi çözülüyordu bir türlü. Kum saati rengarenk kum tanelerinin başını döndürüyordu. Her şey ne de çabuk tükenmişti bu gemide. Okyanus izin vermiyordu kaptana ve almıyordu bir türlü içine. Onun dünyası benzemediği siyaha. Alır da her rengi içine mavi. Ödünsüz. Girebilir misin içine kaptan, boyun eğebilir misin maviye? Tutsaksın artık, boşuna çırpınma ve dinle onun sözünü. Kaybettin rotanı. Ulaşmayacaksın karaya.

Küçük oda sevişirken dumanla, teslim edemiyordu kendini bu renge. Bulanık, sisli yolların cazibesi kandır-mıştı onu. İhanet etmiş ve bırakıp gitmişti engebenin or-tasına. Çıkamıyordu bir türlü taşların arasından. Dikenler batıyor, acıtırıyor bedenini, kanatıyordu içini. Nefes ala-mıyor, boğuluyordu. Can çekişin sesleri fısıldıyordu kula-ğına. Küçük odanın penceresi kocaman, kirlü upuzun bir yola açılıyordu kapıları. "Kurtulmalım. Nefes almaya ih-tiyaçım var, boğuluyorum bu koca mavide, sisli yolda."

Elindeki kırık aynayı bırakıp masaya, koştü pencerenin kapısına. Açtı aceleyle. Sımsiyah bir örümcek kapıda bek-liyordu onu. "Selam. Nasılsın, girebilir miyim?" "Hayır ha-yır... olamaz. Defol..." Kapandı kapı.

Gemi koca okyanusun ortasında yapayalnız tükeniyor yavaşça. Kum taneleri devriliyor sırayla. Rengarenk. Gö-rebiliyor muydu kendini zaman bilmececinin kahrmanı? Dumanla sevişen küçük odaya teslim olma, ödünsüz ma-viyi sevmek zorundaydı çaresiz. Ya da kum tanelerini seyretecek. Belki de almak sımsiyah örümceği. Seçenek-lerden hangisini işaretleyecekti? Kum saatinin rengarenk, birbirine yapışık kum tanelerinden hangisiydi? Onu ne kurtarabilirdi? Kurtuluş onu nereye götürecekti? Karaya mı? Karadaki siyah örümceği mi? Yoksa dumanla sevişen küçük odaya mı? Tükenmişti her şey, tüm yaşananlar, ya-zılanlar, okunanlar, acılar, sevinçler... hepsi, hepsi aynıydı. Gitmeyorlardı. Defol demek değiştirmiyordu hiçbir şey-yi. Arsız, inatçı bir sevgisi vardı hepsinin. Seviyorlardı onu, terketmiyorlardı yalnızlığa. Sisli yolun sinekleri ku-lağına kaçırmıştı. Artık uğultu dönüştü müziğe. Siyah örümcek davet edilmeliydi içeri. Bir sıcak kahve içilmeli, sonra sevilşilmeliydi. İçine ağlarını kuralmalı, onun yavrusu olmalıydı örümcek, beslenmeliydi, büyümeliydi.

Kırık ayna anlatıyordu artık masalarını. Sessiz bakış-lar, bitti diyordu. O, anlat anlat, inanmıyorum sana dese de ayna susuyordu. Sonra inandırak için açtı ağzını. Di-li yoktu. Kemirmişti siyah örümcek. İstediyi olmuştu so-nunda. Artık konuşmuyor, anlatmıyordu. Bir zavallı gibi dolaşmıyordu onların içinde. Bazen rotasını kaybettiğini kabullenmek ona katlanılmaz bir acı verse de yanmıyo-rdu dili. Yanacak hiçbir şey kalmamıştı. Tükeniş gelmişti sonunda sırtarak. "Merhaba güzelim. Sisli yolun dumanı iyi geldi mi? Doyasıya seviştiniz mi? Sanırım bana teşek-kür borçlusun. Bak, siyahı bir yavrum oldu. Kömür kara-sı. Al tut onu, öp yanağınan. Alevler kötü değildir. Kim korkuttu seni benden, hangi yalancı? Mavi ve ben, iki aşık, sana süpriz yapmak istedik. İyi ki doğdun. Haydi üf-le şimdi mumu. Yeni yaşamın kulu olsun."

Kalakalmıştı donuk bakışlarla yatağında. Gözleri tek bir noktaya odaklanmışken, uyanamamıştı düşlerinden. Düş-lerde savrulmuşken kum fırtınasına, kaptan teslim etmişti sonunda kendini köpekbalıklarına. Mavi okyanus boyan-mıştı kızıla. İki aşık, sevişmiş ve doğurmuştu mum ışığını. Bitti.

Sibel Aksüt - 10 Mayıs 2004

Devrik cümlelerle üslub yapılmaya çalışılmış. O zaman "Onun dünyası benzemedi siyaha" gibi Türk Sanat Mü-zîği güftelerine benzer 'bayıcı' durumlar ortaya çıkabili-yor. Dikkat edilmeli, müzik mi, 'ferâne' mi?

Öykünün temposu iyi. Laf, ifade, betimleme fazlalığı yok. İyi kanat alıştırıyor.

Erinç Özgür/ Beşiktaş İST/ Uygur insana örnek tavır gösteriyor. Kalbimizi kazansa az mı... Ama tabii eleştiri-den kurtulamaz.

Hızlı yazıyor arkadaşımız, bu belli, duygu ile yazma ye-timizin karşılaştığı ilk anlarda. "Tasavvuf" ve "tefekür" sözcüklerinin bulabildiği tüm anlamlarını defterine yaz-malı. Ama okunaklı. Herkes için iki ödev: Zihnimize demlenme sürecinden sonra yazacağız ve okunaklı yaz-a-cağız.

Yeliz Güneş/ Ümraniye İST/ Duygu taşkınlığı, sevgiliye sitem... gençlikte olur böyle şeyler diyoruz, anlıyoruz. An-lıyoruz ama, şu var sevgili Yeliz, bir düşün, şu an bile dünyada kaç kişi seviyor, benzer duyguları yaşıyor, ya-zında olduğu gibi "sınıksıklam". Bu "sınıksıklam" duyarlık-tan sıyrılmadan yazar olunmaz.

Nihat Demirhan/ Van/ Yüzüncü Yıl.Üni. Okunaklı yazın diye yalvarmamız mı gerekiyor. Lütfen, yapmayın arka-daşlar. Sevgili Nihat, "Ganj" dan "Senj" çıkartman sence neye benziyor. Kötü espri değil mi, hadi kabul et. Danıl-ma. Başanlar.

Sinem Çelik/ İzmir/ Yazılarını kısa tutman belli bir di-siplini içinde olduğunu gösteriyor. Tema'yı fazla tekrar et-me, kısa yazı içinde sınıtıyor. İmlâ çalı. Daktilonun şeri-dini değiştir. Kendine iyi bak.

Sibel Eker/ izmir/ "Çaresizlik" başlıklı metnin daha gü-zel, yani metin olmuş, yazı değil. Öbürü çok naif. Yete-neklisin, devam et. Ama "karlar" yağdırma, kar yağdır.

Kenan Özcan/ Yazan toplam olmak güzel. Günlük tut-mayı deneyin. Etrafında ne var yazacak demeyin. Bir iz-lenimden, küçük bir fikirden açılın. Eşinize saygılarımızı iletin. Şiir herkese nasib olmaz, ama toplum da bunu böyle kabul etmez. Kabul etmek edebiyata saygının ilk basamağıdır oysa...

Yalçın Ece/ Aydın/ Şiirde zeka'yı kullanıyorsun, Cemal Süreya ve Özdemir Asaf gibi. Zeka oyunlarına düşme teh-likesi vardır bu akımda. İlkın çarpıcı gelebilir, sonra... Daha çok şiir yaz.

Ersan Odar/ Uyak yaparken daha doğal olması-
na dikkat et. Başka şairleri şiire katmadan da on-
lardan esinlenebilirsin.

Hakan Derya Ömürlüoğlu/ İST./ Hakan kardeş,
iyi bir sunum yapıyorsun. Gelelim öyküye; olay an-
latmak öykü yazmak demek değildir. "Şu oldu, bu
oldu", "Şunu yaptım, bunu yaptım" ifadeleri seni
de sıkacaktır, bir daha bakarsan. Güçlü yazarlar
oku: Julio Cortazar, Lawrence Durrell, Wirgina Wo-
olf gibi.

"Diğer arkadaşlarımızla ilgili olan eleştirilerinizi
de okuyorum. Dikkatimi çekti, kimi zaman şairâne
şeyler yazanları eleştiriyorsunuz. Önceden bunun
büyüsüne ben de kapılırdım. Aman şairâne olsun,
falan diye. Okuyanların anlamadığı, bir anlamı da
çağrıştırmayan karizmatik, etkileyici üç beş kelime-
yi birleştirip şiirlere tıkıştırmanın anlamsız olduğu-
nu öğrendim. Nice şairler var, sade, öz ama etkile-
yici yazan. Kimi zaman deriz: "Bunu ben de yaza-
rım." diye. Ama zor olan, asılan böyle yazmaktır,
kuş kadar hafif ve özgür. Kelimelerin ağırlığı ile
kamburu çıkmamış şiirler daha kalıcı bence."

L.Derya Karademir
*Doğru söze ne denir. (Okunaklı yazmak muhata-
bın hak ettiği saygı gereğidir. Bu saygıyı hak etmi-
yor muyuz?!)*

Mehlika Tonga/ Balgat Ankara/ Yetenek var,
ama "heves" olup olmadığı belli değil. Paylaştığın
için sağol...

İdris Turgut/ Yüksekova Hakkari/ Kitabın kutlu
olsun. Şimdi şiirin entelektüel yönleriyle ilgilenme
zamanı, değil mi... Sevgiler.

Değerli Kaçak Yayın Ekibine,
Derginizin Nisan sayısındaki, yazılarım için yaptı-
ğiniz az ama öz yorumunuz için teşekkürlerimi ile-
tmek istiyorum. Yaptığınız yorumda hakkınız oldu-
ğunu düşünerek iki şiirimi daha yolladım. Tekrar
belirtmek isterim ki, yazılarımın insanların beğeni-
sini kazanması gibi özel bir arzum yok (beğenilir-
se sevinirim tabii...) Ben sadece kendimi geliştir-
mek üzere bu yazıları, yorumlarına değer verdi-
ğim siz "Kaçak Yayın" ekibiyle paylaşıyorum.

Saygılarımla...
Erinç Özgür

Ürün Gönderenler...

Hakan Alev, Çapa İST	Can Şenses,
Onur Batur, Torba,	Eryaman, Ankara
Emrah Çakır, Milas,	Sinem,
Kenan Özcan,	Mahmut
Celaliye Köyü Silivri,	Celaloğlu, Sivas
Yusuf Güler, Muğla,	Sami Özçelik,
Mustafa Tünay,	Levent Karataş,
Malatya,	Sercan Varoğlu
Aynur Kulak,	
K.Çekmece, Ankara	

Kaçıranlar için

Kaçak Yayın 3'lü setler

%50 İNDİRİMLİ

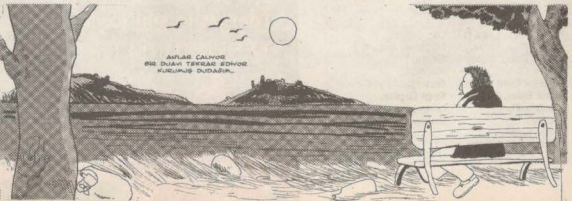
GÜNDEMİ OKUR BELİRLER GEÇEN AYLARLA
KAÇAK YAYIN'IN ESKİMEYEN KONULARI
ÜÇLÜ SET SATIŞLARINDA REKOR
TOPLAM 11.500 BAYİİ SATIŞI İÇİN
TEŞEKKÜRLER

**Tek set
3 Milyon
TL.**

Bayilerde

SENİN DEĞİŞİ KOLUNUN ALTINDA SELDİĞİ RAŞ GÜLÜN
KADİ DURUYACAK BANA SEÇERİ GÜLÜ KARİŞİĞİ
RÜYASIN.

YONGA

4-
Başluklarını hazırladım denizler koymak için
beş kıtanın en az beşinde kendini yutan Amerika
ne tarafından kesilse başı bulunmuyor
her taşın altında büyütülen turfa solucan

İlkerin zenginliğiyle Asya
büyütebilirdi kentlerini kesmiş sütüyle
üstelik halktır asker ve gelirken komünistler
ilklerini yine barut, ilklerin camı ve dut kumaşı.

Çarpıntılı incir; büyüyen açık artırmadaki öteki
yavrusunu yiyen kapital
yakalardan düşürülen gökyüzü ağırlığındaki karanfil

Sahte bir pop kıslası şimdi gençliğine
neonlarla kapatılan mezarlık
yirmi birinci yüzyılda kağıdın keskin çeliği
insanın yangısıyla kabartılan kimlikler
yıldızın düşürülen umudu kınlan sayısız oyuncak.

Yine gözbebeğine bırakılan cıva yürek
o debiyle adı şimdi Nil
sonrası kuru pasta denemeleri
sinema çıkışları, pastaneler ve tren istasyonları
her yerde közleşen çılgınlıkla ucuzlayan cinsellik.

5-
Meyve kabuklarından günlerin başka sahipleri
gelir belki gofret sevgilimi almaya düşlerin arasından
akırcıya, elle tutulup gözle görülen bi'sey değilse
karanlıktan farkı ne.

Reklam cingillarındaki o en sevdiği renk ırmak
biraz papatyalardan yana biraz da eski giysilerden
makyajlarını kumaş artıklarında yaparken
benden dokuz santim uzun yaşı
boyu belki bir o kadar kısa

İnatçı goriller adına bir daha King-Kong'u izlemedik
ve ülkemizde aşkların kağıt peçetelerle yakıldığı
saatli maarif takvimlerinden düşen pilli guguklu
yaprağı
gümüş takıların ve renkli külotlu çorapların da aşkına
geçici kız olmak istemedim değil seninle
kendimden şüphemi kaldıralı üç bin yıl olacak
nerdeyse.

Şimdi ayakkabı boyacılarıyla da iyi geçinmek gerekiyor
artık güncel bir yalnızlığı var sokakta nergis satanların

binlerce yurdum insanının başına adı kadar yıldız
düşüyor.

Kandınlan ayrı bir sestene çağanoz gülüşü
fındıkfadesi kadar büyük, koskocaman, dev belki.

6-
Üstümüzde biraz kil koyuluğu olsun
geride ne varsa gidip alalım ama tutunarak birbirimize
ömürümüzden çalarak, saatimizin kordonunu kopartarak
bir aksilik çıkartarak giderayak
ne oluyor ki ütümüz bozuluyor birden
kırışıyor gün, kırıştırıyor şurada burada.

hiçbir anlamı yokken dağıtıyoruz gövdemizi
mayının bir tadı kalıyor o da biten şarkıya
o da gidilemeyen kentteki asılsız arkadaşındır
merakındır, efsanendir, deniz sadece oyunun
bir parçası.

Gidersek boşluğu dolmaz insanın
yeni doğmuşken tuzlanırsız bir daha
kenti kurtaramazken suntadanı
yapılmış bir sahte ağaç
çamur içindeyken yollar
marangoz kumaşını
unutmuşken
ilkbahar bitmekle çoğalıyor
kaos
ancak biz de böyle
kazanıyoruz ilk ateşi.

İç çamaşırını da değil belki iç
gıcıklayıcı şeyler
belki dolmuş, fabrikada
tabldot kuyruğu
bütün grevleriüstelik kışave
yağmura buluşuyor
birçok şey oluyor hiç anlamı
yokken
gülü de oluyor koynun ben
kanarken kuştan gövdemle
ben kanarken Nil
Dünyası'ndan su çekiyor
piramitköleleri
yazım kılavuzlarını yakıp
Türkçe yapıyorlar
sevişmelerini.

transfer mevsimi

YKY fırtınası geçen ayı da etkilemiş. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık AŞ Murahhas Üyesi **Enis Batur**'un işten atılmasına nihayet eserleri YKY'den yayınlanan yazarlar da tepki göstermiş. **Yaşar Kemal**, **Tahsin Yücel**, **İlhan Berk**, **Ferid Edgü**, **Lale Müldür**, **Ahmet Oktay**'ın da aralarında bulunduğu elli yazar, **Enis Batur**'un görevine hangi gerekçelerle son verildiğinin aydınlatılmasını istemiş. YKY'nin yeni yöneticileri ise suskun kalmaya devam etmişler. "*Basın açıklamasına bile kararlık vermeyen bir yönetimle nereye kadar gidilir?*" diye endişelenen yazarlar haklı olarak yeni yayınevi arayışına girmişler. **Yaşar Kemal**, **Adalet Ağaoğlu** gibi yazarlar ardı ardına transfer teklifleri almaya başlamış.

YKY yazarlarına en çok transfer teklifi yapan yayınevi **Can Yayınları** olmuş. İlk transfer de **Ayfer Tunç**. Birçok YKY yazarı **Can Yayınları**'na transfer olmaya hazırlanırken, en çok merak edilen, zamanında bir "*Allaha ismarladık!*" bile demeden **Can Yayınları**'nı terk eden ve terk ettikleri **Can Yayınları** için demediğini bırakmayan yazarların geri döndüklerinde **Erdal Öz** tarafından nasıl karşılanacakları imiş. O zamanlar, "*esas işi yayıncılık değil de bankacılık olan bir kuruluşa güven olmaz. Onlar kalıcı değil geçicidir. Yaptıkları yayıncılık değil reklamdır. Bir gün, yayıncılığı bırakverirler, ortada kalırsınız*" diyen ama yazarlarını ikna edemeyen **Erdal Öz**'ün bu yazarlara çok kızdığı, içerlediği biliniyor.

Enis Batur'un sadece internetteki açıklaması

Bilindiği gibi **Enis Batur** YKY'den atıldığı gün Paris'e uçmuş ve atılma olayı ile ilgili olarak hiçbir açıklama yapmamıştı. Doğal olarak başta yazarlar olmak üzere tüm kültür çevrelerinde, hatta bankacılık çevrelerinde bu habirin olay hakkında **Enis Batur**'un ne düşündüğü merak ediliyordu. Paris'te bir süre kaldıktan sonra İstanbul'a dönen **Enis Batur** suskunluğunu korumuştü. Tüm basın mensupları **Enis Batur**'un ağzından laf alabilmek için uğraştıkları internette "**ahmetenisbatur**" adresli bir e-posta adresinden yollanmış ve "**Subject**" bölümünde "**döndüm ki**" yazar bir e-posta dolaşma-

ya başlamış. Uzmanların **Enis Batur**'un üslubunda dediği mail şöyle imiş;

"*Sevgili arkadaşlar, 'Son olay'la hiç ilgisi olmayan (sonbaharda çıkacağı söylenen 'Elma'yla da ilgisi olmayan), ama çok iyi denk gelen yolculuktan döndüm. Elime tutuşturulan bir dosyada her şey vardı: Basında yazılanlar, 48 imzalı yazarlar tepkisi, Forum'dan Ekşi Sözlük'e çıkışlar, e-postalar, telefon notları, vb.*

Doğrusu, tepkisizliğiyle ünlü toplumumuzdan bunca ses çıkacağı aklımdan geçmezdi. Her durumda bana düşen susmaktı, sustum. Küçük bir açıklama gerekiyor; o da, peşimdeki TV kanalları ve gazetelere değil elbette, yalnızca buradakilere, size.

*Toplam 9 arkadaş YKY'den ayrılmış bulunuyoruz. Gitmek zordur, çoğu yarın nasıl geçeceğini bilmeyen insanlar bunlar. Kalkmak da zor olmuş olmalı, en azından bazıları açısından: Yeni yönetimin ilk kararını onaylamak durumuna düşmek kolay mı? "**Enis Batur, Ayfer Tunç, Cem Akaş** ve **Ruhi Su'nun** yazar olarak ilişkileri kesilmiştir".*

Benim için bir dönem kapandı. Kimsenin beklemediği ölçüde uzun sürmüş bir dönem. Sevabıyla günahıyla. Ayrılmayı başarmış şık olmasa da, onbeş yıl içinde yapabildiklerimden dolayı huzurlu ve sonuç karşısında öfkeliyim.

Konu şudur: BDDK, bankanın 2006'da gerçekleştireceği satışının "temiz" olmasını hedefliyor; "sorunlu görülebilecek iştirakler" in bir buçuk yıl içinde tasfiye edilmesini. 2004'de YKY hazırladığımız programı iyi-kötü uygulayacak (kısacası, ileri sürüldüğü gibi farklı bir siyaset uygulanacak değil), bu arada şirket küçültülecek; 2005'i yumuşak geçişle kepenk indirmeye ayıracakları anlaşılıyor.

İyimser arkadaşlarımız, yazmaya daha fazla zaman ayıracam için mutlular, okudum. Öyle olmasını ben de dilerdim. Tuzu kuru sananlar da vardır beni: Öyle olmuş olmasını durumunun, hem de nasıl isterdim! Ne ki, bankadaki birikimimle ancak altı ay idare edebilirim. Dolayısıyla, hayat çarkımı döndürebilmek için bir işyerinde çalışmak zorundayım ve sanmayım ki herkes benimle çalışmak için can atıyor. BDDK'nın adamlarının bana getirdiği eleştiriyi görmüşsünüzdür: Büyük bütçeyle ve başına buyruk çalışıyor. İşveren adaylarının tırsmasına yol açacak özellikler.

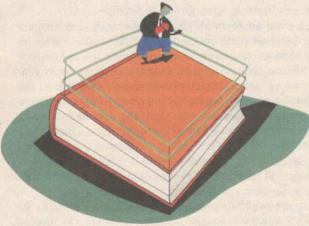
Bakacak, göreceğiz.

Destekleriniz için yeniden teşekkür ediyorum.

EB

Bu e-posta gerçekten de **Enis Batur**'un mu bilinmiyor muş ama yazarının bazı konularda çok iyi öngörüler-

bulunduğu da kesinleşti. Yeni yönetimin yaptığı ilk işlemler aylık kültür ve sanat dergilerine verilen ilanları kesmek ve **Akşam** gazetesinin eki olarak verilen kitap dergisi **Akşamık**'ın yayınına son vermek olmuş.

Cem Akas'ın itirafı ve korkusu!

Enis Batur'un işten atılmasından sonra istifa eden üç beş kişiden biri olan **Cem Akas**, internetteki sitesinde ilginç itiraflarda bulunmuş. 21 nisan 2004 tarihinde cemakas.com adlı sitede "uzun sürmüş bir hatanın tashihi:" başlıklı bir yazı yer almış. (Enis Batur yazıyı beğenmiş olmalı ki kendi resmi sitesi enisbatur.com'da da yayınlamış.) YKY'deki kovulma olayını anlatan **Cem Akas**, yazının bir yerinde şöyle diyor: "Bu harekâtı, uzun sürmüş bir hatanın tashihi olarak görüyorum ve sorumlularını alkışlamak ihtiyacını duyuyorum. Bu iş gerçekten de fazla uzamıştı; Türkiye'de kültürel çalışmaların kurum-sallaşabileceğine neredeyse inanacaktık, yayıncılığın birtakım bezirganların elinden kurtarılabilceğine, göz göre göre hırsızlık yapma ilkesine dayanan bir yayıncılık sisteminin daha dürüst ve hakbilir bir sisteme dönüştürülmesinin mümkün olduğuna da, neredeyse diyorum, inanacaktık.

YKKS, bu anlamda benzeri tüm dünyada pek az olan bir örnekti: Citibank ya da HSBC Publications'tan, Dresdner Bank Verlağ'dan söz edildiğini kimse duymadığı gibi, Türkiye'de başka bankaların yayıncılığa kalkışmaları da, kişisel kaprislerle yerle bir ediliveren heveslenmelerden öteye gidemedi. 'Koç Kitaplığı'nın macerası ibretlik bir örnek olarak duruyor önümüzde. Dolayısıyla bu kurum, tarihin kötü bir şakası, bir tür hilkat yarabesi olarak değerlendirilmek doğru olacaktır: YKKS'nin ortaya çıkmasının baş sorumlusunu nihayet bertaraf edenlere kültür dünyamız teşekkür borçludur. Zaten 13 Nisan gününden beri 'kovulma olayı'nın yurttaşında yarattığı sevinç, dalga dalga yükselerek kendini duyuruyor."

Cem Akas'ın bu itirafı yıllardır, "Dünyada bankaların yayıncılık şirketi kurduğu görülmemiştir. Bankacıların görevi bankacılık yapmaktır. Reklam bütçelerinden ayrılan astronomik rakamlarla yapılan yayıncılık bir gün bir ban-

ka genel müdürünün kararı ile noksalanmış hakkımızdır" diyenlerin ne denli haklı olduğunu kanıtı gibi imiş.

Cem Akas'ın yine aynı sitede yer alan "5 Mayıs 2004" tarihli yazısı ise müthiş bir günah çıkartma olarak nitelenmiş. Bazılarının "etme bulma dünyası" olarak nitelendirildiği durumun itirafı gibi imiş yazı. Bir kaç ay önce korsan yayının legalleştirilmesini ve yazarların yayınlattıkları eserlerden telif ücreti almamalarını savunan ve kendisine karşı çıkanları ise ağıza alınmaz hakaretlerle savuşturmaya çalışan **Cem** efendi, bu yazıda telif ücretini alıp alamayacağını endişesi içinde yaşadığını, Marks'ın Engels'in eserlerini okuyarak kendi kendini eğitmeye çalıştığını itiraf ediyormuş. Zira daha bir hafta önce "yayıncılığın birtakım bezirganların elinden kurtarılabilceğine, göz göre göre hırsızlık yapma ilkesine dayanan yayıncılık sisteminin daha dürüst ve hakbilir bir sisteme dönüştürülmesinin mümkün olduğu"nu kanıtlayacak bir kurum olarak gördüğü YKY, beyimizin ne telifini ne de tazminatını ödemeye yanaşmıyormuş. **Cem** efendi de mecburen "nadide" eserlerini yüklenmiş, boynunu eğmiş "bezirgan", "hırsız" ve de "esas korsan" diye suçladığı yayınevlerinin kapısını çalmaya başlamış. İşin ilginç, bu "göz göre göre hırsızlık yapan" yayınevlerinden biri, yazdıklarının hesabını sormak gereksinimi bile duymadan **Cem** efendiyi buyur etmiş, eserlerini yayınlamayı kabul etmiş. Şimdi **Cem Akas**'ın yeni yayınevinin ona nasıl bir muameleyi uygun göreceği merak ediliyormuş. Umulan **Cem Akas**'ın tezlerinin boş çıkması, yayınevinin **Cem** efendiye telifini ödememesi, kitaplarını bol bol basıp satması imiş.

Ne diyelim, "Almamazlumunahını, çıkar aheste aheste."

>ucuz kitap korsanı engeller mi?

Korsan yayın satın almayı savunanların en büyük gerekçesi kitap fiyatlarının yüksekliği imiş. Kitaplar pahalı olduğu için korsan yayın olması ve de alınması normaldir diyorlarmış. Onlara göre, eğer kitap fiyatları ucuzlarsa korsan yayın kolaylıkla önlenirmiş. Bu söylentilerden etkilenen **Ahmet Altan** ve yeni yayınevi **Alkm**, yazarın yeni kitabını 250 bin basıp 3 milyondan piyasaya sürmeye karar vermişler. Böylelikle kitap herkese ulaşacak ve fiyatı da ucuz olduğu için korsanı çıkmayacakmış. Kitap fiyatını ucuzlatmak amacıyla **Ahmet Altan** telifinden, yayınevi kârından vazgeçmiş. Bu büyük fedakarlık meyvesini de vermiş, kitabın 250 binlik ilk baskısı kısa sürede tükenmiş. **Orhan Pamuk**, **Yaşar Kemal** gibi kitapları çok satan yazarların da bu yöntemi uygulamaya karar verdikleri konuşulmaya

başlanmış. İşte tam o sırada olmaz denilen olmuş ve Ahmet Altan'ın kitabının korsanı çıkıvermiş. Ahmet Altan da, yayınevi de bu habere inanmak istememişler. Kültür Bakanlığı'nın yazdığına göre (16.5.2004, Hürriyet) kitabın korsanı çıktığı haberini yalanlamışlar. "Yok öyle bir şey!" demişler. Oysa, "İçimdeki Bir Yer" in korsanı İstanbul Beşiktaş'ta tam **Alkım Kitabevi**'nin önünde satılıyor. Yani yayınevi yetkililerinin görmemesi olanaksızmış. Medyatava.net'ten okuduğumuza göre "Ankara'da bir matbaada basıldığı öne sürülen kitabın tezgahındaki satış fiyatı ise, 1 milyon lira" imiş. Ucuz fiyatın bile korsan yayını engellemediğini, Beşiktaş Belediyesi gibi belediyelerin hâlâ korsan yayıncılara göz yumduğuna gören yazar ve yayıncılar, umutlarını Başbakan **Tayyip Erdoğan**'a bağlamışlar. Korsanla Mücadele Yasası'nın etkin biçimde uygulanmasını, korsanların yakalanmasını talep etmişler.

Hakkı yenen kim?

Korsan yayıncılığın ortaya çıkmasının en önemli nedeni olarak yayıncıların iş bilmezliğini ileri süren yazarlardan biri de İsmet Berkan'mış. İsmet bey, yayıncıların sadece çok kâr etmek için fahiş fiyatla kitap sattıklarını, kazandıkları paradan da yazarların telifini ödemediklerini iddia ediyormuş. Yani, kibarca yayıncıları "hırsız" olarak tanımlıyormuş. Geçenlerde Bilgi Üniversitesi'nde yapılan bir panelde İsmet bey ve ülkemizin önemli yayıncıları biraraya gelmişler. İsmet bey aynı tezlerini burada da tekrar etmiş. Bu teze karşı çıkan yayıncılar tüm dürist yayıncıların telifleri ödendiğini söylemişler ve İsmet beyi sıkıştırıp telif ödemeyen yayınevlerinin adını söylemesini, tüm yayıncıları töhmet altında bırakmasını istemişler. Meğerse telif ödemeyen, bir zamanlar İsmet Berkan'ın kitabını basmış olan **Su Yayınları**'nın sahibi **Melih Pekdemir**miş. Korsan yayını öven, yayıncıları korsan yayına neden olmakla suçlayan haberleri ile dikkati çeken **Birgün** gazetesinde haberi okuyan **Melih Bey**, İsmet Berkan'a hitaben bir açık mektup yazmış. Mektupta şöyle deniyormuş;

"İsmet bey,

Size bu mektubu yazmamın sebebi, bugünkü **BİRGÜN** gazetesinde okuduğum bir haber. Bu haberde şöyle deniyor: "Yayınevlerinin yazarlara telif haklarını çok geç ödediklerinden bahsederken kendini örnek gösteren **Berkan, Su Yayınları**'ndan hâlâ parasını alamadığını dile getirdi."

Bir yanlışlığa mahal vermemek için haberi yazan **Emel Ernelbant** ile telefonda konuştum. Teyp kaydını tekrar dinledi ve sizin gerçekten de "**Su Yayınları**"nın telifinizin üçte ikisini ödemediğini" söylediğinizi ifade etti.

1. Ağustos 2000 tarihinde size ait "**Birden Fark Ettim..**" isimli kitabınız 1500 adet basıldı ve 3 milyon TL fiyatla dağıtım verildi.

2. Bu kitap nedeniyle size % 11 telif ücreti olarak 3 ay

içinde 495 milyon TL ödeme yapılması gerekiyordu.

3. Kitabın dağıtım verildiği Ağustos 2000 tarihinde (**Etibank / Çemberlitaş** şubesine ait 4066001 nolu ve 29 Kasım 2000 tarihli) 520 milyon TL karşılığı çek, tarafımdan ciro edilerek size iletili.

4. Böylece telif ücreti fazlasıyla ödenmiş oldu.

Şu anda **Su Yayınları**'yla bir alakam yok; ama kitabınızı ben yayınlamıştım. Sorumluluk bana aittir. Ayrıca telif ödendikten sonra sizinle telefonda tekrar konuştüğümüza da hatırlıyorum. Kitabınız yeni bir baskı yapmadı ve ortada başka bir telif sorunu da kalmadı. Hal böyleyken, bir yazarın hakkını gasp etmiş, onu dolandırmış birisi olarak telaffuz edilmek, kabul edersiniz ki, benim açımdan hiç hoş bir şey değil. Şimdi çamur atıldı izi kaldı, "**Melih Pekdemir İsmet Berkan**" a kazık atmış, hakkını yemiştir!" denildi. Bugüne dek birçok kez yargısız infaza kurban gittim, ama böylesi ilk kez başıma geliyor. Şu anda çok üzgünüm ve sinirliyim.

Bugüne dek başkasının hakkını yemek bir yana, bu ülkede hakkı yenilenlerin hakkını savunmak için hayatını ortaya koymuş, bunun bedellerini her şekilde ödemiş bir insanım. Böyle bir iftira karşısında kimin hicap duyması gerektiğini bilmiyorum.

Sanırım bana kamuoyu önünde bir özür borcunuz var...

Melih Pekdemir"

Bu mektup **Birgün** gazetesinde yayımlanmış ama **Radikal**'de ne mektuba yer verilmiş, ne de İsmet Berkan bu konu ile ilgili bir satır yazmış. Olayı derin bir sessizlikle karşılamış. "**Sükût ikrardan gelir**" demişler ya, bu söz doğru çıkmış. Şimdi, yayıncılar **İsmet Berkan**'ın suçlamalarını hangi kanıtı dayanarak yapacağını çok merak ediyorlarmış. Zira "**ucuz kitap korsanı önlere**" savı da, "yayıncılar yazarların telifini ödemiştir" inancı da kanıtızsız kalıvermiş.

Rıza Kıracı'tan iki roman birden:

Biri hikâye kurmak üzerine.
Diğeri bir cinayet oyunu!

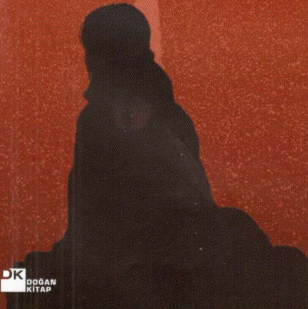

"Otomobilden indiler. Yaşlı adam ellerini beline yerleştirip, arkasını büyük bir dağa vermiş irili ufaklı tepelerle bezeli manzaraya baktı. Faik, adamın bir iki adım arkasında duruyordu, her şey öylesine büyük ve uzaktı ki, ürkmüş, ürpermişti. Korunaklı bir hayattan afroz edilmiş, nasıl bağlanacağını bilmediği yazgısıyla, ölümün açtığı büyük bir yarıktan, saçma bir manzaraya bakıyordu. Oysa, bu dağları, sarp kayaların arasında yılan gibi kıvrılan patikaları biliyor olmalıydı; Kör Arif'in anlattığı, dağların, tepelerin, kayaların, karın geçit vermediği, katırların soluk soluğa yıkıldığı yerdі burası."

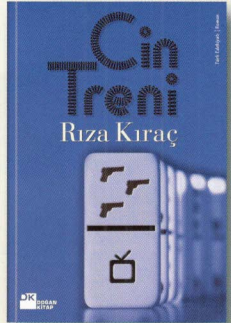
Senin İçin Değil

Senin için değil Rıza Kıracı

Türk Edebiyatı Roman

DK DOĞAN KİTAP

Türk Edebiyatı Roman

DOĞAN KİTAP

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

Cadde'den yeniler Bir inceleme, bir öykü

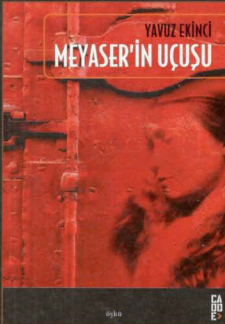
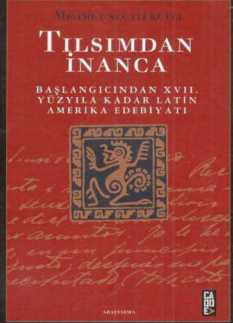
CADDE

Latin Amerika Edebiyatı,
insanda düşgücünün yeniden keşfi!

XX. yüzyılın en büyük
fenomenlerinden biri olup,
Latin Amerika boom diye
anılan bu kıtasal hareketin
kökeninde neler yatmaktadır?

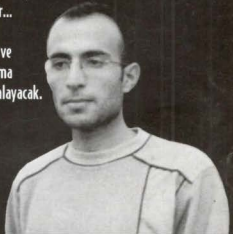

TILSIMDAN İNANCA M.NECATİ KUTLU

Onca duyarlılıktan sonra
elde yalnızlık kalınca dünya ile
konuşmanın vaktidir...

Bu öykülerdeki usul ve
acı dolu sesle konuşma
sizi kalbinizden yakalayacak.

MEYASER'İN UÇUŞU YAVUZ EKİNCİ